

**Ο ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ ΑΓΩΝΑΣ ΣΤΟ ΑΡΚΟΥΔΟΧΩΡΙ
ΤΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ ΤΗΣ ΝΑΟΥΣΑΣ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1914 - 1930
«ΕΡΓΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΣΕΦΕ.ΚΟ.Α.Ε.»**

κάθε μέρα **ΣΤΗΝ ΟΘΟΝΗ* ΣΑΣ!**

όλα τα νέα και οι δραστηριότητες του συλλόγου
καθημερινά στις οθόνες σας με ένα κλικ!

παλαιά τεύχη του περιοδικού «Νιάουστα»
σε ψηφιακή μορφή για το αρχείο σας

* ιστοσελίδα διαθέσιμη σε όλους τους Η/Υ, tablet pc & smartphones
email: niaousta@gmail.com



«ΝΙΑΟΥΣΤΑ»

ΤΡΙΜΗΝΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΝΑΟΥΣΑΣ
«ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΙΧΑΗΛ Ο ΛΟΓΙΟΣ»

ΑΠΡΙΛΙΟΣ - ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2019
Ετος 42ο - Τεύχος 167-168

ΙΔΡΥΤΕΣ

Σύλλογος Αποφοίτων Νάουσας
(†) Οδυσσεύς Ντινόπουλος

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ

Πολιτιστική Εταιρεία Νάουσας
«Αναστάσιος Μιχαήλ ο Λόγιος»

ΕΚΔΟΤΗΣ

Αλέξανδρος Οικονόμου, Πρόεδρος Δ.Σ.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Αλέξανδρος Οικονόμου
Ευγενία Ζάλιου
Πέτρος Στοιδής
Δημήτρης Πάζος
Γιώργος Μάλλιος
Δήμητρα Τζάκη-Μπεσλικά
Θεόδωρος Ζιώτας

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ - ART DIRECTOR

Δημήτρης Πάζος

ΓΡΑΦΕΙΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ

Καρανάτσιου 2, 59200 Νάουσα,
τηλ. 2332 400074, 6974 099140

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ ΒΕΡΟΙΑΣ

Γάννης Καρατσιώλης (τηλ.: 23310 60331)

ΕΚΤΥΠΩΣΗ

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ ΚΩΝ/ΝΟΣ ΤΕΝΕΔΙΟΣ
Χρ. Πετρίδη 4, Νάουσα 59200, Τηλ.: 23320
25122, www.papercap.gr

*Η συντακτική επιτροπή του περιοδικού δεν φέρει
καμία ευθύνη για τα ενυπόγραφα κείμενα που
δημοσιεύονται. Την ευθύνη φέρει ο υπογράφων
το κείμενο.*

ΔΙΑΚΙΝΗΣΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΝ, ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ, ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ (& ΜΕΣΩ Ε-BANKING)

Αλέξανδρος Οικονόμου
Καρανάτσιου 2, Νάουσα, ΤΚ 592 00
τηλ.: 2332 400074, 6974 099140
e-mail: alexcon52@gmail.com

ΑΡΙΘΜΟΣ ΤΡ. ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΥ (IBAN):

GR38 0140 5160 5160 0200 2004 248

ALPHA BANK

Τιμή τεύχους: €5,00
Συνδρομή εσωτερικού: €20,00
Συνδρομή εξωτερικού €40,00-\$50,00 ΗΠΑ

ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΝΤΥΠΟΥ

104360 - ISSN 1106-2118
Περιοδικά και βιβλία αποστέλλονται ταχυδρομικά
με αντικαταβολή. Είναι διαθέσιμα όλα τα παλιά
τεύχη του περιοδικού για να συμπληρώσετε εν-
δεχομένως τις ελλείψεις σας.

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ

«Εγκαίνια του Λαππείου Γυμνασίου το 1922»
(αρχείο Λαππείου Γυμνασίου). Επεξεργασία-
εικονογράφηση: Δημήτρης Πάζος

Τεύχος Νο 167-168 Περιεχόμενα

ΑΠΡΙΛΙΟΣ - ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2019



04 Editorial

06 Αλέξανδρου Οικονόμου (επιμέλεια)

Ναουσαίοι επιχειρηματίες στην Έδεσσα: Εριοβιομηχανία ΣΕΦΕ.ΚΟ. Α.Ε.

10 Θεόδωρου Ζιώτα (έρευνα)

**Το Λάππειο Γυμνάσιο της Νάουσας μέσα από δημοσιεύματα στον τύπο:
Μέρος Πρώτο: 1911-1926**

24 Εργασία μαθητών του Λαππείου Γυμνασίου

Τα επαγγέλματα της Νάουσας την περίοδο 1914-1930

32* Εργασία μαθητών του Λαππείου Γυμνασίου

Ο Μακεδονικός Αγώνας στο Αρκουδοχώρι

40 Στέργιου Αποστόλου

Γυάρος: Το ελληνικό Νταχάου

42 Αναστάσιου Καραμπατζού

**Μίκης Θεοδωράκης ...Η πέτρα!!! Η αποκατάσταση μιας οφειλόμενης Δη-
μοκρατικής τιμής**

48 Παύλου Πυρινού (έρευνα)

**Ναουσαίοι βοηθούν οικονομικά στην ανοικοδόμηση της Θεολογικής Σχο-
λής Χάλκης και την ιερατική σχολή Τιμίου Προδρόμου (Σκήτη Βέροιας)**

52 Κώστα Παππά

Ο μοναχός Μελέτιος Αϊβατζίδης

54 Γιώργου Κασαπίδη

Μετά την κραυγή (διήγημα)

57 Γρηγόρη Σακαλή

Νέα ποιήματα

58 Χαρίτωνα Τομπουλίδη

Τα ονόματα των δορυφόρων των πλανητών

Ο Οκτώβρης είναι η καρδιά του Φθινοπώρου ο καιρός που κοκκινίζει το ρόδι και ανθίζουν τα χρυσάνθεμα. Ο καιρός που εναλλάσσονται οι λιακάδες με τα πρωτοβρόχια και ανθίζει το κυκλάμινο στου βράχου τη σχισμάδα, λέει ένα παλιό μηνολόγιο. Αλλά ο Οκτώβριος είναι και η επέτειος της 28ης Οκτωβρίου, η ημέρα που κείνους που πράξαν το κακό, τους πήρε μαύρο σύννεφο. Είναι ακόμα και εκείνες οι άλλες μέρες στα μέσα του Οκτώβρη, οι μέρες της απελευθέρωσης της πόλης μας, οι μέρες της απελευθέρωσης της πόλης μας στην απαρχή του 20ου αιώνα που έχουν τη δική τους σημασία για μας και την τοπική μας ιστορία.

Γιατί είναι, κατά κύριο λόγο, η τοπική μας ιστορία που διαμορφώνει την προσωπική μας σχέση με το πυκνό δίκτυο κοινωνικών δεσμών που έχουν αναπτυχθεί διαχρονικά στον περιορισμένο γεωγραφικό μας χώρο. Είναι η ιδιάζουσα χροιά του τόπου μας και οι συνθήκες

**Λύνει αέρας τα στοιχεία
και βροντή προσβάλλει τα βουνά.
Μοίρα των αθών, πάλι μόνη,
νά σε, στα Στενά!**
**Στα Στενά τα χεριά μου άδειασα
κι άλλα πλούτη δεν είδα,
κι άλλα πλούτη δεν άκουσα
παρά βρύσες να τρέχουν
Ρόδια ή Ζέφυρο ή Φιλιά.**
**Ο καθείς και τα όπλα του, είπα:
Στα Στενά τα ρόδια μου θ' ανοίξω
Στα Στενά φρουρούς
τους ζέφυρους θα στήσω
τα φιλιά τα παλιά θ' απολύσω
που η λαχταρά μου άγιασε!**
**Λύνει αέρας τα στοιχεία
και βροντή προσβάλλει τα βουνά.
Μοίρα των αθών, είσαι η δική
μου η Μοίρα.**

(Οδυσσεάς Ελύτης, Άξιον Εστί, Τα Πάθη Α')

κάτω από τις οποίες ο τόπος μας εντάχθηκε στο σώμα της μεγάλης πατρίδας που μας κάνουν να συλλογιζόμαστε αυτόν τον μήνα τον Οκτώβριο λίγο παραπάνω τη σχέση μας με τον τόπο, αλλά και μεταξύ μας. Πώς δηλαδή και γιατί είμαστε εδώ που είμαστε κι όχι αλλού.

Στο παρόν τεύχος λοιπόν δημοσιεύουμε δύο κείμενα των μαθητών του 1ου Γυμνασίου. Το πρώτο κείμενο αναδεικνύει τη συμβολή του Αρκοχωρίου, ενός μικρού τόπου της ιδιαίτερης πατρίδας μας, ενός μικρού πανέμορφου χωριού χωμένου στην αγκαλιά του Βερμίου. Αναδεικνύει πώς αυτός ο μικρός τόπος, ο ελάχιστος, μαζί με τη μεγάλη καρδιά των κατοίκων της περιοχής μας, έκανε το χρέος του στον Μακεδονικό αγώνα. Το δεύτερο κείμενο έχει τίτλο «τα επαγγέλματα της Νάουσας την περίοδο 1914-1930 / μέσα από το αρχείο του Λαππείου Γυμνασίου». Είναι αξιοθαύμαστο πώς μέσα από τα αρχεία



ΔΙΟΡΘΩΣΗ:

Στο προηγούμενο τεύχος (αρ. 166) στο άρθρο του κυρίου Δ. Στυλιανίδη «Η συμβολή της άσκησης στη υγεία των ανθρώπων» (σελ. 40) εκ παραδρομής χρησιμοποιήθηκε λάθος εικόνα στην πυραμίδα της μεσογειακής διατροφής που αναφερόταν σχετικά. Ζητούμε συγνώμη από τον συντάκτη παραθέτοντας σε μικρογραφία τη σωστή εικόνα του άρθρου όπως δημοσιεύθηκε στη σελίδα 42.

ενός σχολείου, ενός ιστορικού κατά μία έννοια σχολείου, όπως είναι το Λάμπειο, μπορεί και φανερώνεται ο κοινωνικός ιστός της πόλης μας και πώς διαμορφώθηκε στα πρώτα 30 χρόνια του 20ου αιώνα και μετά την απελευθέρωση.

Θα πρέπει να πούμε για τα κείμενα των μαθητών πως με τέσσερις βιωματικές και ερευνητικές εργασίες τοπικού ιστορικού ενδιαφέροντος μαθητές της Β΄ και Γ΄ τάξης του 1ου Γυμνασίου Νάουσας, με υπεύθυνο καθηγητή τον κ. Γιώργο Μάλλιο, πήραν μέρος στον Πανελλήνιο Διαγωνισμό που διοργάνωσαν οι Φίλοι του Μουσείου Μακεδονικού Αγώνα με θέμα: «η Μακεδονία και η Θράκη κατά την περίοδο από το β΄ μισό του 18ου ως το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου». Οι εργασίες των μαθητών που δημοσιεύουμε σήμερα πήραν το 1ο και 2ο βραβείο. Οι άλλες δύο τιμήθηκαν με έπαινο και θα δημοσιευθούν στο επόμενο τεύχος. Πέρα

όμως από τους διαγωνισμούς και τα βραβεία, που αποτελούν ίσως σημαντικό κίνητρο, η ανάγνωση των εργασιών των μαθητών, εργασίες που δουλεύτηκαν τον ελεύθερό τους χρόνο, επιβεβαιώνουν τη σημασία της ενασχόλησης με την τοπική ιστορία στην ανάπτυξη δεσμών με το παρελθόν. Επαληθεύουν επίσης πως η βιωματική προσέγγιση και η ιστορική έρευνα σε τοπικό επίπεδο συμβάλλει στην ανάπτυξη ιστορικής συνείδησης, και δίνει τη δυνατότητα δημιουργικής προσέγγισης και των μεγάλων γεγονότων που διαμόρφωσαν την πατρίδα μας.

Ενδιαφέρον επίσης στο παρόν τεύχος έχει και η έρευνα του Θεόδωρου Ζιώτα «Το Λάμπειο Γυμνάσιο της Νάουσας μέσα από δημοσιεύματα στον τύπο: Μέρος πρώτο 1911-1926», καθώς συνδέεται κατά κάποιο τρόπο και με μια από τις έρευνες των μαθητών του 1ου Γυμνασίου που αναφέραμε ήδη. Η έρευνά του Θεό-

δωρου Ζιώτα με την παράθεση πλήθους ντοκουμέντων από τον τύπο της εποχής φανερώνει πώς το σχολείο το πρώτο μισό του 20ου αιώνα ήταν σημείο αναφοράς για την κοινωνία του τόπου μας, σημείο συνοχής του κοινωνικού ιστού. Και η παραμικρή εκδήλωση, εκδρομή, αθλητικές και πολιτιστικές δράσεις, επισκέψεις σε όμορες πόλεις, συμμετέχοντες μαθητές, καθηγητές αρχές του τόπου, γονείς, ήταν είδηση όχι μόνο για τον τοπικό τύπο, αλλά και τον τύπο της Θεσσαλονίκης.

Μπορείτε επίσης να διαβάσετε ένα ακόμα συγκινητικό διήγημα του Γιώργου Κασαπίδη «Μετά την κραυγή», τα νέα ποιήματα του Γ. Σακαλή, το κείμενο του Α. Καραμπατζού «Μίκης Θεοδωράκης...Η Πέτρα» και μια πληθώρα άλλων εξαιρετικών κειμένων από την ανεξάντλητη πηγή της τοπικής μας ιστορίας που είναι η ψυχή και οι μνήμες των ανθρώπων του τόπου μας.

ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ! Παρακαλούνται όσοι καταθέτουν ηλεκτρονικά τη συνδρομή τους στην Τράπεζα να μην παραλείπουν να γράφουν το όνομά τους, γιατί διαφορετικά δεν είναι δυνατή η ενημέρωση του καταλόγου συνδρομητών.



Το σαπωνοποιείο «Soda Fabrik Bruder Seferdzi» στο Σεράγιο-εβο το 1910. Διακρίνονται από αριστερά οι Θωμάς, Ενάγγελος και Γρηγόρης Σεφερτζής και με το φέσι ο θείος Τσακμάκης.

ΝΑΟΥΣΑΙΟΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΕΣ ΣΤΗΝ ΕΔΕΣΣΑ

ΕΡΙΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΣΕΦΕ.ΚΟ. Α.Ε.

Συμπληρώνοντας κατά το δυνατόν την παρουσίαση των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων των Ναουσαίων που ανέδειξαν την περιοχή του Ανατολικού Βερμίου ως κοιτίδα της βιομηχανικής ανάπτυξης επί Οθωμανικής αυτοκρατορίας και μετέπειτα ως πρωτοπορία της βιομηχανίας στη Μακεδονία, παρουσιάζουμε σήμερα την Εριοβιομηχανία ΣΕΦΕ.ΚΟ. Α.Ε. που ιδρύθηκε και λειτούργησε στην γειτονική Έδεσσα, χάρη στην καθοριστική συμβολή και Ναουσαίων επιχειρηματιών¹.

Επιμέλεια
Αλέξανδρος Οικονόμου

Η ακμή των εργοστασίων κλωστο-ϋφαντουργίας στην Έδεσσα τοποθετείται στο μεσοπόλεμο. Η ίδρυση υποκαταστήματος της Εθνικής Τράπεζας το 1919 και της Τράπεζας

Αθηνών το 1927 βοήθησαν στη λειτουργία τους. Η Έδεσσα το 1940 σε σύνολο 15.000 κατοίκων έχει 2.500 βιομηχανικούς εργάτες. Ακολουθεί η δεκαετία του '40, η οποία είναι

περίοδος αποδιοργάνωσης για όλη την Ελλάδα. Το 1954 τα εργοστάσια αυτά πωλούν τα υδατικά τους δικαιώματα στη ΔΕΗ και δημιουργείται το υδροηλεκτρικό εργοστάσιο του Άγρα. Έτσι χάνεται η δωρεάν κίνηση των εργοστασίων και αρχίζει η σύνδεσή τους με τη ΔΕΗ. Οι μέτοχοι έχουν ήδη αυξηθεί (απόγονοι των αρχικών ιδιοκτητών) και δημιουργούνται τα προβλήματα λειτουργίας των εργοστασίων αυτών, που έχουν ανάγκη εκσυγχρονισμού για να συναγωνισθούν εκείνα της Θεσσαλονίκης, της Αθήνας και του Πειραιά. Έτσι ξεκινάει η παρακμή τους, που οδήγησε στο κλείσιμό τους από το 1962 και μετά. Η Έδεσσα, βιομηχανική πρωτεύουσα της Μακεδονίας στις αρχές του αιώνα, διατηρεί σήμερα τους άψυχους όγκους των εργοστασίων αυτών, ιστορικά μνημεία της ακμής της, καθώς και τις αρχιτεκτονικής και της οργάνωσης των εργοστασίων κλωστοϋφαντουργίας την εποχή αυτή.

Το Εριουργείο των αδελφών Σεφερτζή - Κόκκινου και Σία Η Οικογένεια Σεφερτζή

Η οικογένεια Σεφερτζή κατάγεται από τη Νάουσα. Ο παππούς των αδελφών Σεφερτζή ονομάζονταν Πέτρος Πετρίδης, ήταν έμπορος και ταξίδευε στη Σερβία τη Βουλγαρία, τη Ρουμανία και την Τουρκία, όπου οι Τούρκοι τον φώναζαν «Σεφέρ» δηλαδή ταξιδιώτη, και από τότε του έμεινε στα ελληνικά το όνομα Σεφερτζής². Ο παππούς Πέτρος παντρεύτηκε την Βασιλική Δημητριάδα και απέκτησαν μαζί επτά παιδιά: Μια κόρη, την Αικατερίνη και έξι γιους, τον Γιώργο, τον Κωνσταντίνο, τον Γρηγόρη, τον Θωμά, τον Ευάγγελο και τον Αλέξανδρο.

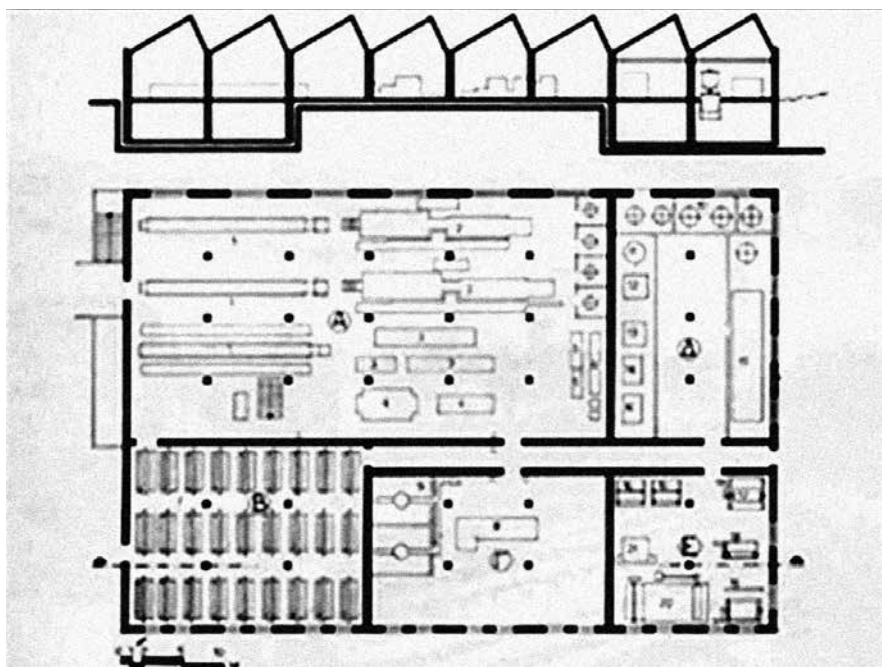
Στα δεκατέσσερά του ο Γιώργος τσακώθηκε μ' έναν Τούρκο και τότε η οικογένειά του τον έστειλε με κάποιον κυρατζή, που μετέφερε με τα ζώα του εμπορεύματα στο Σεράγεβο, στον θείο του Τσακμάκη για να τον προστατεύσει. Ο Γιώργος, που είχε

τελειώσει το σχολείο στη Νάουσα, έπιασε εκεί δουλειά σ' ένα τυπογραφείο, ενώ το βράδυ πήγαινε σε νυκτερινό σχολείο για να μάθει σερβικά και γερμανικά. Σιγά σιγά άρχισε να προσαρμόζεται στις εκεί συνθήκες και με τη βοήθεια του πατέρα του και τις δικές του οικονομίες αγόρασε ένα μικρό πιεστήριο και άρχισε να δουλεύει για δικό του λογαριασμό, τυπώνοντας διάφορα έντυπα.

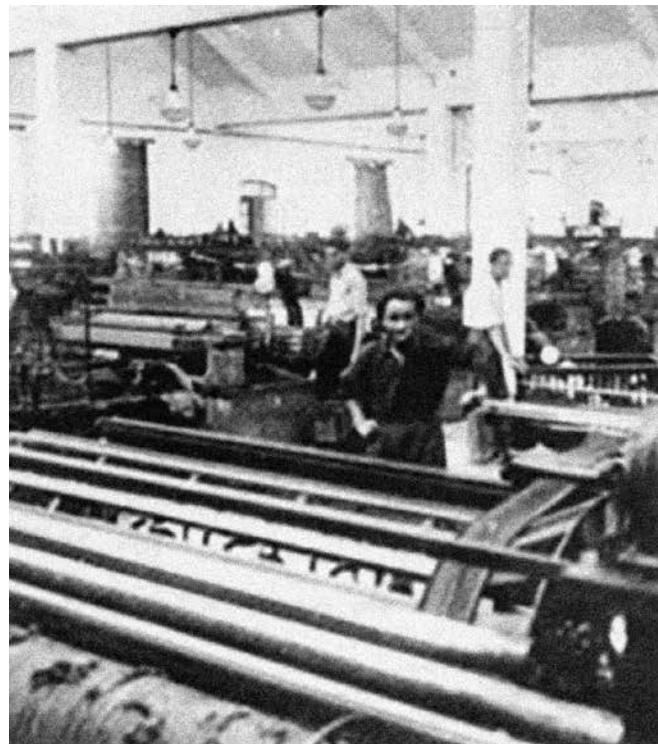
Όταν οι δουλειές στο τυπογραφείο άρχισαν ν' αποδίδουν, κάλεσε και τα υπόλοιπα αδέρφια του να εγκατασταθούν στο Σεράγεβο. Εκεί ίδρυσαν ένα σύγχρονο σαπωνοποιείο με την επωνυμία «Soda Fabrik Bruder Seferdzi». Εργατικοί και οικονόμοι, οι αδελφοί Σεφερτζή προκόβουν πολύ γρήγορα και ιδρύουν και άλλο εργοστάσιο που παρήγαγε οινόπνευμα από δαμάσκηνα, τη Σλιμποβίτσα, ένα ποτό αγαπητό τόσο στον αυστρουγγρικό στρατό όσο και στους Σέρβους και τους Τούρκους που κατοικούσαν στο Σεράγεβο του 1910. Στη συνέχεια ανοίγουν ακόμη ένα πολυκατάστημα και μια μπυραρία.

Με τέτοια άνθηση στις επιχειρήσεις τους αποφασίζουν να προσφέρουν κάτι μεγάλο στη γενέτειρά τους, τη Νάουσα. Στη μνήμη λοιπόν του αδελφού τους Αλέξανδρου, που πέθανε νέος και ανύπαντρος από τύφο, ολοκληρώνουν το κτίριο του 4ου Δημοτικού σχολείου, στον περίβολο της Μεταμόρφωσης, που ονομάστηκε «Σεφέρτζειο».

Το 1914, με την κήρυξη του Α' Παγκοσμίου Πολέμου οι εργασίες τους περιορίζονται και οι Σεφερτζήδες ρευστοποιούν τα περιουσιακά τους στοιχεία και μεταφέρουν τα χρήματά τους στην Ελλάδα, ιδρύοντας εργοστάσιο εριοβιομηχανίας στην Έδεσσα, με κεντρικά γραφεία στη



Εριουργείο ΣΕΦΕ.ΚΟ Α.Ε. Κάτοψη - τομή του κτιρίου παραγωγής. Α. Κλωστήριο, Β. Υφαντήριο, Γ. Αναμικτήριο, Δ. Βαφείο, Ε. Ξηρό φινιριστήριο (αρχείο εργοστασίου)



Αριστερά: Εριουργείο ΣΕΦΕ.ΚΟ. Α.Ε. Άποψη του κλωστήριου: κλώστριες (αρχείο εργοστασίου)
Δεξιά: Γενική άποψη του υφαντήριου την περίοδο της ακμής του (αρχείο εργοστασίου)

Θεσσαλονίκη. Ο Πέτρος και ο Αλέκος ασχολούνται με τη βιομηχανία, ενώ ο Νίκος γίνεται αεροναυπηγός και ασχολείται με την επιστήμη του.

Το Εριουργείο

Το Εριουργείο των αδελφών Σεφερτζή - Κόκκινου και Σία (ΣΕΦΕ.ΚΟ) ιδρύεται το 1929-1930. Το 1962, μετατρέπεται σε Α.Ε., με την επωνυμία «Εριοβιομηχανία ΣΕΦΕ.ΚΟ. Α.Ε.». Το 1973 το μεγαλύτερο ποσοστό της επιχείρησης περιέρχεται στην «Α.Ε. ΒΙΛΚΑ» του Αν. Μιχαηλίδη, ενώ το 1982 αλλάζει η επωνυμία και γίνεται «Εριοβιοτεχνία ΣΕΦΕ.ΚΟ. Α.Ε.».

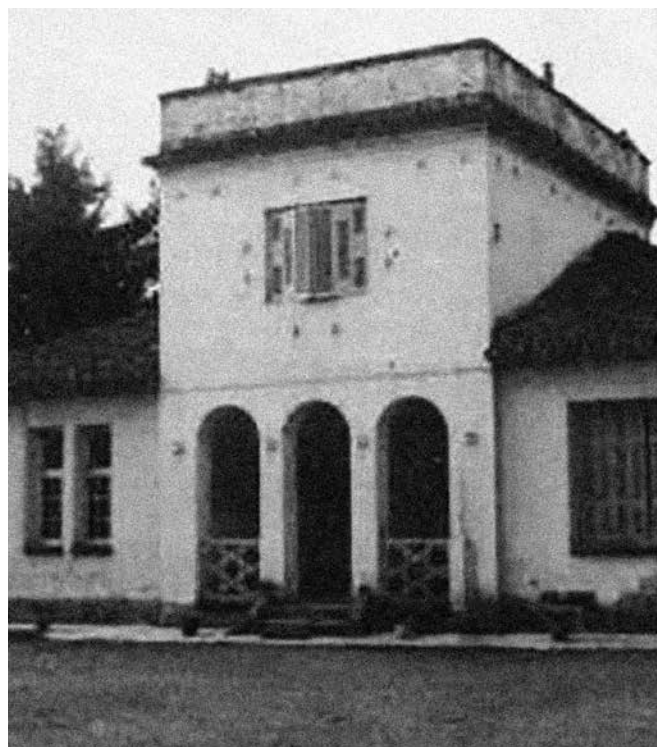
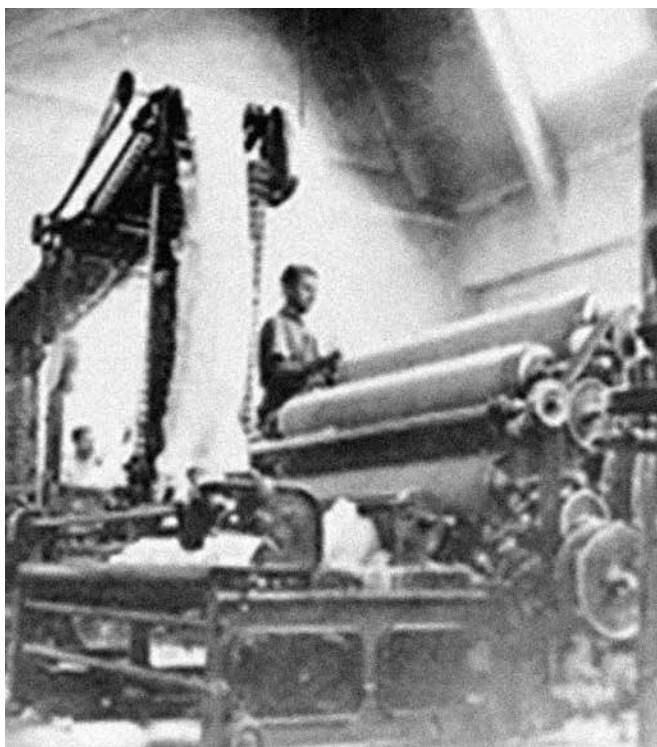
Το 1985 κλείνει το εργοστάσιο αυτό λόγω χρεών προς το Δημόσιο και ύστερα από πλειστηριασμό περιέρχεται στην ιδιοκτησία του βιομήχανου Σημαιοφορίδη, ο οποίος έχει ξεκινήσει τις εργασίες για τη μετατροπή του σε εργοστάσιο ετοιμών ενδυμάτων. Το εριουργείο της ΣΕΦΕ.

ΚΟ. είχε τον τελειότερο μηχανικό εξοπλισμό απ' όλα τα εργοστάσια της πόλης και παρήγαγε υφάσματα σκωτσέζικα (κασμίρια). Ήταν το δεύτερο σημαντικό εργοστάσιο του είδους αυτού στα Βαλκάνια. Διαχειριστής της επιχείρησης αρχικά ήταν ο Αλέκος Σεφερτζής.

Το εργοστάσιο βρίσκεται σχεδόν στην είσοδο της πόλης, στην άκρη ενός πλατώματος που βλέπει τον κάμπο. Το οικοπέδο αγοράστηκε το 1903, έχει μεγάλη έκταση, φθάνει μέχρι τον κάμπο και διασχίζεται από ποτάμι που δημιουργεί τον καταρράκτη Αλάν. Οι κτιριακές εγκαταστάσεις του συγκροτήματος αναπτύσσονται σε δύο επίπεδα, λόγω της κλίσης του εδάφους και αποτελούνται από 3 όγκους: το λεβητοστάσιο, τον κυρίως χώρο παραγωγής και το κτίριο γραφείων, ενώ σε απόσταση, και σε χαμηλότερη στάθμη, βρίσκεται ένα μικρό κτίσμα με την τουρμπίνα της

υδροκίνησης και τη γεννήτρια παραγωγής του ηλεκτρικού ρεύματος. Το κτίριο παραγωγής αποτελεί τον κύριο όγκο του εργοστασίου. Είναι διώροφο, ορθογωνικό επίμηκες κτίσμα, όπου λόγω της κλίσης ο όροφος εμφανίζεται ισόγειος στο πίσω μέρος. Το ισόγειο χρησιμοποιείται ως βοηθητικός χώρος. Ο όροφος διαιρείται εσωτερικά σε επιμέρους χώρους, που διαφοροποιούνται από τη χρήση τους: 1. κλωστήριο 2. υφαντήριο 3. αναμικτήριο 4. βαφείο και 5. φινιριστήριο (τμήμα τελειοποίησης). Υπάρχει αρκετός φυσικός φωτισμός, που εξασφαλίζεται από σειρά περιμετρικά ορθογωνικά παράθυρα, καθώς και από μεγάλους φωταγωγούς της στέγης.

Η στέγη αποτελείται από 8 επιμέρους δικλινείς στέγες, που διαμορφώνουν τα χαρακτηριστικά, για τα βιομηχανικά κτίρια της εποχής αυτής, τριγωνικά αετώματα απόληξης



Αριστερά: Εργοστάσιο ΣΕΦΕ.ΚΟ. Α.Ε, η λανάρα. (αρχείο εργοστασίου)

Δεξιά: Το κτίριο των γραφείων του Εργοστασίου ΣΕΦΕ.ΚΟ., το οποίο κτίστηκε πριν το 1918

της όψης. Η επικάλυψη των στεγών γίνεται με αμιαντόπλακες φολιδωτά τοποθετημένες. Ο φέρων σκελετός του κτιρίου αποτελείται από κολόνες και πλάκες από μπετόν. Οι όψεις είναι επίπεδες, απλές, διάτρητες από σειρά ορθογωνικά ανοίγματα, όπου το μόνο διακοσμητικό στοιχείο αποτελεί η διαμόρφωση πλαισίου από τούβλα καθώς και το διακοσμητικό κλειδί στο ελαφρώς καμπυλωμένο ανώφλι τους. Το λεβητοστάσιο, μικρότερος όγκος, επαναλαμβάνει την ίδια μορφολογική οργάνωση.

Εδώ δεσπόζει η ψηλή τούβλινη καμινάδα του λέβητα, σύμβολο του εργοστασίου. Ο ατμός που παρήγαγε ο

λέβητας διοχετευόταν στο βαφείο και το φινιριστήριο. Το κτίριο γραφείων, κτίστηκε πριν το 1918, διότι φέρει επιγραφή στη διακοσμητική ταινία του γείσου: Armes Françaises 1918.

Μέχρι το Νοέμβριο του 1985 το εργοστάσιο αυτό διατηρούσε το μηχανολογικό εξοπλισμό του. Από τα αρχικά μηχανήματα υπήρχαν στο υφαντήριο: 36 αργαλειοί τύπου Schonherr, 1 διάστρα Schonherr και 1 μασουρίστρα τύπου Hacoba. Στο κλωστήριο: 1 πάγκος (κλώστρια). 1 ανέμη, 1 λανάρα. Στο φινιριστήριο: 2 ξυράφια, 1 χνουδιάστρα και 1 ατμιστικό μηχανήμα όλα τύπου Kettling & Braun (1935), 1 σιδερωτήριο, 1 ράμα και 1 ατμιστικό

φινιρίσματος, όλα του τύπου H. Kranz Sohne (Aachen). Στο αναμικτήριο: 1 ανοικτικό μηχανήμα (Λύκος).

Μέχρι τον Αύγουστο του 1985 λειτουργούσε μόνο το κλωστήριο και απασχολούσε 18 εργάτες. Στη συνέχεια έκλεισε, έγινε ο πλειστηριασμός και περιήλθε στην ιδιοκτησία του Σημαιοφορίδη. Στα πλαίσια αλλαγής της αρχικής χρήσης και λειτουργίας του εργοστασίου αυτού, πουλήθηκε ο αρχικός εξοπλισμός, όπου οι 36 αργαλειοί έσπασαν και πουλήθηκαν σαν παλιοσίδερα(!). Το Υπουργείο πολιτισμού έχει χαρακτηρίσει ιστορικό διατηρητέο μνημείο το βιομηχανικό συγκρότημα της ΣΕΦΕ.ΚΟ. ■

1. Το κείμενο αποτελεί σύνθεση στοιχείων από τα παρακάτω:

α. Ευφροσύνη Ρούπα και Ευάγγελος Χεκίμογλου, Η επιχειρηματικότητα στην περίοδο 1900-1940. Μεγάλες επιχειρήσεις και επιχειρηματικές οικογένειες, том. Γ' στη σειρά Η ιστορία της επιχειρηματικότητας στη Θεσσαλονίκη, Πολιτιστική Εταιρεία Επιχειρηματιών Βορείου Ελλάδος, Θεσσαλονίκη 2004

β. Χριστίνα Ζαρκάδα - Πιστιόλη: Εργοστάσια κλωστοϋφαντουργίας στην Έδεσσα, στο «αρχαιολογία online»

γ. «Περιπλανώμενος» peri-planomenos.blogspot.com/2011/12/blog-post_08.html

2. Λευκή Σαμαρά: «Οικογένεια Πέτρου και Μάχης Σεφερτζή, Στις επάλξεις της κοινωνικής προσφοράς», στο περιοδικό Close up, τεύχος 46, Φεβρ. 2001, σελ. 104-107.



ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ: 1911-1926

ΤΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΤΗΣ ΝΑΟΥΣΑΣ 1911-1940 ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ ΣΤΟΝ ΤΥΠΟ

Έρευνα: Θεόδωρος Ζιώτας

Στα πρώτα χρόνια της απελευθέρωσης και της δημιουργίας του ελληνικού κράτους, η εκπαίδευση των ελληνόπουλων, ως θεσμός, ανέλαβε το καθήκον να αφυπνίσει συνειδήσεις, να κοινοποιήσει οράματα, να διαμορφώσει κοινωνική συνείδηση και να αφομοιώσει το διαφορετικό. Το σχολείο σ' αυτά τα πρώτα χρόνια είναι ένα σχολείο πειθαρχίας, σεβασμού της κοινωνικής ιεραρχίας και των αξιών της. Στα πρώτα αυτά χρόνια σημαντικό ρόλο παίζουν οι κατά τόπους κοινότητες στην εκπαίδευση των ελληνόπουλων, ενώ οι δάσκαλοι και οι καθηγητές είναι οι αδιαμφισβήτητοι φορείς της γνώσης. Στην επίμοχθη έρευνα του Θ. Ζιώτα, για τα πρώτα χρόνια της εκπαίδευσης στην Νάουσα μετά την απελευθέρωση, διαφαίνεται, μέσα από πλήθος αναφορών στον Τύπο της εποχής, η σημασία που έδωσε η πόλη μας στην εκπαίδευση των παιδιών της. Διαφαίνεται επίσης το πνεύμα του κοινοτισμού που διακατείχε τους κατοίκους της, πώς αυτό το πνεύμα συνέβαλε στο να χτιστούν σχολεία με δαπάνες της ίδιας της κοινότητας και με ποιόν τρόπο τα σχολεία εξελίχθηκαν για πάνω από τρεις δεκαετίες σε σημείο αναφοράς και σε συνεκτικό κρίκο κάθε πολιτιστικής δραστηριότητας εντός και εκτός των ορίων της πόλης.

Το Γυμνάσιο της Νάουσας

Στις αρχές του 20ου αιώνα η Νάουσα ήταν μια ευημερούσα πόλη, ξακουστή κυρίως για την βιομηχανία της, την γεωργία και το εμπόριο της. Η Κοινοτική της περιουσία ήταν μεγάλη και απέφερε αξιόλογα εισοδήματα που καθιστούσαν πλούσια την πόλη. Θα περίμενε κανείς να υπάρχει και μια ανάλογη άνθηση της πνευματικής ζωής, με υποδομές σε σχολεία και σχολές. Αντίθετα παρατηρείται στασιμότητα στις τέχνες και τα γράμματα ενώ παράλληλα εντοπίζεται ανεπάρκεια υποδομών (σχολεία και εκπαιδευτήρια). Η άρχουσα τάξη της Νάουσας και η Κοινότητα φαίνεται ότι αδιαφορούσε για την πνευματική ζωή της πόλης, σε αντίθεση με άλλες πόλεις, οι οποίες έχτισαν σχολεία και ξακουστές σχολές.

Η έρευνα για το γυμνάσιο της Νάουσας, στηρίζεται αποκλειστικά σε δημοσιεύσεις εφημερίδων από το 1911 έως το 1940. Οι εφημερίδες, κυρίως της Θεσσαλονίκης, κατά καιρούς δημοσίευαν ειδήσεις που αφορούσαν στο γυμνάσιο της Νάουσας και ήταν κατά κύριο λόγο σχετικές με υπουργικές αποφάσεις ή διορισμούς. Υπήρχαν όμως και αρκετά εκτενή άρθρα τα οποία δημοσιεύονταν σε δύο συνεχή φύλλα με ανταποκρίσεις Ναουσαίων, που αφορούσαν τις δραστηριότητες του Γυμνασίου. Άρθρα ιδιαίτερα περιγραφικά, με πολλές λεπτομέρειες στα οποία πέρα από την προβολή των δραστηριοτήτων του Γυμνασίου, εντοπίζονται στοιχεία για την κοινωνική οργάνωση της πόλης, τις συνήθειες των κατοίκων της κ.λ.π. Η ύπαρξη των άρθρων αυτών αποδεικνύει ότι οι δραστηριότητες του Γυμνασίου αποτελούσαν ένα σημαντικότατο γεγονός της πόλης. Οι Ναουσαίοι που αρθρογραφούσαν

στις εφημερίδες χρησιμοποιούσαν ψευδώνυμα, ή τα αρχικά τους, ή υπογράφαν με το όνομά τους. Χρησιμοποιούσαν ψευδώνυμα όπως «Φιλόμουσος», «Ναουσαίος», «Υπυς», «Παρατηρητής», «Ανταποκριτής», «Οιδίπους», «Λαϊκός», «Κομήτης», «Εκείνος», «Παρεπίπεδος», «ΚΛΕΑΡΧΟΣ», «Αισιόδοξος». Άλλοι υπέγραφαν με τα αρχικά τους, Α.Π, Τ.Δ, Χ.Π, Γ.Γ.Γ, Ν.Λ, Α.Β, και φυσικά αυτοί που υπέγραφαν με το όνομά τους Χ'΄Κων/νος Μαλούσης, Τάκης Λάβρας, Γ. Τζιτζόπουλος, Γρ. Στακτόπουλος.

Τα έτη 1911 - 1914

Τις πρώτες πληροφορίες για την εκπαίδευση στη Νάουσα μας την δίνει ο Στουγιαννάκης στο Μακεδονικό Ημερολόγιο 1911. Ο Στουγιαννάκης ήταν ο διευθυντής των σχολείων στη

... η άρχουσα τάξη της Νάουσας και η Κοινότητα φαίνεται ότι αδιαφορούσε για την πνευματική ζωή της πόλης, σε αντίθεση με άλλες πόλεις, οι οποίες έχτισαν σχολεία...

Νάουσα. Γράφει λοιπόν: «Η όλη εκκλησιαστική αυτής περιουσίας ανέρχεται εις λίρας οθωμανικάς 21.000 – 22.000, η δε ετήσια πρόσοδος εις 1.280 λίρας, ποσά σημαντικά, δι' ών δύναται να επιτελεσθή σπουδαία κοινοτική εργασία και να ανακαινισθή και να ενισχυθή σοβαρώς η εν τοις παιδευτήριοις ατελώς, ελαττωματικώς και ανεπαρκώς συντελουμένη εκπαίδευσις». Και συνεχίζει ότι παρά την μεγάλη οικονομική άνθηση της πόλης στους τομείς της γεωργίας, του εμπορίου και της βιομηχανίας, εν τούτοις υστερεί κατά πολύ άλλων

κωμοπόλεων που έχουν τον ίδιο πληθυσμό, στις τέχνες και τα γράμματα. Ο Στουγιαννάκης επισημαίνει επιπλέον την ανάγκη ανέγερσης νέων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων γιατί τα υπάρχοντα και ιδιαίτερα το αρρεναγωγείο που αποτελείται από δύο τμήματα, είναι ακατάλληλα. Επισημαίνει επίσης την ανάγκη ενίσχυσης του διδακτικού προσωπικού. Μετά την παρέλευση τριών ετών, το 1914 με απόφαση του Υπουργείου Παιδείας, ο Στουγιαννάκης διορίζεται σχολάρχης στη Νάουσα. Με την ίδια απόφαση, όπως αναφέρεται στην εφημερίδα «Νέα Αλήθεια», διορίζονται στο ημιγυμνάσιο της Νάουσας οι καθηγητές Γ. Θεολόγης και Β. Μιχαηλίδης καθώς μέχρι τότε το γυμνάσιο είχε μόνο δύο τάξεις.

Όταν οι μαθητές αποφοιτούσαν από την β' τάξη του γυμνασίου ήταν αναγκασμένοι, εφόσον είχαν την οικονομική δυνατότητα, να συνεχίσουν το γυμνάσιο σε πόλεις που είχαν όλες τις τάξεις. Από την διαμάχη που ξέσπασε στις εφημερίδες για την υπόθεση του Χ'΄Παράσχη, ήρθαν στο φως πληροφορίες που αφορούν την εκπαίδευση στη Νάουσα και ιδιαίτερα το ημιγυμνάσιό της.

Το 1911 γυμνασιάρχης ήταν ο Θεόφραστος Χατζηγιώργης από την Μυτιλήνη. Την ίδια σχολική χρονιά αποφοίτησαν από την β' τάξη δέκα μαθητές εκ των οποίων οι πέντε είχαν την δυνατότητα να συνεχίσουν σε άλλα γυμνάσια. Γράφει ο «Ούτις» στην επιστολή του προς απάντηση του Σπύρου Λαναρά στην εφημερίδα «Νέα Αλήθεια»: «Εκ των επί Θεοφ. Χατζηγιώργη δέκα αποφοιτησάντων μαθητών της Β'ας γυμνασιακής τάξεως πέντε επεδόθησαν εις τον πρακτικόν βίον και πέντε εξηκουλούθησαν τας σπουδάς των. Εξ' αυτών δύο, ο Κυριάκος Χατζηδημητρί-

ου και Αλέξ. Κ. Δημητριάδης ενεγράφησαν εις το Γυμνάσιον της Θεσσαλονίκης καταταχθέντες εις την Γ' τάξιν και φέτος αριστεύσαντες. Είς ο Ιωάννης Γ. Βοδενλής κατετάχθη εις την Γ' τάξιν του Γυμνασίου Κοζάνης με βαθμόν 5.50 εις τα Ελληνικά ηξιώθη εφέτος τον βαθμόν 8. Άλλος ο απόστολος Κράλλης κατετάχθη εις την ανάλογην τάξιν της Κωνσταντινιδείου σχολής και πέμπτος Κομνηνός Χατζηγιώργη εις το γυμνάσιον της Μυτιλήνης».

Παρά την ύπαρξη των παραπάνω προβλημάτων το ημιγυμνάσιο ανέπτυξε πολλές δραστηριότητες κυρίως καλλιτεχνικές με θεατρικές παραστάσεις, χορούς, ακόμα και με την συμμετοχή του σε πολιτιστικές δραστηριότητες του δήμου. Με αθλητικές εκδηλώσεις, ποδόσφαιρο, γυμναστικές επιδείξεις. Οι δε εκδρομές του αποτελούσαν θέμα συζητήσεων για πολλές μέρες. Κάθε εκδήλωση του γυμνασίου αποτελούσε ένα σημαντικό γεγονός της πόλης, ενώ πολλές φορές συμμετείχαν σε αυτές και πολίτες, κυρίως στις γυμναστικές επιδείξεις. Συμμετείχαν στην Ελλανόδικο επιτροπή ή ως κριτές των αγώνων κλπ.

Το έτος 1915

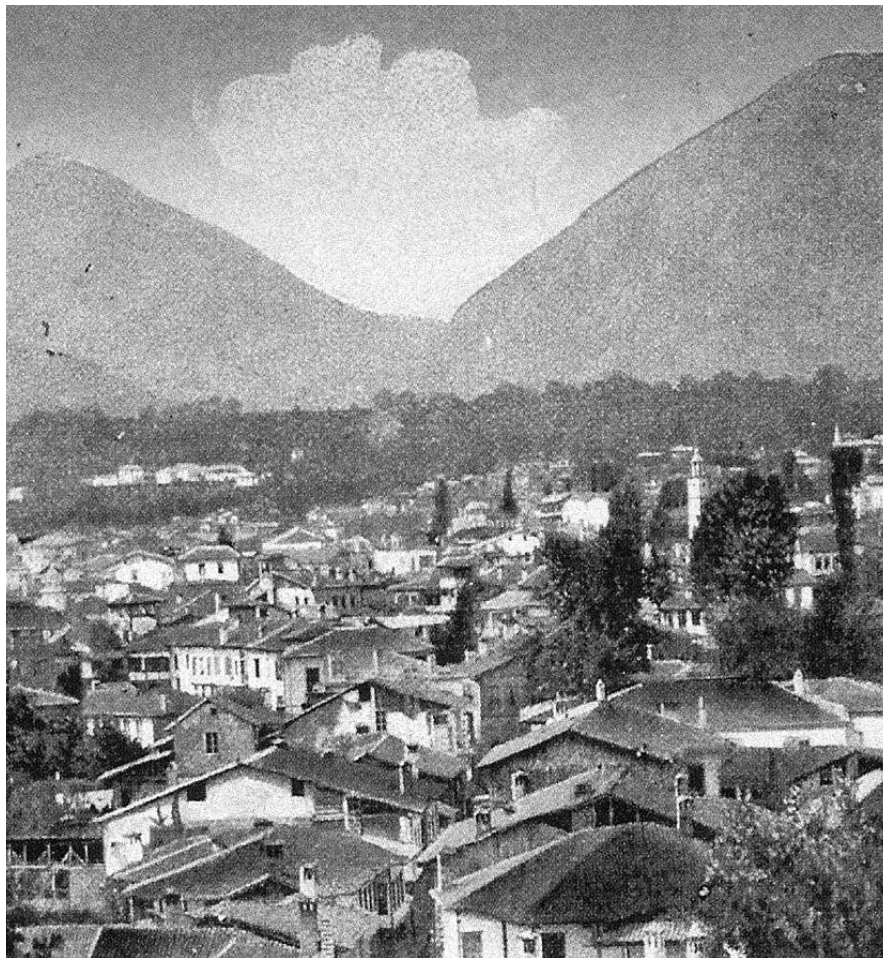
Το 1915 η εφημερίδα «Νέα Αλήθεια» δημοσίευσε στοιχεία για μια τολμηρή για εκείνη την εποχή εκδρομή του γυμνασίου. Στις διακοπές του Πάσχα έγινε μια εκδρομή στα Γιαννιτσα. Σε αυτήν πήραν μέρος τριάντα μαθητές από το ημιγυμνάσιο και από το δημοτικό.

Η εκδρομή ήταν επεισοδιακή γιατί εκτός από το επτάωρο περπάτημα Σκύδρα-Γιαννιτσα, ματαιώθηκαν λόγω της βροχής οι ιππικοί αγώνες, την αναβίωση των οποίων ήταν προγραμματισμένο να παρακολουθήσουν. Όταν αποφασίστηκε να οργανώσουν την εκδρομή στα Γιαννι-

τσα συμπτωματικά ο δήμαρχος των Γιαννιτσών Γεώργιος Διδασκάλου βρισκόταν στη Νάουσα και οι καθηγητές θεώρησαν σωστό να τον ενημερώσουν για την απόφασή τους.

Αμέσως ο δήμαρχος τηλεγράφησε στους εκεί αρμόδιους ώστε να λάβουν τα απαιτούμενα μέτρα, όπως να φροντίσουν για τα καταλύματα

αυτούς τον διδάσκαλον τον Άνω Κοπανού κ. Ναστούλαν επιθυμούντα να συμμετάσχη της εκδρομής. Εκείθεν σιδηροδρομικώς φθάνουσιν εις Βερτεκόπι όπου και προγευματίζουν. Εντεύθεν εξελαύνουσι – ποδαρηδόν εννοείται – παρασάγγας έξ και φθάνουσι περί την 8ην εσπερινήν ώραν εις τα Γενιτσα, όπου τετραμελής εκ των δημοτικών συμβούλων επιτροπή



Γενική άποψη της πόλης της Νάουσας το 1913, λίγο μετά την απελευθέρωση

των μαθητών. Έτσι η εκδρομή των Ναουσαίων μαθητών προσλαμβάνει επίσημο χαρακτήρα. Ο «Ούτις» γράφει στην εφημερίδα Νέα Αλήθεια: «Και μία λοιπόν πρωΐαν της 27 Μαρτίου διδάσκαλοι και μαθηταί εξελαύνουσιν εντεύθεν παρασάγγην ένα εις τον σταθμόν Ναούσης, όπου συναντώσιν αναμένοντα

υποδέχεται αυτούς και μετά κατάλληλον προσφώνησιν οδηγεί διδασκάλους και μαθητάς εις το δημαρχείον. Μετά μικράν ανάπαυσιν καθ' ήν προσεφέρθησαν αναψυκτικά και αντηλλάγησαν λόγοι, διενεμήθησαν οι μαθηταί, κατά προεσχεδιασμένον πρόγραμμα ανά τρείς και τέσσερες εις διαφόρους οικογενείας, όπου έτυχον

λαμπράς περιποιήσεως...».

Την επόμενη μέρα οι διδάσκαλοι επισκέφτηκαν τον φρούραρχο των Γιαννιτών αντισυνταγματάρχη Βαρδουλάκη για να του ανακοινώσουν ότι ένας από τους σκοπούς της εκδρομής είναι να δούν και να μάθουν οι μαθητές πως έγινε η μάχη των Γιαννιτών. Παρακάλεσαν τον Βαρδουλάκη, αν είναι

Κατόπιν ο φρούραρχος άρχισε να μιλά για την διεξαγωγή των ιππικών αγώνων. Τους είπε ότι γίνεται μία προσπάθεια αναβίωσης των αρχαίων μακεδονικών ιππικών αγώνων ξεκινώντας από την πατρίδα του Βουκεφάλα. Αυτή η προσπάθεια γινόταν με την χορηγία του Δήμου των Γιαννιτών. Δυστυχώς όμως οι εκδρομείς δεν

από τα Γιαννιτσα όπου μπορούσαν να δουν όλο τον κάμπο των Γιαννιτών. Από την τοποθεσία αυτή ο υπασπιστής Καράμπελας τους εξήγούσε πως έγινε η μάχη. Όπως ανέφερε ο υπασπιστής οι Τούρκοι υπερασπίστηκαν σθεναρά την πόλη γιατί θεωρούσαν τα Γιαννιτσα ιερή πόλη, επειδή σε αυτή υπήρχαν τα οστά του μεγάλου κατακτητή στρατηγού Γαζή Εβρενού. Ο Καράμπελας τους ανέπτυξε το σχέδιο μάχης με κάθε λεπτομέρεια.

Το απόγευμα διδάσκαλοι και μαθητές επισκέφτηκαν το παραμελημένο μανσωλείο του Γαζή Εβρενού. Οι παραμείναντες τούρκοι στα Γιαννιτσα τιμούσαν το Γαζή Εβρενό και φρόντιζαν να καίει ο μεγάλος πολυέλαιος που βρισκόταν επάνω από τον τάφο του Γαζή Εβρενού. Μέσα σε αυτή την ιερή περιοχή, σε απόσταση σαράντα μέτρων ήταν ο τάφος της γυναίκας του Εβρενού. Όπως είπε τους εκδρομείς ο τούρκος που φρόντιζε το μανσωλείο η γυναίκα του Εβρενού δεν θάφτηκε στον ίδιο τάφο γιατί μία φορά δεν υπάκουσε στις διαταγές του και ο Εβρενός οργισμένος της είπε ότι μετά τον θάνατό του δεν την θέλει κοντά του. Την επόμενη, ημέρα Κυριακή οι εκδρομείς εκκλησιάστηκαν στον μητροπολιτικό ναό και την Δευτέρα αφού ευχαρίστησαν τον Δήμαρχο και τον φρούραρχο επέστρεψαν στη Νάουσα.



Οι επίσημες Αρχές της εποχής κατά τη διάρκεια της τελετής εγκαινίων του Λαππείου Γυμνασίου

δυνατόν το θέμα να το αναπτύξει κάποιος αξιωματικός που συμμετείχε στη μάχη. Ο φρούραρχος αφού συνεχάρη τους διδασκάλους για την λαμπρή ιδέα τους, κάλεσε και ανέθεσε εις τον υπασπιστή Καράμπελα την ομιλία για την μάχη των Γιαννιτών, η οποία ορίστηκε για στις 4 το απόγευμα.

μπόρεσαν να δουν τους ιππικούς αγώνες, που ήταν και ο κύριος σκοπός της εκδρομής, γιατί το μεσημέρι του Σαββάτου ξέσπασε μία δυνατή βροχή που ανάγκασε τους διοργανωτές να αναβάλλουν τους ιππικούς αγώνες. Όταν σταμάτησε η βροχή οι εκδρομείς ανέβηκαν σε ένα λόφο έξω

Τα έτη 1918 - 1920

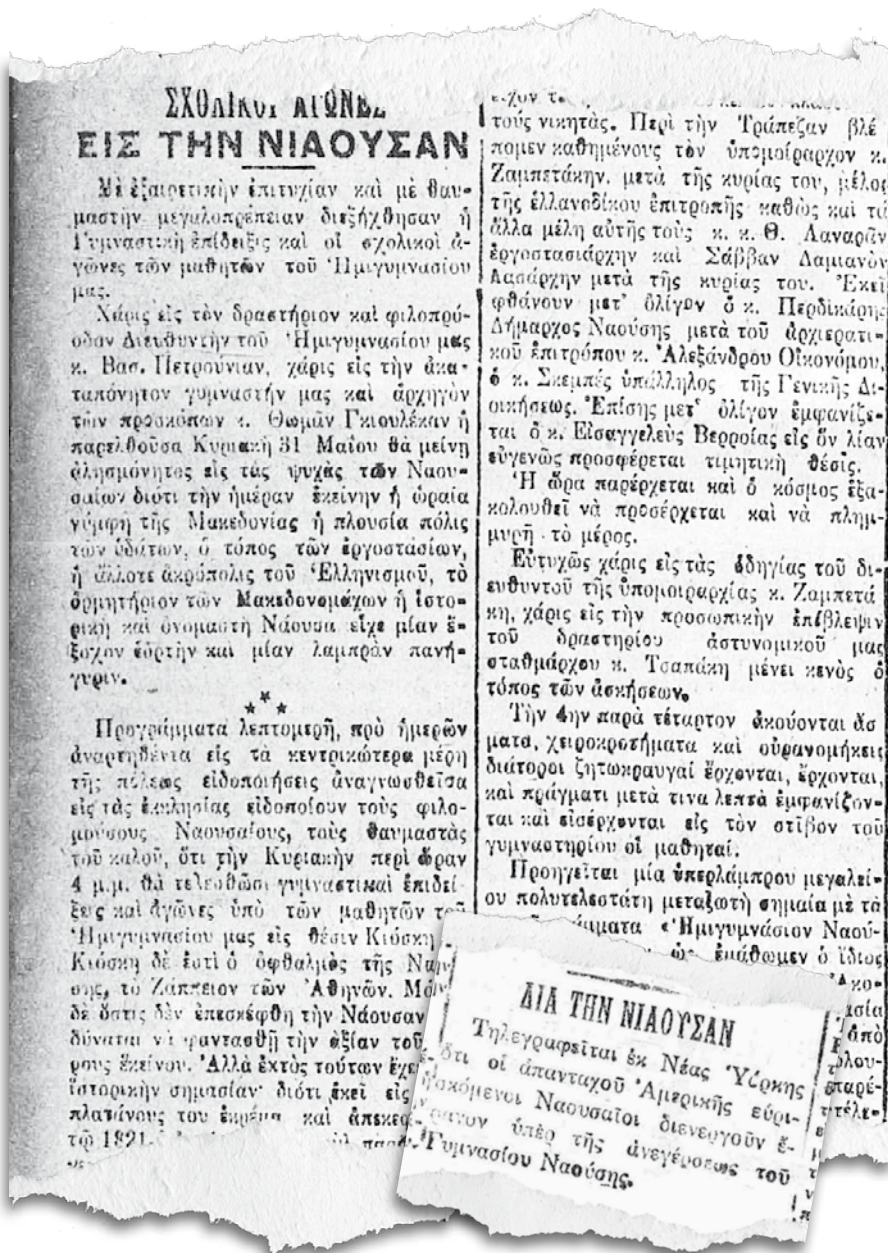
Το 1918 το ημιγυμνάσιο μεγάλωσε κατά μία τάξη. Με απόφαση της κυβέρνησης που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα της κυβέρνησης τον Οκτώβρη του 1918 προστέθηκε και τρίτη τάξη στο ημιγυμνάσιο της Νάουσας, με τον όρο η κοινότητα να καταβάλλει 3.000 δραχμές το χρόνο στο δημόσιο ταμείο για την συντήρη-

ση της τάξεως.

Όλα αυτά τα χρόνια δεν έπαυσαν οι προσπάθειες για την ανέγερση του Γυμνασίου. Σε αυτήν την προσπάθεια συνέβαλαν και οι Ναουσαίοι που ζούσαν στην Αμερική, συνεισφέροντας κατά πολύ στην αποπεράτωση εκπαιδευτικών ιδρυμάτων στην Νάουσα. Το 1920 ένα τηλεγράφημα που δημοσιεύεται στην εφημερίδα «ΦΩΣ» γράφει: «Τηλεγραφείται εκ Νέας Υόρκης ότι οι απανταχού Αμερικής ευρισκόμενοι Ναουσαίοι διενεργούν έρανον υπέρ της ανεγέρσεως του Γυμνασίου Ναούσης».

Τέλη Μαΐου το 1920 διενεργήθηκαν οι γυμναστικές επιδείξεις και οι σχολικοί αγώνες του ημιγυμνασίου της Νάουσας. Ήταν το σημαντικό γεγονός της πόλης. Την οργάνωσή τους ανέλαβε ο γυμναστής και αρχηγός των προσκόπων Θωμάς Γιουλέκας (δεν ήταν γυμναστής αλλά δημοδιδάσκαλος) μαζί με τον γυμνασιάρχη Βασ. Πετρούνια. Προ ημερών είχαν αναρτηθεί σε κεντρικά σημεία της πόλης ανακοινώσεις με λεπτομερές το πρόγραμμα των επιδείξεων και αγώνων. Το πρόγραμμα ανακοινώθηκε και στις εκκλησίες.

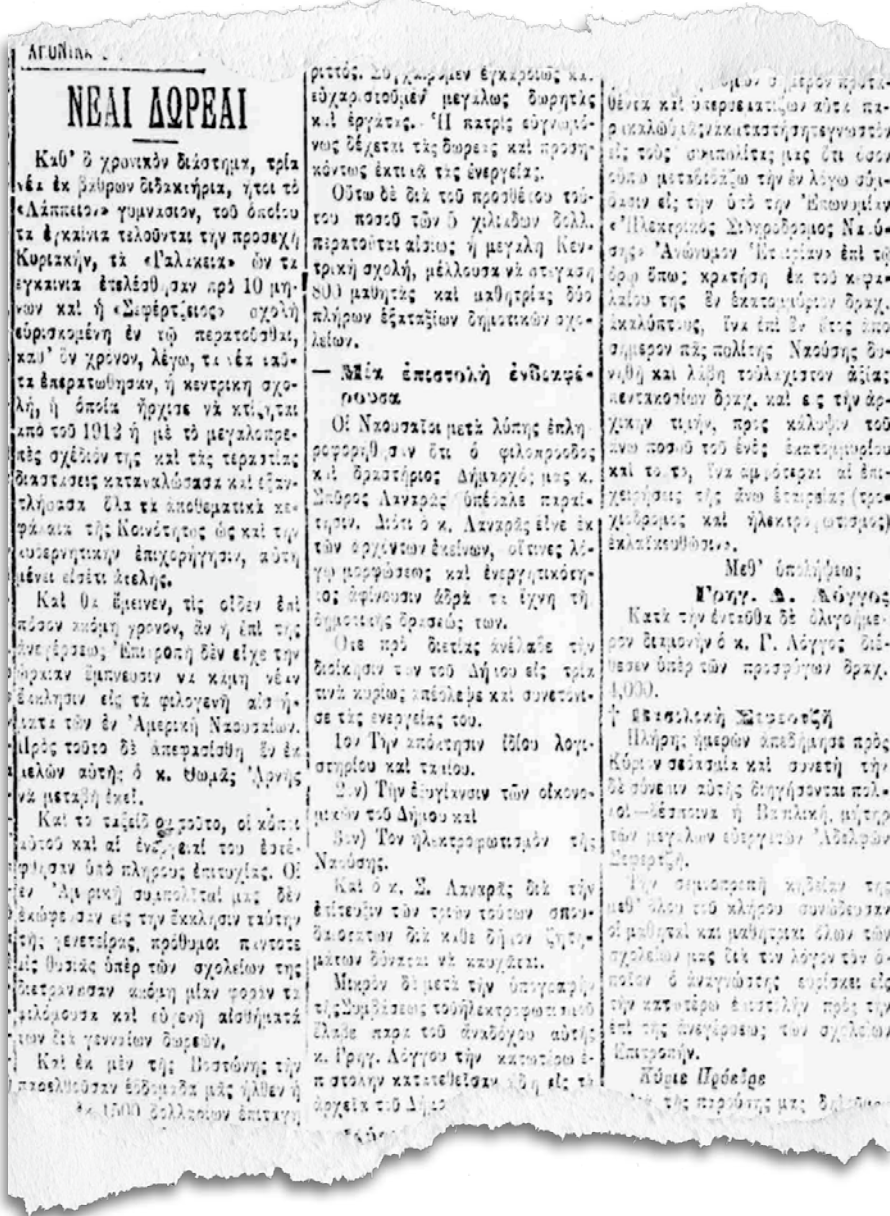
Οι γυμναστικές επιδείξεις θα γίνονταν στο Κιόσκι στις 4 ώρα το απόγευμα. Ο «Φιλόμουσος» στην εφημερίδα το «Φως» έκανε μια λεπτομερή και εκτενή περιγραφή. «Καίτοι, είχε ορισθή ώρα ενάρξεως των ασκήσεων η 4 μ.μ και ο περίξ του στίβου χώρος εις αρκετήν απόστασιν είχε περιφραχθή με σύρματα εν τούτοις μέχρι της 3μ.μ όλος εκείνος ο απέραντος τόπος κατεκλύσθη από κόσμον. Τα 300 καθίσματα του νεοσύστατου καφενείου δεν επαρκούν, επιστρατεύονται τα καθίσματα των άλλων καφενείων και μεταφέρονται και από τας γειτονικάς οικίας αρκετά. Εν τούτοις ούτε τον εν δέκατον των προσελθόντων δεν δύναται να εξυπηρετήσωσι και ο κόσμος έρχεται και



Δημοσίευμα της εφημερίδας «Φως» του 1922 για την τελετή εγκαίνιων του Λαππείου Γυμνασίου και τη δεξίωση που ακολούθησε στις πολιτικές και εκκλησιαστικές αρχές της εποχής.
Στο ένθετο: Δημοσίευμα της εφημερίδας «Φως» το 1920 για τη διεξαγωγή σχολικών αθλητικών αγώνων στο Λάππειο Γυμνάσιο

εξακολουθεί να έρχεται. Εις τας πρώτας σειράς των καθισμάτων βλέπομεν όλους τους τα πρώτα φέροντας Ναουσαίους. Εδώ ο κ. Χατζηδημητρίου βουλευτής του νομού μας και ιατρός της πόλεως μας μετά της οικογενείας, εκεί ο κ. Πετρίδης ιατρός και πρόεδρος του Συλλόγου των Φιλελευθέρων, αι οικογένειαι Πλιατσούκα, Τουρπάλη, Λόγγου, Λαναρά, Πεχλιβάνου, Μπίλη,

αι δεσποινίδες Αγγελάκη, αι οικογένειαι Αρνή, Πασχάλη, και πλήσται άλλαι ών ούκ έστι αριθμός. Επίσης ολόκληρον το διδασκαλικόν προσωπικόν, εις την πρώτη γραμμή κάθονται όλαι αι χαριτωμέναι διδασκάλισσαι Λεκοπούλου, Καραγιώργη, Μυτακίδου, Τσαβδάρα, Μακρίδου, Αντωνίου. Πλησίον της Τράπεζης την οποίαν με αρκετήν φιλοκαλία είχαν κοσμίσει αι



Δημοσίευμα της εφημερίδας «Νέα Αλήθεια» για τη δωρεά από Ναουσαίους της Αμερικής για την αποπεράτωση της Σεφερτζέιου Σχολής

μαθήτριαι του Ημιγυμνασίου και επί της οποίας είχαν τεθή οι στέφανοι και κλάδοι δια τους νικητάς. Περί την Τράπεζαν βλέπομεν καθημένους τον υπομφοίραρχον κ. Ζαμπετάκη, μετά της κυρίας του, μέλος της ελληνοδικού επιτροπής καθώς και τα άλλα μέλη αυτής τους κ.κ. Θ. Λαναρά εργοστασιάρχη και Σάββαν Δαμιανόν Δασάρχη μετά της κυρίας του. Εκεί φθάνουν μετ' ολίγον ο κ. Περδικάρης Δήμαρχος της Ναούσης μετά του αρχιερατικού

επιτρόπου κ. Αλεξάνδρου Οικονόμου, ο κ. Σκεμπές υπάλληλος της Γενικής Διοικήσεως. Επίσης μετ' ολίγον εμφανίζεται ο κ. Εισαγγελεύς της Βεροίας εις όν λίαν ευγενώς προσφέρεται τιμητική θέσις». Όσο πλησίαζε η ώρα της έναρξης τόσο περισσότερος κόσμος ερχόταν και μάλιστα κατελάμβαναν και τον χώρο όπου θα γίνονταν οι επιδείξεις. Με παρέμβαση του αστυνόμου και

σταθμάρχη της Νάουσας Τσαπάκη εκκενώθηκε ο αγωνιστικός χώρος. Στις τέσσερις παρά τέταρτο ακούστηκαν τραγούδια, χειροκροτήματα και ζητωκραυγές (έρχονται - έρχονται).

Εμφανίστηκαν οι μαθητές «Προηγείται μία υπερλάμπρου μεγαλείου πολυτελεστάτη μεταξωτή σημαία με τα χρυσά γράμματα «Ημιγυμνάσιον Ναούσης» την οποίαν ως εμάθωμεν ο ίδιος ο Πετρούνιας έφερεν εξ Αθηνών. Ακολουθούσι αι μαθήτριαι του Ημιγυμνασίου, όλαι ομοιομόρφως ενδεδυμέναι από κεφαλής μέχρι ποδών και ταύτας ακολουθούσι οι μαθηταί. Κάμνουν μια παρέλασιν και ώρα 4 μ.μ. άρχεται η εκτέλεσις του προγράμματος».

Προτού ξεκινήσει η εκτέλεση του προγράμματος των επιδείξεων και των αγώνων, ο μαθητής Γιαννιώτης σε σύντομη ομιλία του εξήγησε την σημασία της γυμναστικής. Έπειτα οι μαθητές αποχώρησαν συνταγμένα από τον αγωνιστικό χώρο και έμειναν μόνο οι μαθήτριες οι οποίες με τα παραγγέλματα του γυμναστή τους Γκιουλέκα εκτέλεσαν ασκήσεις σουηδικής γυμναστικής. Με το τέλος των ασκήσεων το πλήθος χειροκροτούσε παρατεταμένα. Έπειτα ξεκίνησαν ένα όμορφο παιχνίδι.

Όταν τελείωσαν αποχώρησαν από τον αγωνιστικό χώρο για να πάρουν την θέση τους οι μαθητές που θα ελάμβαναν μέρους στους αγώνες. Οι αγώνες ήταν υπό την επίβλεψη της ελληνοδικού επιτροπής και έγιναν νωρίτερα από τις επιδείξεις για να μην κουρασθούν οι αγωνιζόμενοι. Το πρώτο αγώνισμα ήταν το άλμα σε ύψος όπου πρώτος νικητής ήταν ο Οικονόμου Ι. μαθητής της Γ' τάξεως με 1.40 μ. ρεκόρ για εκείνη την εποχή και για την ηλικία του. Δεύτερος ο Σιπητάνος Αν. με 1.25 μ. και τρίτος ο Παπανάνος Στ. με 1.20 μ. Ακολούθησε ο τελικός σκοποβολής με πρώτον

τον Γιαννιώτη Γρ., δεύτερο τον Οικονόμου Αθ., και τρίτο τον Τουσιάδη.

Μετά το άθλημα της σκοποβολής ει-
σήρθαν στον αγωνιστικό χώρο όλοι
οι μαθητές με άσπρες φανέλες και
άσπρα κοντά παντελόνια και εκτέ-
λεσαν το πρώτο μέρος των γυμναστι-
κών επιδείξεων το οποίο περιλάμβα-
νε ασκήσεις σουηδικής γυμναστικής.
Συνεχίστηκαν και πάλι οι αγώνες με
το άλμα εις τριπλούν. Νικητής ο Σι-
πητάνος Αν. με ρεκόρ 10.24μ. δεύ-
τερος ο Οικονόμου Ιω. με 10.20 και
τρίτος ο Οικονόμου Αθ. Με 9.70 μ.

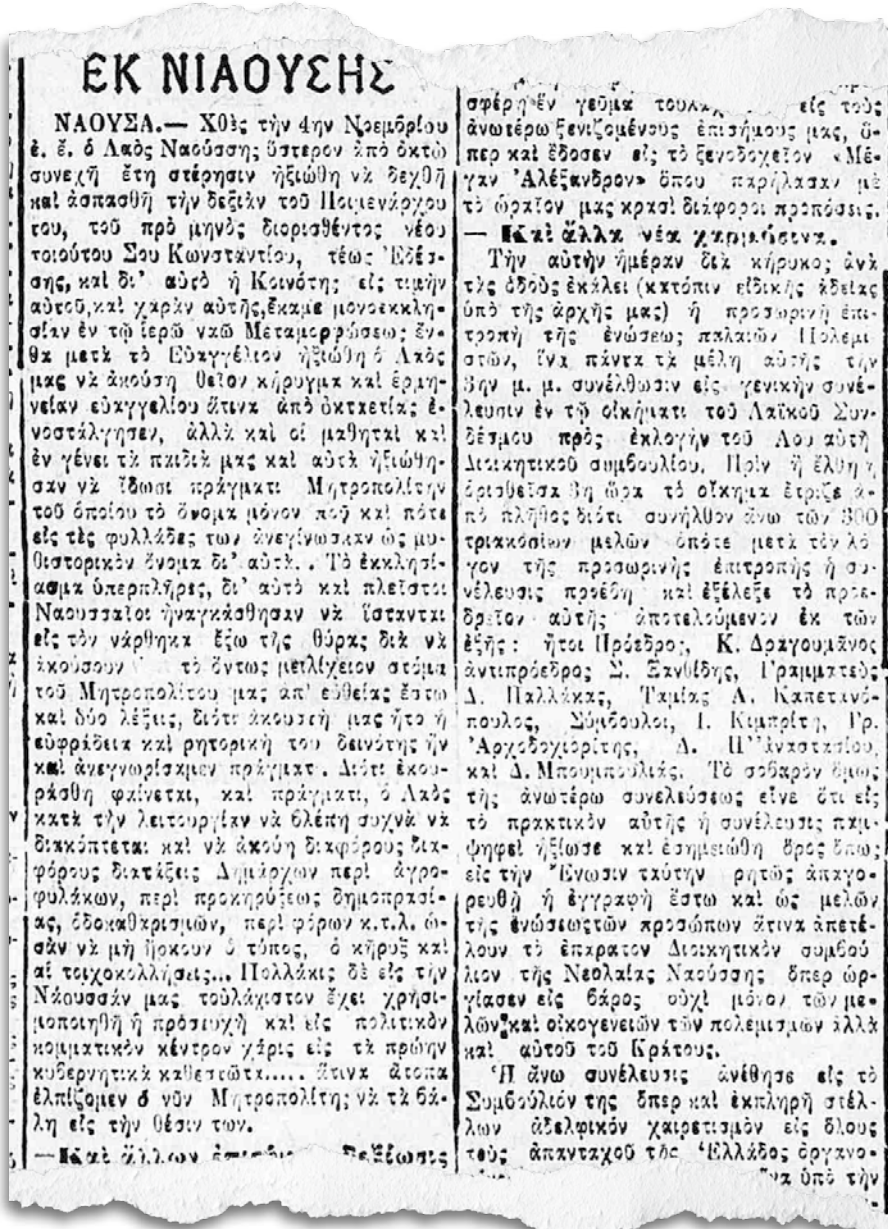
Μετά το αγώνισμα άλμα εις τριπλούν
ξεκίνησε το δεύτερο μέρος των γυ-
μναστικών επιδείξεων. Ακολούθησαν
οι εθνικοί χοροί από τις μαθήτριες οι
οποίες καταχειροκροτήθηκαν από το
συγκεντρωμένο πλήθος.

Ακολούθησε η απονομή των βραβεί-
ων στους αθλητές από την ελλανόδι-
κο επιτροπή που την αποτελούσαν
οι Πετούνιας, Ζαμπετάκης, Λαναράς
και Δαμιανός. Στους πρώτους νικη-
τές δόθηκε στεφάνι από ελιά, στους
δεύτερους ένα κλαδί ελιάς και στους
τρίτους ένα κλαδί δάφνης. Επίσης
οι πρώτοι έλαβαν και κάποια δώρα,
όπως ο νικητής της σκοποβολής που
έλαβε ένα ωρολόγιο χειρός.

Η τελετή τελείωσε με την παρέλαση
των μαθητών μπροστά από το πλή-
θος και αφού έψαλλαν το εθνικό
ύμνο και άλλα εθνικά άσματα απο-
χώρησαν. Μετά την αποχώρηση πλή-
θος κόσμου συνεχάρη τον διευθυντή
του γυμνασίου Πετρουνίαν και τον
γυμναστή Γκιουλέκα. Την όλη τελε-
τή την φωτογράφησε ο καλλιτέχνης
φωτογράφος Σύλλας.

Το έτος 1922

Το Νοέμβριο του 1922 ένα δημοσίευ-
μα της εφημερίδας «Νέα Αλήθεια»



Δημοσίευμα της εφημερίδας «Φως» του 1922 για την τελετή εγκαίνιων του Λαππείου Γυμνασίου και τη
δεξίωση που ακολούθησε στις πολιτικές και εκκλησιαστικές αρχές της εποχής.

έκανε λόγο για τα εγκαίνια ενός
δημοτικού σχολείου, τα «Γαλάκεια»,
και του Λαππείου γυμνασίου. Ακόμη
και για την αποπεράτωση της Σεφερ-
τζείου σχολής. Το δημοσίευμα αυτό
αναφέρει ότι για την αποπεράτωση
της Σεφερτζείου σχολής η επιτροπή
ανέγερσης αναγκάστηκε να στείλει
τον Θωμά Αρνή μέλλος της επιτρο-
πής στην Αμερική, για να ζητήσει
την βοήθεια των εκεί Ναουσαίων.

Πράγματι οι Ναουσαίοι που διέμεναν
στη Βοστώνη έστειλαν 1500 δολάρια
και οι Ναουσαίοι της Νέας Υόρκης
2000 δολάρια. Με τα χρήματα αυτά
αποπερατώθηκε το έργο.

Στις 4 Νοεμβρίου του 1922 όπως ανα-
φέρει η εφημερίδα το «Φως» γίνονται
τα εγκαίνια του νέο ανεγερθέντος
γυμνασίου «Μαζί με την πρώτη επί-
σκεψιν του νέου Μητροπολίτου μας, μας
επισκέφθη επίσης για πρώτη φοράν επι-

ΑΠΟ ΤΗΝ ΝΑΟΥΣΑΝ

— Η Έθνική εορτή — και η τελετή του Γυμνασίου

ΝΑΟΥΣΑ 26— Μετά πάσης επισημότητας και επιβλητικής εορτάσθη χθές η έθνική εορτή. Από της 9ης π. μ. ώρας πλήθος κόσμου ήρχισε να συρρέη προς τὸν ναὸν τῆς Παναγίας όπου ἐτελέσθη ἡ δοξολογία ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς ἐθνικῆς εορτῆς παρισταμένων πολιτικῶν τε καὶ Στρατιωτικῶν ὁρῶν τῆς πόλεώς μας Σωματείων, Σχολείων καὶ ἀπείρου πλῆθους. Μετὰ τὸ πέρασ τῆς δοξολογίας, ἔλαβε

ἐκ τῶν εἰς τὸ προαύλιον τοῦ Γυμνασίου τελετὴ βοήθεια ὑπὸ τῆς Ἀσσεως τοῦ Σχολείου, προαγγελλοῦ ἦτις βέβαια μᾶς παρηγγέλλει μετὰ τὸ πλοῦσιον καὶ πολυγένημα πού μᾶς εἶχε προσενομιάζειος καθηγητῆς τῶν μαθηματικῶν. Εἰς τὸ μέσον τοῦ προαυλίου κατεστάθησαν μετὰ δὲ εἰς ἀπόστασιν ἐποχῆς γέρου δὲ εἰς ἀπόστασιν ἐρχοντο τελοῦντες καθίσματα καὶ ἀνταπαύοντο οἱ προσερχόμενοι καὶ πολλὰ πρὸς τῆς ἐνάξεως τῆς τελετῆς ἦτα ἀνεξαρτήτως καταληφθῆ καὶ ἀπληρωθῆ, οὕτω δὲ πολλοὶ ἐκ τῶν μένων ἄλλοι μὲν καθισμάτων κατεδύναν εἰς ἀπόστασιν. Τὸν πανηγυρικὸν μετ' ἐξερρήνησαν ὁ Διευθυντὴς τοῦ Γυμ. Π. Χατζήδου κατόπιν δὲ ὁ Μ. Παπαδόπουλος καταθέτει ἀτίτλον Πρώτων προσφωνήσας καταλλήλως. Λούθησεν παρήλασαν τραγουδῶντας κατὰ μαζὰς τέσσαρες ὁμάδας ἀποτελούμεναι ἐκ τῶν καὶ μαθητῶν αὐτῶν ἀνταρισταῶν ἑλλάδα κατὰ διαφόρους ἐποχὰς φέρουσαι ἐνδυμασίας ἐκάστης ἐποχῆς.

Ἡ πρώτη ὁμάς ἀναπαριστάσασθαι «Ἀρχαίαν Ἑλλάδα» ἀποτελεῖτο ἐκ τῶν μαθητῶν Δ. Δεφετζή (ἀρχαίου βελίτου), Θ. Ἀργῆ (Σωκράτους) Φ. Μήτσου (Κρίτωνος) συνδιαλεχθέντες καὶ τὸν διάλογον μεταξὺ Σωκράτους καὶ Κρίτωνος, Χ. Δάση, Δ. Χατζηδημητρίου, Γ. Σιούγγαρη, (ἀρχαίων) Κ. Κοκκίνου (ο. γλ. Ιερῆς), Κουσαξίδου, Ἀργῆ Ν. καὶ Κ. Τσιαλίδου (ἀρχαίων). Ἐκ τῶν μαθητῶν Ἀ. Χωνοῦ, Μ. Οικονόμου, Σ. Χρηστίδου, Α. Κοκκίνου, Μιχαηλίδου, Τσιαλίδου, Λισσαμάχου, Γιαννοπούλου, Μιλωνά, καὶ Σιούγγαρη, (μετὰ λεπτὰς ἐνδυμασίας καὶ κίνιστρα ἀνὰ χεῖρας ἀρχαίαι Ἑλληνίδες). Πρὸ τῆς ἐμφανίσεως τῆς Β' ὁμάδος ἐνεφανίσθη ἡ Ἀντίς Α. Χωνοῦ φέρουσα πένθιμον στολὴν ἀναπαριστῶσα ἄλυσσοδεμένην Ἑλλάδα τραγουδῆσασα (ὦ παιδιὰ μου) καταγενομένη. Ἡ δευτέρα ὁμάς ἀνεπαρίστα τὴν (Ἑλλάδα) ἀποτελεῖτο δὲ ἐκ τῶν μαθητῶν Γ. Ἀγγελάκη, Πήγας Φεργαίου, Α. Τσίτση, Κ. Πεχλιβάνου, Κ. Τσιουαῖδου, Δ. Παπαλιώλα Χρ. Τσίτση, καὶ Λαπαλίσσα καὶ μαθητῶν Χρυσίαν, Μ. Τσίτση, Κραλῆ, Φ. Κοκκίνου, Κ. Τσιουαῖδου, Ἀργῆ μετὰ ἀρχαίας ἐνδυμασίας (ἐπηκολούθησαν ἀσματὰ καὶ ποιήματα. Ἡ τρίτη ὁμάς (ἡ Ἑλλάς τῆς ἐπαναστάσεως 1821) ἀποτελεῖτο ἀπὸ τῶν μαθητῶν Ν. Μήτσου (Κολοκοτρώνης), Γ. Τσιουαῖδου, Παπαγεωργίου, καὶ Τσιουαῖδου.

δου καὶ Γρηγορίου, κτίριον καθ' ὅλα τέλειον καὶ πλοῦσιον, ἀλλὰ καὶ πράγματι ἀγνόν ἀπὸ Προπατορικῆν ἀμαρτίαν».

Καὶ συνεχίζει ἡ εφημερίδα. Κατὰ τὰ ἐγκαίνια τοῦ γυμνασίου ἐκτὸς τῶν ἐπισήμων συγκεντρώθηκε πολὺς κόσμος. Μάλιστα παραβρέθηκαν καὶ ξένοι ὅπως ὁ υποδιοικητῆς τῆς Βέροιας Γρηγοριάδης, ὁ ἀρχιτέκτονας τοῦ γυμνασίου, καθὼς καὶ πολλοὶ δικηγόροι καὶ συγγενεῖς ἀπὸ Θεσσαλονίκης καὶ Ἑδεσσα προσκεκλημένοι τῶν ἀδελφῶν Λάππα.

Τὴν ομιλία τῶν ἐγκαινίων ἐκ μέρους τῆς κυβέρνησης ἐκφώνησε ὁ Λαζαρίδης, τὸν δε πανηγυρικὸν ὁ καθηγητῆς τοῦ γυμνασίου Γ. Παπαδόπουλος. Ἀκολουθῶς τὸν Γ. Παπαδόπουλο διεδέχθη ὁ ἐπιθεωρητῆς τῆς σχολῆς Ζιογάννης. Μετὰ τὸ πέρασ τῆς ομιλίας τοῦ ο Ζιογάννης ζήτησε ἀπὸ τὸν Μητροπολίτη νὰ εὐλογήσῃ καὶ νὰ ἀγιάσῃ τόσο τὸ κτήριο ὅσο καὶ τὴν οἰκογένεια Λάππα. Πράγματι ὁ Μητροπολίτης τὸ ἐπραξε καὶ ἐπισφράγισε μετὰ τὴν ομιλία τοῦ τὴν ἱστορικὴν γιὰ τὴν Νάουσα τελετὴ. Ἡ Κοινότητα τῆς Νάουσας μετὰ ἀπὸ τὸ πέρασ τῶν ἐγκαινίων προσέφερε γεῦμα στοὺς ἐπισήμους καὶ ξένους στο ξενοδοχεῖο «Μέγας Ἀλέξανδρος».

Τὰ ἐτὴ 1923 - 1925

Μπορεῖ νὰ ἐγίναν τὰ ἐγκαίνια ἀλλὰ τὸ κτήριο δὲν ὀλοκληρώθηκε. Ἐνα χρόνον ἀργότερα τὸν Οκτώβρη τοῦ 1923 ἡ εφημερίδα «Νέα Ἀλήθεια» δημοσίευσε ὅτι κατόπιν ἐνεργειῶν τῆς Γενικῆς Διοικήσεως, το Ὑπουργεῖο Παιδείας ἐνέκρινε καὶ ἀποστέλλει νέα βοήθεια 50.000 δραχμῶν γιὰ τὴν ἀποπεράτωση τοῦ ἀνεγειρομένου κτιρίου τοῦ γυμνασίου τῆς Νάουσας. Το καλοκαίρι τοῦ 1923 ἡ Τρίτῃ τάξη τοῦ ἡμιγυμνασίου εἶχε 35 μαθητῆς καὶ ἦταν ἀβέβαιο ἀν θὰ υπάρξει τέ-

Ἐπάνω: Δημοσίευμα τῆς εφημερίδας «Νέα Ἀλήθεια» τοῦ 1923 γιὰ τὴν ἐγκρίση κονδυλίου 50.000 δραχμῶν γιὰ τὴν ἀποπεράτωση τοῦ Λαππειοῦ Γυμνασίου.

Δεξιά: Δημοσίευμα τῆς εφημερίδας «Νέα Ἀλήθεια» τοῦ 1923 γιὰ τὸν λαμπρὸ εορτασμὸ τῆς Ἐπετείου τῆς 25ης Μαρτίου στο Λάππειο Γυμνάσιο

σήμως (ἔστω καὶ Νομαρχεῶν) ὁ ἐκ Θεσσαλονίκης Νομαρχῶν κ. Λαζαρίδης, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνέκαθεν τὸ ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας ἵνα τὸ ἀντιπροσωπεύσῃ δια τὰ

ἐγκαίνια τοῦ ὄντως Καλλιμαρμάρου ἡμιγυμνασίου δωρηθέντος τῇ Κοινότητι ἡμῶν ὑπὸ τῶν Ἀδελφῶν Φ. Λάππα εἰς μνήμην τῶν αἰμιμήτων ἀδελφῶν αὐτῶν Ἀριστεί-

ταρτη τάξη το επόμενο σχολικό έτος. Αναρωτιέται ο ανταποκριτής της Νάουσας στον «Ταχυδρόμο της Β. Ελλάδας» «Δεν είναι σωστό, να φροντίζουν οι αρμόδιοι και γονείς για την ίδρυση μιάς ακόμη τάξεως γυμνασιακής στην πόλη μας, για να μη αναγκάζονται μικρά παιδιά να αποδημούν μακρινά από τα σπίτια τους σε άλλα γυμνάσια; Και συνεχίζει ...Είναι ένα από τα καλλίτερα δώρα που μπορούν να προσφέρουν οι αρμόδιοι στους μαθητές του ημιγυμνασίου μας».

Οι δραστηριότητες του γυμνασίου κάθε χρόνο αυξάνονταν και είχαν πάνδημο ενδιαφέρον. Τον Μάρτιο του 1925 οι μαθητές συμμετείχαν στο μνημόσυνο υπέρ των πεσόντων στον πόλεμο, που έγινε στον ναό της Παναγίας. Το κενοτάφιο το επιμελήθηκε ο καθηγητής των μαθηματικών Τσόλης και τον επιμνημόσυνο λόγο εκφώνησε ο καθηγητής Κ. Παπαδόπουλος. Οι δε μαθητές έψαλλαν το «αιωνία η μνήμη».

Δεκαπέντε μέρες αργότερα στα πλαίσια του εορτασμού της 25 Μαρτίου το γυμνάσιο παρουσίασε μια γιορτή την οποία είχε προαναγγείλει πολύ νωρίς. Μετά την επίσημη δοξολογία που έγινε στον ιερό Ναό της Παναγίας, πλήθος κόσμου συγκεντρώθηκε στο προαύλιο του Γυμνασίου το οποίο ήταν κατάλληλα διαμορφωμένο για την τελετή. Στο μέσον του προαυλίου τοποθέτησαν το «Ηρώον» στολισμένο με διάφορα άνθη της εποχής.

Σε απόσταση 25 μέτρων από το «Ηρώον» τοποθετήθηκαν καθίσματα και θρανία για τους θεατές τα οποία από νωρίς είχαν καταλειφθεί και οι περισσότεροι παρακολούθησαν την τελετή όρθιοι. Τον πανηγυρικό της ημέρας εκφώνησε ο διευθυντής του Γυμνασίου Χατζόγλου και εν συνεχεία ο μαθητής Γ. Παπαγεωργίου κατέθεσε στεφάνι στο «Ηρώον». Το

πρόγραμμα της γιορτής το προετοίμασε ο καθηγητής των μαθηματικών Τσόλης. Οι μαθητές χωρίστηκαν σε τέσσερες ομάδες, η κάθε μία από τις οποίες αναπαριστούσε την Ελλάδα σε διάφορες εποχές ντυμένες με την ανάλογη ενδυμασία. Οι ομάδες παρέλασαν τραγουδώντας.

Η πρώτη ομάδα αναπαριστούσε την

τους αρχαίους πολίτες. Ο Κ. Κόκκινος ήταν ντυμένος αρχαίος ιερέας. Οι μαθήτριες Α. Χωνού, Μ. Οικονόμου, Στ. Χριστίδου, Α. Κοκκίνου, Μιχαηλίδου, Τσιαϊρίδου, Λισσυμάχου, Γιαννοπούλου, Μυλωνά, και Σιούγγαρη, ντυμένες με λευκές ενδυμασίες και με κάνιστρα στα χέρια παρίσταναν τις αρχαίες Ελληνίδες.



Μαθήτριες Γ' τάξης του 1923-24. Από αριστερά: Ελένη Χρυσάφη, Βασιλική Λαφάρα, Στέλλα Χρηστίδου

«Αρχαία Ελλάδα» και την αποτελούσαν οι μαθητές Δ. Δεφετζής (αρχαίος οπλίτης), Θ. Αρνής (Σωκράτης), Φ. Μήτσαλας (Κρίτων) όπου υπήρχε και ο ανάλογος διάλογος μεταξύ τους. Οι μαθητές Χ. Δάρης, Δ. Χατζηδημητρίου, Γ. Σιουγγαρης, Κостаξίδης, Ν. Αρνής και Κ. Τσιαρίδης παρίσταναν

Πριν την εμφάνιση της δεύτερης ομάδας, εμφανίστηκε η Α. Χωνού ντυμένη στα μαύρα και αλυσοδεμένη, η οποία αναπαριστούσε την υποδουλωμένη Ελλάδα, τραγουδώντας «Ω παιδιά μου», καταχειροκροτούμενη. Ακολούθησε η δεύτερη ομάδα που αναπαριστούσε την υπόδουλη Ελλάδα

και την αποτελούσαν οι Γ. Αγγελάκης ντυμένος Ρήγας Φεραίος, οι Α. Τσίτσης, Κ. Πεχλιβάνος. Κ. Τουσιάδης, Δ. Παπαλώλας, Χρ. Τσίτσης και Λαπαβίτσας. Οι μαθήτριες της δεύτερης ομάδας ήταν η Χρυσάφη, Μ. Τσίτση, Κράλλη, Φ. Κοκκίδου, Κ. Τουσιάδη, Δάρη, οι οποίες ήταν ντυμένες με αρχαίες ενδυμασίες. Η δεύτερη ομάδα

στην τρίτη ομάδα ήταν και οι μαθητές Μ. Παπαβασιλείου, Ν. Περδικάρης και οι μαθήτριες Στ. Κρίτση, Α. Δάνδαρη, Σ. Χαζηγιαννάκη, Μ. Πλατσούκα, Δραγουμάνου, Μπέρσου. Οι μαθητές χόρεψαν τον Κλέφτικο και οι μαθήτριες τον Σουλιώτικο.

Πριν από την παρουσίαση της τέταρτης ομάδας η μαθήτρια Μ. Οικονό-

ωσε με ένα ποίημα για την Ελλάδα που απάγγειλε ο μαθητής Λιάννης. Τον Μάιο του 1925 έγιναν γυμναστικές επιδείξεις. Ήταν η χρονιά κατά την οποία το Λάμπειο Γυμνάσιο απέκτησε γυμναστή τον Αγάθ. Φωστηρόπουλο. Οι γυμναστικές επιδείξεις έγιναν μπροστά στο κοινό το οποίο από νωρίς είχε κατακλύσει τον προαύλιο χώρο του γυμνασίου. Πως περιγράφει ο Γ. Τζιτζόπουλος τις γυμναστικές επιδείξεις στην εφημερίδα «Το Φως»: «Πολύ πρό της ωρισμένης ώρας το πλήθος κατακλύζει την ευρύχωρον αυλήν του γυμνασίου. Το πρόγραμμα της γυμναστικής επιδείξεως διακρίνει μεγάλη ποικιλία. Παρέλασις μαθητών εις φάλαγγα κατά τετράδας με το εμβατήριον «Στα Γιάννενα» Σουηδικαί ασκήσεις – Παιδιά το ιπποδρόμιον. Αγώνισμα δρόμου 60 μέτρων. Νικητής ο Ανν. Τσίτσης εις 8''. Αγώνισμα άλματος απλού άνευ φόρας. Νικητής ο Κων. Τουσιάδης 2.90 μέτρα. Αγώνισμα άλματος απλού μετά φόρας. Νικητής Κ. Τουσιάδης 4.70 μ. Αγώνισμα άλματος τριπλού μετά φόρας. Νικητής Κ. Τουσιάδης 11.60 μ. Αγώνισμα άλματος εις ύψος. Νικητής Κ. Τουσιάδης 1.35 μ. Σκοποβολή από αποστάσεως 20 μ. δι' όπλον Remington. Νικητής Δ. Καραγιαννόπουλος αρ. 10 (κέντρον).

Αποχωρούνσιν αι ομάδες των μαθητών και αρχίζει η παρέλασις των μαθητριών με εμβατήριον «Η Ναυμαχία του Ελληνισπό-ντου» και ακολουθούν σουηδικαί ασκήσεις ελεύθεροι επί οργάνων. Αι ασκήσεις τώ-σων των μαθητών όσον και των μαθητριών εκτελούνται με μεγάλην ευθυμίαν και επι-τυχίαν και προκαλούν τα παρατεταμένα χειροκροτήματα των παρισταμένων. Ακο-λουθεί χορός μαθητών ο Καλαματιανός και κατόπιν ο χορός μαθητριών ο Θεσσαλικός. Τέλος ο Εθνικός ύμνος επισφραγίζει την ωραίαν τελετήν και απέρχονται πάντες με τας καλλίστας εντυπώσεις σφίγγοντες θερμώς την χείρα του κ. Φωστηροπούλου



Μαθητές και εκπαιδευτικοί του Λαππείου το έτος 1918-19 με τον διευθυντή Πετρούνια στο κέντρο

απήγγειλε ποιήματα και τραγούδησε. Η τρίτη ομάδα αναπαριστούσε την επανάσταση του 1821 και αποτελεί-το από τους μαθητές Ν. Μήτσαλα ο οποίος ήταν ντυμένος Κολοκοτρώνης, τους Γ. Τσιώτη, Παπαγεωργίου και Χρυσόχου που τραγούδησαν τραγούδια των Κολοκοτρωναίων. Επίσης

μου απήγγειλε ποίημα για την 25η Μαρτίου. Η τέταρτη ομάδα εμφανίστηκε αναπαριστώντας την Νέα Ελλάδα με την μαθήτρια Σοφ. Οικονόμου ντυμένη Ελλάδα. Την συνοδεύουν οι μαθήτριες Φλ. Λάππα, Ελ. Κοκκίνου, Άννα Τσίτση, Ελ. Σεφερτζή, Μ. Τσίτση. Η εκδήλωση τελεί-

και ειλικρινώς συγχάιροντες αυτόν δια τα τόσον λαμπρά αποτελέσματα».

Στις 31 Μαΐου του 1925, 120 μαθητές του γυμνασίου επισκέφτηκαν την Έδεσσα προς ανταπόδοση των δύο επισκέψεων που πραγματοποίησαν οι μαθητές της Εδέσσης στη Νάουσα τα δύο τελευταία χρόνια. Οι μαθητές συνοδευόμενοι από του καθηγητές τους έφτασαν στην Έδεσσα με το τρένο στις μία το μεσημέρι. Λίγο νωρίτερα είχαν αναχωρήσει από τον σταθμό 150 Ισραηλινοί μαθητές που επισκεφτήκαν την πόλη.

Η άφιξή τους έγινε με θερμή υποδοχή από τους Ναουσαίους που είναι εγκατεστημένοι στην πόλη και από τον Δήμο της Εδέσσης. Πως περιγράφει ο ανταποκριτής της Νάουσας στην εφημερίδα «Μακεδονία» για την υποδοχή των μαθητών «κόσμος περίεργος συνωθείτο δια να ιδή τους νέους εκδρομείς, οίτινες με την φιλαρμονική της φυλοπτώχου Αδελφότητος Εδέσσης επί κεφαλής κ.κ αδελφάς Χατζηδημούλα, Σεφερτζή και Σιπητάνου ανέμενον αυτούς εις τον σταθμόν δια της κεντρικής οδού. Μετά την παρέλασιν έφθασαν εις το Κιουπρί».

Σύμφωνα με τον Εδεσσαίο ανταποκριτή στον «Ταχυδρόμου Βορείου Ελλάδος» η φιλαρμονική δεν ήταν της Φιλοπτώχου Αδελφότητος αλλά του Οικοτροφείου Αρρένων. Γράφει ο ανταποκριτής της Εδέσσης στον Ταχυδρόμου της Βορείου Ελλάδος «Πραγματικώς σήμερον περί τους 120 μαθηταί και μαθήτριαι αφίχθησαν τους οποίους τους υποδέχθησαν εις τον Σιδ/κόν σταθμόν κύριοι τινές Ναουσαίοι ενταύθα εγκατεστημένοι, αντιπρόσωπος του Δήμου και η μουσική του Οικοτροφείου Αρρένων, πλήν των μαθητών του Γυμνασίου μας, οίτινες ημύρρεσαν δια την τοιαύτην απροσδόκητον άφιξιν των συναδέλφων των. Με επικεφαλής την μουσικήν διευθύνθησαν εις τα εξοχικά καφενεία της



Δημοσίευμα της εφημερίδας «Φως» του 1925 για την εκπαιδευτική εκδρομή του Λαππείου Γυμνασίου στην πόλη της Έδεσσας

πόλεως παρά το Κουπρί».

Όταν οι μαθητές έφτασαν στο Κουπρί έγινε η τακτοποίηση τους. Αργότερα στις τέσσερις το απόγευμα συγκεντρώθηκαν στο δημαρχείο και μαζί με τους δύο ξεναγούς που έθεσε στη διάθεσή τους ο δήμος της Εδέσσης μετέβηκαν στο γήπεδο για να παρακολουθήσουν τις γυμναστικές επιδείξεις των μαθητών του γυμνασίου Εδέσσης. Την άλλη μέρα οι μαθητές μαζί με

τους καθηγητές τους μετέβησαν στο Βλάδοβο όπου βρίσκονταν τα μνημεία των δύο μακεδονομάχων, του Καπετάν Άγρα και του Ναουσαίου Αντώνη Μίγκα. Εκεί έκαναν τρισάγιο με ιερέα που ήρθε για τον σκοπό αυτό και κατέθεσαν στεφάνια.

Το μεσημέρι επέστρεψαν στην Έδεσσα όπου γευμάτισαν σε καφενείο στο Κιουπρί. Το γεύμα ήταν πλούσιο: «Μετά την στέψιν των δύο τούτων ηρώων περί την μεσημβρίαν επέστρεψαν εις το Κιουπρί όπου όλοι οι εκδρομείς παρακάθησαν εις γεύμα, από νωρίς η κνύσα του επί της πυράς περιστρεφόμενου αμινού δη... την όσφρησιν πολλών και μεγάλη ήτο η ανυπομονησία των μικρών εκδρομέων αναμενόντων την ώρα του γεύματος. Εστρώθησαν επιτέλους εκ του προχείρου τα τραπεζομάνδηλα έκαστον επάνω εις τα τραπεζάκια του Καφενείου και ήρχισαν το γεύμα με αδυσώπητον χαράν και ευθύς από το γεύμα τους εδόθει ως επιδόρπιον και από μία πάστα. Ο αμνός και η πάστα ήτο δώρον του δήμου μας της Νάουσας».

Το απόγευμα μετά το γεύμα τραγουδώντας οι μαθητές «φαιδρά άσματα εισήλθον στην πόλιν και οι μεν μαθητές μετέβησαν προς τα καταλύματά των, οι δε καθηγηταί παρελήφθησαν παρά των αδελφών κ.κ Χατζηδημούλα και Σεφερτζή όπου τους παρετέθη το δείπνον. Εις την τράπεζαν είχαν παρακαθήσει όλοι σχεδόν οι Ναουσαίοι». Οι εκδρομείς μέσω της εφημερίδας «Φως» εκφράζουν τις ευχαριστίες τους «οφείλομεν ως εκ καθηκόντος και δημόσια να εκφράσωμεν τας θερμάς ευχαριστίας προς τον δήμον Εδέσσης, τους διαμένοντας εις Έδεσσαν Ναουσαίους κ.κ Λυσ. Χατζηδημούλαν, αδελφούς Σεφερτζή, Σιπητάνον, Παπαγιάννην, Ζ. Παρόλαν και τους Εδεσσαίους κ.κ Αδελφούς Μίντση και τους μααθητάς Ευάγγελον Πέτσον, Ευάγγελον Καλιγκάτην, Αναστάσιον Πέιτσην, Λουκάν Κοκκαλάτην και Πέτρον Σεφερτζήν και ιδιαίτέρως τον Γραμματέα του

Δήμου κ. Φίσταν».

Οι εκδρομείς όμως έμειναν δυσαρεστημένοι από την αδιαφορία που έδειξε το γυμνάσιο της Εδέσσης. Αν και είχαν γυμναστικές επιδείξεις την ώρα της αφίξεως τους θα μπορούσαν να τους υποδεχτούν. Εντύπωση προκάλεσε όμως ότι και μετά τις γυμναστικές επιδείξεις οι μαθητές δεν πλησίασαν τους εκδρομείς εκτός ελαχίστων. Η συμπεριφορά αυτή προκάλεσε ποικίλα σχόλια, ακόμα και φήμες ότι θα αποβληθεί ο μαθητής που θα πλησιάσει τους εκδρομείς. Σε δημοσίευμα της εφημερίδας «Φως» αναφέρεται: «Την χειρίστην εντύπωση και τα σχόλια των εκδρομέων ενεποίησεν η αδιαφορία και η αποστροφή του Γυμνασίου Εδέσσης όπως επικοινωνήσει μετά των συναδέλφων των Ναουσαίων εξαίρεση μερικών».

Ύστερα από μερικές μέρες ένα δημοσίευμα στα «Μακεδονικά Νέα» που το υπογράφει Ο «Κομήτης» βάζει τα πράγματα στη σειρά τους και εξηγεί την αδιαφορία του Γυμνασίου της Εδέσσης και ακόμα τα προβλήματα που αντιμετώπισαν για να γίνει η εκδρομή. Γράφουν τα «Μακεδονικά Νέα»: «Το ενταύθα Ημιγυμνάσιον (Νάουσας) δι' έγγραφον του 12 Μαΐου προς την διεύθυνσιν του Γυμνασίου Εδέσσης ανήγγειλε την απόφασίν του μέχρι Εδέσσης περί εκδρομής του ημιγυμνασίου προκαλεί δε όπως ληφθή μέριμνα δια την στέγασιν 30 μόνο μαθητών εξασφαλισθείσης της στεγάσεως των υπολοίπων 80. Η διεύθυνσις του Ημιγυμνασίου βεβαία ούσα, ότι θα ελάμβανε καταφατικήν απάντησιν παρά του γυμνασίου Εδέσσης εξήτησεν την δια την εκδρομήν έγκρισιν της προϊσταμένης αρχής, ήλθεν σε συνεννόησιν με την διεύθυνσιν των σιδηροδρόμων δια την διάθεσιν βαγονιών και με τους αυτοκινητιστές δια την μέχρι του σιδ. Σταθμού κάθodon των μαθητών. Τα πάντα ήσαν έτοιμα



Δημοσίευμα της εφημερίδας «Φως» του 1926 για την επίσκεψη του επιθεωρητή εκπαίδευσης στο Λάππειο Γυμνάσιο

και αναμένετο μόνον η απάντησιν του Γυμνασίου Εδέσσης. Επειδή όμως αυτή, σκοπίμως, ως εκ των υστέρων αποδείχθη, εβράδυνε και επειδή ήτο αδύνατον να μαιτωθεί η εκδρομή δια να μην εκτεθή η διεύθυνσις του Ημιγυμνασίου, ηναγκάσθη αυτή την 26η Μαΐου να αποταθή προς τους εν Εδέσση Ναουσαίους βιομήχανους οίτινες και αυθύς απήντησαν ότι εξησφάλισαν την ζητουμένην στέγασιν των 30 μαθητών και ότι τους αναμένουν. Την 27η Μαΐου ναι μεν μετά την παρέλευσιν

15 όλων ημερών ελήφθη η αναμενομένη απάντησις του Γυμν. Εδέσσης, ήτο όμως αυτή παν άλλο παρά καταφατική μάλλον δε ματαιωτική της εκδρομής. Ως εκ τούτου το Ημιγυμνάσιον εξασφάλιση άλλοθεν εκείνο όπερ αποποιήθη ευσχήμως να εξασφαλίση το Γυμνάσιον ξεκίνησεν το Σάββατον δι' Έδεσσαν αφού πρότερον ανήγγειλε τηλεγραφικώς την αναχώρησιν του εις τον Δήμαρχον...».

Και καταλήγει το δημοσίευμα: «Ούτως μεν διεξήχθη η εκδρομή, ανεξήγητος όμως είναι η κατά το τριήμερον διάστημα της εν Εδέσσης παραμονής του Ημιγυμνασίου στάσις του Γυμνασίου Εδέσσης μη ελθόντος εις ουδεμίαν συνάφειαν με τους εκδρομείς πολύ λυπηρόν είναι εάν αληθεύη το μετ' επιτάσεως ενταύθα διαδοθέν, ότι εις τους μαθητάς του Γυμνασίου Εδέσσης απηγορεύθη επί ποινή αποβολής να πλησιάσωσι τους εκ Ναούσης εκδρομείς».

Τον Σεπτέμβριο του 1925 με την έναρξη της νέας σχολικής χρονιάς με απόφαση του υπουργείου παιδείας το ημιγυμνάσιο της Νάουσας προάχθηκε σε πλήρες γυμνάσιο. Την είδηση αυτή την δημοσιεύουν τα «Μακεδονικά Νέα» στις 25/9/1925. Τον Μάρτιο της ίδιας χρονιάς οι σύλλογοι της Νάουσας, Αδελφότητες, Σύνδεσμοι και επαγγελματικές οργανώσεις, με υπόμνημα τους ζητούν να υπαχθούν μισθολογικά οι δάσκαλοι και οι καθηγητές στους δημοσίους υπαλλήλους. Είναι ένα αίτημα της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας.

Τον Οκτώβρη του 1925 γιορτάστηκε από τους μαθητές και μαθήτριες του Λαππείου Γυμνασίου η γιορτή της Σημαίας. Όπως γράφουν τα «Μακεδονικά Νέα», το Σάββατο 17 Οκτώβρη οι μαθητές του Λαππείου γυμνασίου παρατεταγμένοι συγκεντρώθηκαν στο προαύλιο του γυμνασίου μαζί με του καθηγητές και τέλεσαν την γιορτή της σημαίας. Ο γυμνασιάρχης

Αλ. Ζουμετικός διάβασε τον όρκο της σημαίας, οι μαθητές τραγούδησαν το τραγούδι της σημαίας και τον εθνικό ύμνο και ο εορτασμός ολοκληρώθηκε με την ανάγνωση του πανηγυρικού της ημέρας από τον γυμνασιάρχη.

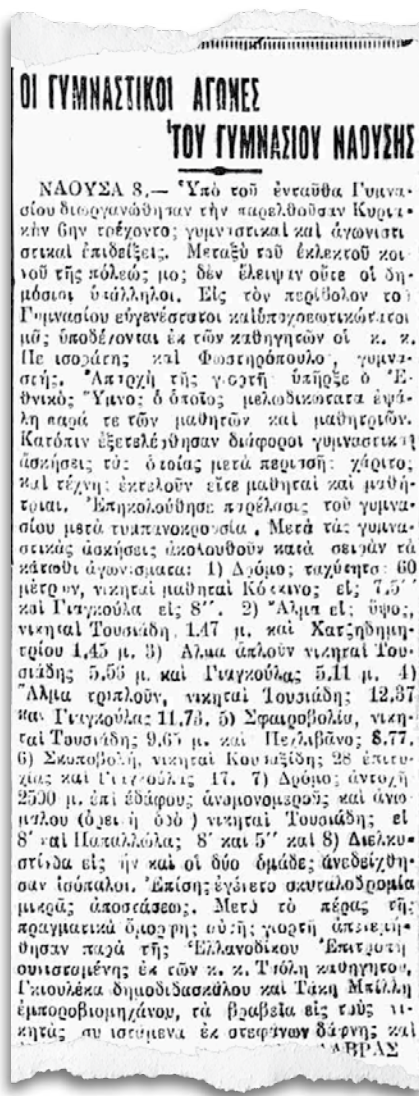
Το έτος 1926

Στις αρχές του 1926 έγινε ο γιορτασμός των Τριών Ιεραρχών. Εκτός από τον καθιερωμένο εκκλησιασμό που έγινε στην εκκλησία της Παναγίας όπου παρευρέθηκαν οι Αρχές της πόλης (το Δημοτικό συμβούλιο, δάσκαλοι, καθηγητές και μαθητές), έγινε παρέλαση στους δρόμους της Νάουσας με την προπορευόμενη μουσική του Φιλοπροοδευτικού συλλόγου «Αθηνά» και ακολουθούσαν οι μαθητές και οι μαθήτριες.

Γράφει η εφημερίδα «Φως»: «νωτέρα όμως πάσης περιγραφής και παντός επαίνου τυγχάνει η μετά την θείαν λειτουργίαν τελεσθείσα εν τω αρκούντος εκτεταμένω γυμναστηρίω του ενταύθα Λαππείου Γυμνασίου παρά μαθητών και μαθητριών αυτού επιτυχεστάτη εορτή. Τον πανηγυρικών λόγον εξεφώνησεν ο Αθ. Παπαδόπουλος καθηγητής της θεολογίας. Ο Γυμνασιάρχης Αλ. Ζουμετικός ηνχαρίστησεν το παρευρισκόμενον πλήθος, ως τιμήσαν την εορτήν ταύτην. Κατά το τέλος της εορτής επαινήσθη ο Εθνικός Ύμνος υπό της μουσικής».

Στην γιορτή παρευρέθηκαν ο Δήμαρχος Περδικάρης και όλο το δημοτικό συμβούλιο, ο Θ. Χατζηδημητρίου πρόεδρος της Σχολής, ο Επ. Κόκκινος ταμίας, οι Θ. Οικονόμου, Χρ. Ματθαίος, και ο Χ' Μαλούσης.

Τις μέρες εκείνες επισκέφτηκε τη Νάουσα ο γενικός επιθεωρητής της 14ης Εκπαιδευτικής Περιφέρειας κ. Χαρδαβέλας για να επιθεωρήσει το γυμνάσιο της Νάουσας. Όπως γράφει η εφημερίδα «Το Φως», κατά την επιθεώρηση όλα τα βρήκε να λειτουρ-



Δημοσίευμα της εφημερίδας «Φως» του 1926
για τις γυμναστικές επιδείξεις στο Λάμπειο
Γυμνάσιο ενώπιον των Αρχών και τις διακρίσεις
των μαθητών του στα αγωνίσματα

γούν κανονικά και αυτό χάρη στους
καθηγητές και στον γυμνασιάρχη
Ζουμετίκο.

Στη σχολική χρονιά 1926 στα πλαίσια του εορτασμού της εθνικής εορτής της 25ης Μαρτίου, οι μαθητές του γυμνασίου ανέβασαν δύο παραστάσεις με εθνικό πατριωτικό περιεχόμενο, τον «Αθανάσιο Διάκο» και του «Ζαλόγγου». Τις παραστάσεις τις επιμελήθηκαν ο Γυμνασιάρχης του Λαππείου γυμνασίου Αλ. Ζαμετίκος, ο καθηγη-

της των μαθηματικών Δ. Τσόλης και ο καθ. της φιλολογίας Χατζηανδρέου. Η παράσταση δόθηκε την Κυριακή στο γυμναστήριο του Γυμνασίου. Τα δε έσοδα εδόθησαν για την αεροπορική άμυνα. Στην παράσταση συμμετείχαν: ο μαθητής Γ. Παπαγεωργίου ως Διάκος, η μαθήτρια Β. Λαφάρα ως μητέρα του Διάκου, η μαθήτρια Μ. Οικονόμου ως αδελφή του. Οι μαθητές Γ. Τσιώτης, ως Αναστάσιος γραμματικός του Αλή Πασά, και Ν. Μήτσαλας ως Χασάν αγάς.

Στους εθνικούς χορούς διακρίθηκαν οι μαθητές Γ. Παστάτης, Κ. Τουσιάδης, Κ. Βλάχος, Σ. Γιαγκούλας, Αν. Κασαξίδης. Από τις μαθήτριες η Όλγα Χατζηδημητρίου, Ν. Χωνού, Σ. Οικονόμου, και Χρυσάφη. Τα ποιήματα απήγγειλαν οι μαθήτριες Στ. Χριστίδου, Κ. Τησιάδου, και του μαθητού Χ. Ιωσηφίδη. Τον πανηγυρικό λόγο εκφώνησε ο γυμνασιάρχης Ζουμετίκος. Κατά τα διαλλείματα των παραστάσεων έπαιζε μουσική ο φιλοπροοδευτικός σύλλογος «Αθηνά».

Στην εκδήλωση αυτή παρευρέθηκε
πολύς κόσμος και μάλιστα όλη η
υψηλή κοινωνία της πόλης. Όπως
αναφέρει η εφημερίδα «Το Φώς»:
«Επί της υποδοχής οι κ.κ καθηγηταί Κ.
Περσιωράτης και Αθ. Παπαδόπουλος.
Μεταξύ των παρευρεθέντων διακρίνομεν
τον κ. Δήμαρχον μετά της οικογενείας του,
τον κ υπ/γον Αλεξάκην, τον κ. Αρχιερατι-
κόν Επίτροπον Οικονόμον Βασίλειον, τον
κ. συνταγματάρχην Χρ. Σαμαράν μετά της
κυρίας του, τας οικογένειας Τουρμπάλη,
Αγγελάκη, Πετρίδη, Πεχλιβάνου, Θ. Οικο-
νόμον, Αντ. Οικονόμου, Χριστίδη, Αρνή,
Λαναρά, Μπίλη, Κοκκίνου.

Τους κκ. Απ. Σιάρκαν ιατρόν, Θ. Χατζη-
δημητρίου, Κ. Χατζημαλούσην, Κ. Χατζη-
δημητρίου, τον Λάμερον μετά της συζύγου
του, τον κ Δ. Παπαγεωργίου φωτογράφο,
τον κ. Ι. Πεχλιβάνον, κ. Γ. Πεχλιβάνον

τον κ.Χ. Τζαβέλλαν οδοντίατρον μετά της συζύγου του. Τας δας Φ. Αρνή , Λιλίκα Τσάρα, Κ. Οικονόμου, Σ. Πεχλιβάνου, Αναστ. Χατζηδημητρίου, Μ. Μπέρου, Κ. Μπόλλα, Π. Χατζηδημητρίου, Ερασμία Καραπετσοπούλου, Ευ. Οικονόμου, Κ. Τσολάκου ή Μιχαηλίδου».

Τον Απρίλιο επισκέφτηκε την Νάουσα ο Γενικός Διοικητής Μπουμπουλίας. Στην υποδοχή συμμετείχαν οι μαθήτριες και οι μαθητές του γυμνασίου με τους καθηγητές τους. Μάλιστα ο γυμνασιάρχης προσφώνησε τον διοικητή. Ο Μπουμπουλίας είχε την ευκαιρία να συνομιλήσει με τους μαθητές και να δώσει τις συμβουλές του. Μάλιστα συνέστησε την γυμναστική και ρώτησε τον Δήμαρχο: «- έχετε γυμναστήριον; - όχι του απαντά ο δήμαρχος - κύριε δήμαρχε, το πρώτο πράγμα που έχεις να κάμεις είναι να προικίσεις την πόλιν σου με ένα γυμναστήριο. Να βρείτε ένα γήπεδον του δημοσίου να το απαλλοτριώσωμεν και θα εγκρίνω οσοδήποτε αναγράψεις εις τον προϋπολογισμόν του δήμου σου. - Κύριε διοικητά θα..... δεν έχει θα και μα. Πρέπει να κάμητε ένα γυμναστήριο. Ένας λαός που δεν γυμνάζει τα παιδιά του, δεν θα προκόψει ποτέ. Και ο καλός Διοικητής παίρνει από αυτό ευκαιρεία και μιλεί στους μαθητάς για την σωματικήν άσκησιν η οποία αποτελεί το Α και Ω πάσης εθνικής αγωγής».

Στο τέλος της σχολικής χρονιάς του 1926 έγιναν οι γυμναστικές και αγωνιστικές επιδείξεις των μαθητών του Λαππείου γυμνασίου. Οι επιδείξεις έγιναν στο προαύλιο του σχολείου όπου συγκεντρώθηκε πολύς κόσμος. Παρών ήταν ο δήμαρχος της πόλης Περγικάρης, ο Αστυνόμος Αλεξάκης, οι δάσκαλοι των δημοτικών σχολείων οι δασικοί και ταχυδρομικοί υπάλληλοι. Σύμφωνα με το πρόγραμμα η τελετή άρχισε με τον Εθνικό ύμνο και ακολούθησε παρέλαση των μαθητών

και μαθητριών κατά διπλής φάλαγγας με τους ήχους των σαλπίγγων και του τυμπάνου. Πρώτα έγιναν οι γυμναστικές επιδείξεις των μαθητών με ασκήσεις σουηδικής γυμναστικής. Έπειτα ακολούθησαν οι μαθήτριες. Αφού έψαλλαν τον ύμνο της Δημοκρατίας εξελέγη η Ελλανόδικος επιτροπή, την οποία αποτελούσαν ο Αστυνόμος Αλεξάκης, ο Μπίλης έμπορος, ο Τσόλης καθηγητής μαθηματικών του γυμνασίου και Γκιουλέκας Θ. δάσκαλος. Όταν εξελέγη η επιτροπή ξεκίνησαν οι αγώνες με πρώτον αγώνα του δρόμου των 60μ. με νικητή τον Κόκκινο με χρόνο 7,5'' και δεύτερον τον Γιαγκούλα με χρόνο 8''. Στο αγώνισμα άλμα εις ύψος πρώτος ο Τουσιάδης με 1.47μ και δεύτερος ο Χατζηδημητρίου με 1.45.

Στο άλμα απλούν νικητής ο Τουσιάδης με 5.56μ. και δεύτερος ο Γιαγκούλας με 5.11. Στο άλμα εις τριπλούν νικητής ο Τουσιάδης με 12.37μ και δεύτερος ο Γιαγκούλας με 11.75μ. Στη σφαιροβολία νικητής ο Τουσιάδης με 9.65μ και δεύτερος ο Πεχλιβάνος 8.77μ. Στην σκοποβολή νικητής ο Κουσατζίδης με 28 επιτυχίες και δεύτερος ο Γιαγκούλας με 17 επιτυχίες. Στο δρόμο ανωμάλου των 2.500 μέτρων νικητής ο Τουσιάδης με χρόνο 8' και δεύτερος ο Παλαλλώλας με 8.5'. Στην διελκυστίδα οι δύο ομάδες ήρθαν ισόπαλες. Επίσης έγινε και σκυταλοδρομία μικράς αποστάσεως.

Μετά το πέρας των αγωνισμάτων οι μαθητές και οι μαθήτριες χόρεψαν εθνικό χορό ο «Ραγιάς». Ακολούθησε η παρέλαση με το εμβατήριο «η Σημαία». Ύστερα η Ελλανόδικος επιτροπή απένειμε στους νικητές στέφανους από δάφνη. Η τελετή τελείωσε ψάλλοντας οι μαθητές τον Εθνικό ύμνο.

Το 1926 δημιουργήθηκε η ποδοσφαι-

ρική ομάδα του γυμνασίου μετά την αποχώρηση των μαθητών από την ποδοσφαιρική ομάδα της «Αθηνάς». Τις προπονήσεις τις ανέλαβε ο καθηγητής της φιλολογίας Χατζηανδρέου. Την ίδια χρονιά δημοσιεύτηκε ένα άρθρο που παρουσίαζε την ραγδαία άνοδο της εκπαίδευσης στη Νάουσα. Το άρθρο αυτό φέρει την υπογραφή «Παρατηρητής», ο οποίος ήταν ανταποκριτής από τη Νάουσα στην εφημερίδα «Το Φως».

Η αναφορά της εφημερίδας έγινε με αφορμή τις δηλώσεις γνωστού δικηγόρου της Νάουσα, στον πρότανη του Πανεπιστημίου των Αθηνών, ο οποίος επισκέφτηκε τη Νάουσα το Πάσχα με τον Οδοιπορικό Σύλλογο Αθηνών. Ο δικηγόρος (δεν μας κάνει γνωστό το όνομα του) είπε στον πρότανη ότι στη Νάουσα δεν υπάρχουν φοιτητές παρά μόνο δύο-τρεις, ενώ σε άλλες πόλεις με τον ίδιο πληθυσμό οι φοιτητές είναι περισσότεροι.

Ο «Παρατηρητής» έγραφε: *Αν η πόλις μας υστερεί από μερικά ζητήματα αλλά από το εκπαιδευτικόν, όχι μόνο δεν υστερεί αλλά τουναντίον προοδεύει όσο καμμία άλλη πόλις. Και από το χρονικόν διάστημα της απελευθερώσεως της μέχρι σήμερον έχουν ιδρύσει ιδίαις δαπάνες οι φιλόπροδοι και φιλοεκπαιδευτικοί πατριώται μας τόσα δημοτικά σχολεία και τελευταίως μάλιστα και Γυμνάσιο. Εις την πόλιν μας υπάρχουν νυν και λειτουργούν τέσσαρα δημοτικά εξατάξια σχολεία δηλαδή δύο παρθεναγωγεία και τα έτερα δύο δημοτικά αρρένων. Αφού λοιπόν εις μίαν τοιαύτην μικράν πόλιν έχουν ιδρυθή τόσα σχολεία εις πολύν μικρόν χρονικόν διάστημα πως δύναται κανείς να χαρακτηρίση τους πολίτας αγράμματους και δή την νεολαίαν αφού υπάρχουν εξ' αυτής και πολλοί φοιτηταί διαφόρων κλάδων, καθώς εχαρακτήρισε ο δικηγόρος κ...».*

(Στο επόμενο τεύχος το β' μέρος.) ■



ΤΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ ΤΗΣ ΝΑΟΥΣΑΣ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1914-1930

ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΟ ΑΡΧΕΙΟ ΤΟΥ ΛΑΠΠΕΙΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Εργασία των μαθητών της Γ' τάξης του 1ου Λαππείου Γυμνασίου Νάουσας: Λογγινίδου Νικολέτας, Μητροπούλου Ιωάννας, Πουλτίδου Δημήτρης, Σακαλή Μαρίας Φώτη Γεώργιου, για τον διαγωνισμό των Φίλων του Μουσείου Μακεδονικού Αγώνα όπου κατέλαβε την πρώτη θέση.

Η πόλη της Νάουσας είναι κτισμένη στο πιο όμορφο μπαλκόνι του Βερμίου και είναι η δεύτερη μεγαλύτερη πόλη του νόμου Ημαθίας. Οι κάτοικοί της κηρύσσουνε επανάσταση ενάντια στον τουρκικό ζυγό, την Κυριακή της ορθοδοξίας 1822 στον ιερό ναό Αγίου Δημητρίου. Παρόλα αυτά η πόλη πολιορκείται, καταστρέφεται και παραδίνεται στις φλόγες στις ημέρες του Πάσχα. Ήδη όμως από το 1824 επιστρέφουν κάποιοι Ναουσαίοι πρόσφυγες που είχαν διαφύγει σε άλλα μέρη λόγω του χαλασμού. Θα ακολουθήσουν κι άλλοι μετά το 1830.

Μόλις κατάφεραν να ξεπεράσουν της δυσχέρειες των πρώτων χρόνων, αναπτύσσουν ξανά την γεωργική οι-

κονομία αλλά και την κτηνοτροφία. Έτσι πολλά προϊόντα που παράγουν οι Ναουσαίοι στα μέσα του 19ου αι.

γίνονται περιζήτητα στην οθωμανική αυτοκρατορία: Κρασιά, μάλλινα υφάσματα, κουκούλια, αλλαντικά

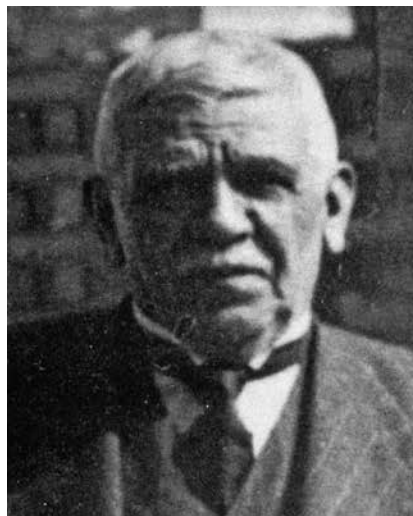
και τουρσιά, μεταξωτά υφάσματα και όπλα. Το γεγονός αυτό έχει ως αποτέλεσμα την οικονομική ανάπτυξη της πόλης. Γι' αυτό, πολλοί Ναουσαίοι κεφαλαιούχοι επενδύουν στην κλωστοϋφαντουργία και την υδροκίνηση κτίζοντας κατά μήκος του ποταμού της Αράπιτσας ένα δίκτυο φραγμάτων που κινούσαν τα εργοστάσιά τους. Καθώς αναπτύσσεται η βιομηχανία, νέοι κάτοικοι έρχονται στην πόλη της Νάουσας από τα γύρω χωριά αποτελώντας φθινό εργατικό δυναμικό για τις βιομηχανίες.

Αργότερα την περίοδο 1904-1908 πραγματοποιείται ο Μακεδονικός Αγώνας. Η Νάουσα θα είναι ένα από τα σημαντικότερα κέντρα του. Λίγο αργότερα ο ελληνικός στρατός απελευθερώνει την Νάουσα στις 17 Οκτωβρίου 1912. Η παύση της τουρκικής διοίκησης και η ένταξη της Νάουσας στο ελληνικό βασίλειο επέφερε αλλαγές στην κοινωνική οργάνωση και στον παραγωγικό ιστό της πόλης. Συγκεκριμένα, η απουσία νέων ανδρών στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο και στη μικρασιατική εκστρατεία επιφέρει την κρίση της ναουσαϊκής βιομηχανίας και του εμπορίου. Παρ' όλα αυτά έρχονται πολλοί πρόσφυγες την περίοδο 1922-1923 με σκοπό να κατοικήσουν μόνιμα στην πόλη. Οι πρόσφυγες δίνουν νέα ώθηση στην βιομηχανία αλλά και την κοινωνία και την οικονομία της πόλης.

Το Λάππειο Γυμνάσιο

Το Λάππειο 1ο Γυμνάσιο Νάουσας ιδρύθηκε το 1922 και λειτούργησε για πρώτη φορά κατά το σχολικό έτος 1923-24. Ιδρυτές του υπήρξαν οι αδερφοί Γεώργιος και Κωνσταντίνος Λάππας, μετά από παρότρυνση του τοπικού δασκάλου, λογίου και Μακεδονομάχου Σταύρου Χωνού. Στην πάροδο του χρόνου λειτούργησε ως

Ημιγυμνάσιο, εξατάξιο Γυμνάσιο, Πρακτικό Λύκειο, ενώ μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου ως οκτατάξιο Γυμνάσιο, 1ο και 2ο Γυμνάσιο και Λύκειο. Σήμερα αποτελεί το 1ο από τα τρία, συνολικά, γυμνάσια της πόλης. Δέκα περίπου χρόνια πριν την ίδρυση του, δηλαδή το 1912, υπήρχαν στην πόλη τρία σχολεία: ένα νηπιαγωγείο, ένα πεντατάξιο παρθεναγωγείο και ένα οκτατάξιο αρρεναγωγείο. Το τελευταίο αποτελούνταν από δύο τμήματα, το εξατάξιο αστικό, δηλαδή δημοτικό, σχολείο και το διτάξιο Ημιγυμνάσιο, ενώ λειτουργούσε σε ένα παλιό οικοδόμημα του 19 αι. υπό



Οι δωρητές του Λαππείου Γυμνασίου, οι Γεώργιος (φωτό επάνω) και Κωνσταντίνος Φ. Λάππας (φωτό κάτω).

άσχημες συνθήκες, όπως αναφέρει ο διευθυντής της εποχής, Ευστάθιος Στουγιαννάκης.

Δύο χρόνια μετά, το 1914, ξεκινά η λειτουργία του, για πρώτη φορά, τριτάξιου Ημιγυμνασίου με την Γ' τάξη να συντηρείται με έξοδα γονέων, ενώ διευθυντής παρέμεινε τα πρώτα χρόνια ο ίδιος με πριν. Αργότερα, το σχολείο μεταφέρθηκε στην οικία του δασκάλου Σταύρου Χωνού με σκοπό η διεξαγωγή των μαθημάτων να πραγματοποιείται υπό καλύτερες και ασφαλέστερες συνθήκες για τα παιδιά. Όπως προαναφέρθηκε, ο συγκεκριμένος δάσκαλος που παραχώρησε το σπίτι του για τα μαθήματα ήταν αυτός που συνέβαλε στην ίδρυση του Λαππείου με έξοδα των αδερφών Λάππα, λίγα χρόνια αργότερα. Εκτός από την αλλαγή κτιρίων, παρατηρήθηκε μεταβολή και στον αριθμό των μαθητών αφού το 1914 ήταν περίπου 40, το 1922 κοντά στους 90 ενώ το 1930 κυμαίνονταν στους 190, παρουσιάζοντας μεγάλη αύξηση. Ο τελευταίος αριθμός μαθητών, μάλιστα, είναι πολύ κοντά στο σημερινό νούμερο των παιδιών που φοιτούν στο σημερινό Λάππειο 1ο Γυμνάσιο Νάουσας.

Σκοπός της εργασίας

Στην εργασία μας αυτή αξιοποιήσαμε τα στοιχεία που βρήκαμε στα μαθητολόγια του Λαππείου Γυμνασίου σχετικά με τα επαγγέλματα των πατέρων των μαθητών που φοίτησαν από το 1914 ως το 1929. Η περίοδος αυτή επιλέχτηκε γιατί καλύπτει τις δύο πρώτες δεκαετίες της Νάουσας ως ελεύθερης ελληνικής πόλης.

Το 1922 αρχίζουν να έρχονται μεγάλες ομάδες προσφύγων στην Ελλάδα λόγω της Μικρασιατικής καταστροφής. Την ίδια χρονιά κτίζεται στην Νάουσα το κτίριο του Λαππείου το

οποίο λειτουργεί για πρώτη φορά το 1923-1924. Γι' αυτό λοιπόν, χωρίζουμε την περίοδο την οποία μελετούμε σε δύο υποπεριόδους με σημείο τομής το έτος 1922.

Για την υλοποίηση μιας τέτοιας εργασίας - έρευνας χρειάστηκε να ανατρέξουμε σε διάφορες πηγές. Αρχικά βέβαια χρησιμοποιήσαμε τα αρχεία του Λαππείου Γυμνασίου και πιο συγκεκριμένα το μαθητολόγιο και τα βιβλία γενικού ελέγχου 1914-1929 στα οποία δίπλα από τα ονόματα των μαθητών αναγράφεται το όνομα και το επάγγελμα του πατέρα. Επίσης έγκυρη πηγή πληροφοριών θεωρήσαμε τους επαγγελματικούς οδηγούς 1910 και 1929, τα τμήματα των οποίων που αφορούν την Νάουσα αναδημοσιεύτηκαν σχετικά πρόσφατα. Επιπρόσθετα μελετήσαμε και τις αποφάσεις του πρωτοδικείου της Βέροιας για την σύνταξη Συντεχνιών και Συλλόγων, όπως δημοσιεύτηκαν στην μελέτη της κ. Περισοράτη.

Τέλος πληροφορίες αντλήσαμε από μαρτυρίες και αναμνήσεις που δημοσιεύτηκαν κατά καιρούς από τον Νίκο Σπάρτη και συγκεντρώθηκαν στο βιβλίο του «Ισνάφκια και επαγγέλματα στη Νιάουστα».

Τα επαγγέλματα στη Νάουσα σύμφωνα με τα βιβλία του Λαππείου Γυμνασίου

Στην περίοδο 1914 με 1922 βλέπουμε τα εξής επαγγέλματα (εντός παρενθέσεως η συχνότητα): Δάσκαλος (28), Έμπορος (23), Υποδηματοποιός (3), Εργάτης (22), Ιατρός (3), Υπάλληλος (8), Αξιωματικός (3), Τέκτων (3), Καρεκλοποιός (1), Εισπράκτωρ (1), Ιερέας (4), Δασοφύλακας (3), Γεωργός (7), Ράπτης (9), Βαφέας (3), Οينوπώλης (1), Ξενοδόχος (7), Πεταλωτής (2), Σιδηρουργός (3), Λαναράς (2), Εργοστασιάρχης (9), Κτηματικός

Σελ. 1

το έτος 1914 Νάουσα Ημιγυμνασίου Σχολείου

ΜΑΘΗΤΟ

Α/Α	Όνομα και Έπώνυμον μαθητοῦ	Ηλικία	ΤΟΠΟΣ			Θρησκεία	Επάγγελμα πατρός	Τάξεις εν ήνευ γράφῃ
			Καταγωγῆς	Γεννήσεως	Διαμονῆς (ὁδὸς καὶ ἀριθ. συνοικίας)			
1	Μουσιχὲς Εὐ. Νενίς	13	Νάουσα	Νάουσα	Δρ. Τζ. Μουσιχῆ	Χριστιανισμός	Δάσκαλος	Εργατ.
2	Κοιλιὰς Μ. Παύλος	16	Γραμματεῖς	Γραμματεῖς	"	"	Μισθοπώλης	Β. γρηγο.
3	Εργ. Δ. Ουνοῦρης	15	Νάουσα	Νάουσα	Μελετήματα	"	Εργατ.	"
4	Σταυρ. Β. Ουνοῦρης	13	"	"	"	"	Εργατ.	"
5	Καδ. Σπ. Τροῦμανης	16	"	Νάουσα	"	"	Προϊστάμενος	"
6	Αρσένιος Γ. Παύλος	14	"	"	Πατρίδα	"	Μισθοπώλης	Εργατ.
7	Αρσένιος Α. Βορσώλης	15	"	"	Μελετήματα	"	Ιατρός	"
8	Σταυρ. Γ. Σίτσης	15	"	"	"	"	Εργατ.	Εργατ.
9	Κωνσταντ. Βλ. Σίτσης	14	"	"	"	"	"	Εργατ.
10	Σταυρ. Α. Νενίς	13	"	"	Δρ. Μουσιχῆ	"	Ιατρός	"
11	Σταυρ. Αρ. Χρυσόπουλος	15	"	"	"	"	Εργατ.	Β. γρηγο.
12	Σταυρ. Παναγιώτης	14	Μελετήματα	Μελετήματα	Μελετήματα	"	Προϊστάμενος	Εργατ.
13	Κωνσταντ. Α. Παύλος	16	Νάουσα	"	"	"	Εργατ.	Β. γρηγο.
14	Εργατ. Α. Παύλος	14	"	"	"	"	"	Εργατ.
15	Κωνσταντ. Κ. Παύλος	15	Εργατ.	Νάουσα	"	"	Εργατ.	Εργατ.
16	Σταυρ. Α. Νενίς	13	Νάουσα	"	"	"	Εργατ.	"
17	Σταυρ. Γ. Σίτσης	14	"	"	"	"	Εργατ.	"
18	Αρσένιος Αρ. Νενίς	16	Καρίνδια	Καρίνδια	Πατρίδα	"	Εργατ.	Β. γρηγο.
19	Σταυρ. Α. Σίτσης	15	Νάουσα	Νάουσα	Μελετήματα	"	Εργατ.	Εργατ.
20	Εργατ. Σπ. Σίτσης	14	"	"	Δρ. Μουσιχῆ	"	"	"
21	Κωνσταντ. Β. Νενίς	15	"	"	Δρ. Σίτσης	"	"	Εργατ.
22	Κωνσταντ. Αρ. Παύλος	16	"	"	Δρ. Μουσιχῆ	"	Εργατ.	"
23	Αρσένιος Α. Παύλος	13	Καρίνδια	Καρίνδια	Πατρίδα	"	"	Εργατ.
24	Εργατ. Α. Παύλος	16	Νάουσα	Νάουσα	Δρ. Σίτσης	"	Εργατ.	"
25	Σταυρ. Βασ. Παύλος	16	"	"	Πατρίδα	"	Εργατ.	"
26	Σταυρ. Σπ. Σίτσης	16	Εργατ.	Εργατ.	Μελετήματα	"	Εργατ.	Εργατ.
27	Κωνσταντ. Βλ. Σίτσης	14	Νάουσα	Νάουσα	Δρ. Μουσιχῆ	"	Εργατ.	Εργατ.
28	Εργατ. Σπ. Σίτσης	14	"	"	Μελετήματα	"	Εργατ.	"
29	Κωνσταντ. Α. Παύλος	15	"	"	"	"	Εργατ.	Β. γρηγο.
30	Εργατ. Α. Παύλος	15	"	"	Δρ. Μουσιχῆ	"	Εργατ.	"
31	Κωνσταντ. Βασ. Παύλος	16	"	"	Δρ. Σίτσης	"	Εργατ.	"

Η πρώτη σελίδα του μαθητολογίου του 1914 του Ημιγυμνασίου Ναούσης

(21), Ζαχαροπλάστης (1), Γούναρης (1), Αρτοποιός (3), Πεδιλοποιός (1), Σαγματοποιός (1), Ιχθυοπώλης (3), Γαλακτοπώλης (1), Ξυλουργός (5), Ψάλτης (2), Δασάρχης (1), Χρυσόχοος (3), Μάγειρας (1), Μηχανικός (1), Λειτουργός (1), Κρεοπώλης (1), Γραμματέας (1), Αγιογράφος (1), Κτίστης (4), Ανθρακεύς (2).

Στην περίοδο 1922 με 1930 συναντούμε τα εξής επαγγέλματα: Υπάλληλος (25), Καφετζής (5), Κτηματικός (22), Έμπορος (50), Εργατικός (31),

Αρτοποιός (5), Δάσκαλος (14), Πανοπώλης (28), Γεωργός (27), Εργοστασιάρχης (18), Ιερέας (15), Κτίστης (16), Υποδηματοποιός (4), Κηπουρός (3), Κτηνοτρόφος (3), Μηχανικός (4), Φαρμακοποιός (11), Βαρελοποιός (5), Ξενοδόχος (7), Μεταλλουργός (4), Μάγειρας (2), Ξυλουργός (4), Γεωπόνος (2), Εργολήπτης (1), Λαναράς (9), Μεταξουργοποιός (3), Ιχθυοπώλης (3), Ιατρός (7), Βαφέας (3), Εργολάβος (5), Σαμαράς (4), Μυλωθρός (2), Ράπτης (6), Κλειδούχος (2), Κουρέας (3),

Σελ. 5

ΜΑΘΗΤΟ

του εν Νάουσῃ Γυμνασίου Σχολείου

Αριθμ. Αποθ.	Όνομα καὶ Ἐπάγγελμα μαθητοῦ	Πλάτος	ΤΟΠΟΣ	Θρησκεία	Ἐπάγγελμα πατρὸς	Τάξις ἐν ἡλικιᾷ γράφῃ	
			Καταγωγῆς	Γεννήσεως	Λαμπρότης Ὀδὸς καὶ Λοιπὴ ἀνοικία		
1	Νικ. Στ. Κούκινος	14	Νάουσα	Νάουσα	Ἰ. Νικ. Νικ.	Ἰ. Νικ. Νικ.	β' Γυμ.
2	Μιχαήλ Μ. Παυλίδης	16	Νάουσα	Νάουσα	Μιχαήλ Μ. Παυλίδης	Μιχαήλ Μ. Παυλίδης	β' Γυμ.
3	Σπυρίδης Ευ. Τσαφάς	14	Νάουσα	Νάουσα	Σπ. Τσαφάς	Σπυρίδης Ευ. Τσαφάς	β' Γυμ.
4	Γρηγ. Γεωρ. Σάφης	15	"	"	"	Γεωργ. Σάφης	β' Γυμ.
5	Ἰωάν. Γ. Σιαρῆς	17	Νάουσα	Νάουσα	Παναγία	Ἰωάν. Σιαρῆς	β' Γυμ.
6	Ἰωάν. Γεωρ. Κολτσάκης	13	Νάουσα	Νάουσα	Ἰωάν. Γεωρ. Κολτσάκης	Ἰωάν. Γεωρ. Κολτσάκης	β' Γυμ.
7	Σπυρίδης Ευ. Σάφης	15	Νάουσα	Νάουσα	Σπ. Τσαφάς	Σπυρίδης Ευ. Σάφης	β' Γυμ.
8	Κων. Χρ. Παυλίδης	13	Νάουσα	Νάουσα	Μιχαήλ Μ. Παυλίδης	Κων. Χρ. Παυλίδης	β' Γυμ.

Μαθητολόγιο του 1916. Διακρίνεται μεταξύ άλλων στον αριθμό 6 το όνομα του Ιωάννη Κολτσάκη.

Αγιογράφος (7), Τέκτων (1), Στρατιωτικός (3), Ανθρακεύς (2), Ξυλόμεπος (2), Αγωγιάτης (2), Αγγειοπλάστης (1), Πεταλωτής (1), Χρυσοκόπος (1), Σιδηρ. Υπάλληλος (1), Κρεοπώλης (1), Τεχνίτης (1), Ταμίας (1), Γραμματέας (2), Φωτογράφος (2), Υφασματοπώλης (1), Αγροφύλακας (1).

Ἐμποροι και Παντοπώλες

Στα αρχεία που μελετήσαμε αναφέρονται συνολικά 23 ἔμποροι για την περίοδο 1914-1922 και 50 ἔμποροι για

την περίοδο ως το 1930. Οι Ναουσαίοι ἔμποροι ἐξήγαν προϊόντα χειροτεχνίας και βιομηχανίας αλλά και αγροτικά προϊόντα που παράγονταν στην Νάουσα όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά και στο εξωτερικό στην Ευρώπη, την Ασία αλλά και την Αφρική. Σημαντικοί ἔμποροι ἦταν και οι παντοπώλες. Το 1910 βλέπουμε περίπου 34 μπακάλικα στην Νάουσα. Σχεδόν 19 χρόνια αργότερα είχαν φθάσει τα 75. Τα προϊόντα τους, κυρίως τα όσπρια και τον καφέ τα αποθήκευ-

αν σε σακιά ή σε μπαούλα. Για να τα μετρήσουν χρησιμοποιούσαν την σέσουλα. Σημαντική οικογένεια παντοπωλών ἦταν οι Κολτσάκηδες. Εἶχαν παντοπωλεία σε ὅλη την διάρκεια του Μεσοπολέμου. Ο γιος του Πτολεμαίου Κολτσάκη, Ιωάννης, φοιτοῦσε στο Γυμνάσιο ἀπὸ το 1916.

Ἐμποροι και Παντοπώλες της Νάουσας δημιούργησαν ἓναν ενιαῖο επαγγελματικό σύνδεσμο (συντεχνία) με ἀπόφαση του Πρωτοδικείου της Βέροιας το 1918. Το 1930 ο σύνδεσμος αὐτός εἶχε πρόεδρο τον Γ. Αλδάκο, γραμματέα τον Σ. Ξανθίδη, ταμία τον Γ. Κατή και μέλη τους Δημ. Μπίλλη και Ζαφ. Μπίλα.

Ιχθυοπώλες, Κτηνοτρόφοι, Κρεοπώλες

Οι ψαράδες μέχρι την δεκαετία του 1930 ἔφερναν τα ψάρια κυρίως ἀπὸ τη λίμνη Γιαννιτσών. Τότε η λίμνη εἶχε διάφορα ψάρια, ὅπως γουλιανούς, γριβάδια, τούρνες, χέλια, τσιρώνια. Τα μετέφεραν στη Νάουσα με τα κοφίνια πάνω στα ἄλογα και τα εἶχαν σκεπασμένα με βρεγμένες λινάτσες για τις μύγες. Ὅσα ψάρια ἔρχονταν την ἴδια μέρα ἀπὸ τη θάλασσα, τα πουλούσαν σε ἓνα ξύλινο νταβλά που τον κουβαλούσαν στο κεφάλι τυλιγμένο με λινάτσα και γύριζαν ἀπὸ γειτονιές σε γειτονιές.

Σύμφωνα με το ἀρχεῖο του Πρωτοδικείου Βέροιας στις 11 Ιανουαρίου 1920 οἱ ψαράδες της Νάουσας ἱδρυσαν την συντεχνία ιχθυοπωλών: «Ο Ἅγιος Νικόλαος». Το 1929 εἶχε πρόεδρο τον Ιωάννη Μπάτσала και 15 μέλη, μεταξύ των οποίων ἦταν και οἱ: Καρυδάς, Φαράς, Βελίκος, Ζάχος. Το παιδί του τελευταίου, Θωμάς Γεωργίου Ζάχος (ἔτος γεν.1909), φοιτοῦσε το 1922-23 στο Γυμνάσιο Ναούσης στην Α' τάξη. Πολλοὶ περισσότεροι ἦταν οἱ κτηνο-

τρόφοι της Νάουσας και οι κρεοπώ-
λες. Το Βέρμιο πριν από τον πόλεμο
είχε 200.000 πρόβατα. Όταν τον
Απρίλη περνούσαν οι Σαρακατσάνοι
για το βουνό, μια εβδομάδα ακούγο-
νταν τα κουδούνια στους δρόμους
της Νάουσας. Πρώτα περνούσαν
τα караβάνια με τα μουλάρια και
τα άλογα, ύστερα τα πρόβατα με τα
σκυλιά. Τα πρόβατα το χειμώνα κατέ-
βαιναν στα χειμαδιά (μαντριά). Τότε
στη Νάουσα υπήρχαν και κοπάδια
μπακατάρικα και έρχονταν ο τσομπά-
νης και τα μάζευε από τις γειτονιές.
Άλλωστε, όλα τα σπίτια είχαν μια -
δυο γίδες και μια - δυο αγελάδες..

Οι κτηνοτρόφοι έκαναν το Σωματείο
«Άγιος Μόδεστος» που ιδρύθηκε στις
17 Μαρτίου 1927 και διαλύθηκε το
1939. Γνωστοί κτηνοτρόφοι ήταν οι
Μάντσος, Τσίρης, Πουρέγκας, Γιαν-
νούλης, Πάζος, Βλαχοδήμος.

Στο μαθητολόγιο του έτους 1921 συ-
ναντάμε τον μαθητή της Α' τάξης
Σταύρο Μάντσο, γιο του κτηνοτρό-
φου, όπως αναγράφεται, Γεωργίου
Μάντσου. Όμως ο ίδιος ο Γεώργιος
Μάντσος φέρεται να είναι και πρό-
εδρος της συντεχνίας των Κρεοπω-
λών «Άγιος Αθανάσιος» (έτος ιδρυ-
σης 1919), που αριθμούσε το 1930
περίπου 30 μέλη. Είκοσι χρόνια νω-
ρίτερα οι κρεοπώλες της Νάουσας
δεν ήταν παραπάνω από 23.

Ράπτες, Υποδηματοποιοί

Ιδιαίτερα δημοφιλές επάγγελμα τα
παλιά χρόνια στη Νάουσα ήταν ο ρά-
πτης. Τόσο στα αρχεία του Λαππείου
Γυμνασίου, όσο και στο βιβλίο του
Νικόλαου Σπάρτση συναντάμε πολ-
λά ονόματα ραπτών όπως για παρά-
δειγμα Κόκκινος Γιώργος, Γιαννιώτης
Γιώργος και Νικόλας, Παπαχατζάρας
Χρήστος, Γαλανός Στέργιος κ.ά.

Αρχικά έραβαν με το χέρι, ενώ μετά το

1912-15 ξεκίνησαν να χρησιμοποιούν
ραπτομηχανές, στην αρχή χειροκίνη-
τες και στη συνέχεια ποδοκίνητες. Το
1910 οι ράπτες της Νάουσας έφταναν
τους 16. Άλλοι από αυτούς έραβαν ευ-
ρωπαϊκά ρούχα, άλλοι (οι περισσότε-
ροι) κατασκεύαζαν ντόπιες φορεσιές.
Περίπου 14 ράπτες της πόλης συγκε-
ντρώθηκαν και ίδρυσαν το 1929 ένα
σωματείο με το όνομα «Συντεχνία

στιβάλια, γαλότσες, ξυλοπάπουτσα
για τους εργάτες των εργοστασίων
κ.ά. Στην Νάουσα κατά το 1910 ανα-
φέρονται ένδεκα υποδηματοποιοί-
τσαρουχάδες. Το 1930 η συντεχνία
των υποδηματοποιών «Άγιος Σπυρί-
δων» που ιδρύθηκε το 1920 είχε πε-
ρίπου 30 μέλη. Πρόεδρός της ήταν ο
Δημήτριος Σουρλάμπτας.

Σελ. 3

ΜΑΘΗΤΟ

των εν Νάουσα Γυμνασίου Σχολίων

Α/Α	Όνομα και Έπώνυμον μαθητοῦ	Ηλικία	ΤΟΠΟΣ			Θρησκεία	Επάγγελμα πατρός	Τάξις εν η ενεργότατη
			Καταγωγή	Γεννήσεως	Διαμονής (Οδός και Αριθ. σπουδαία)			
1	Θημ. Πέτρον Δάμας	14	Νάουσα	Νάουσα	Αρ. Γεωργίου	ορθόδοξος	οικοδόμος	Α' τάξη
2	Γρηγ. Γεωρ. Δάμας	14	"	"	"	"	ζωοδόχος	Α' "
3	Μεταφρον. Στ. Χανός	14	"	"	Αγίας	"	διδάκτορας	Β' "
4	Γεωρ. Αβ. Τζανός	15	"	"	Μεταφρονέως	"	σολομός	Α' "
5	Ν. Πέτρ. Χαλκιάδης	12	"	"	Αρ. Γεωργίου	"	επισκοπικός	Α' "
6	Μαρία Γεωρ. Σούδου	13	"	"	Αγίας	"	"	Α' "
7	Γεωργ. Αναστ. Τσίρης	15	"	"	Μεταφρονέως	"	ορθόδοξος	Β' "
8	Θημ. Δ. Οικονομίου	14	"	"	"	"	"	Γ' "
9	Εμμ. Δ. Οικονομίου	16	"	"	"	"	"	Γ' "
10	Αναστ. Δ. Οικονομίου	13	"	Σμύρνη	"	"	"	Α' "
11	Αριστείδης Χρήστος	14	Παραλία	Παραλία	Αρ. Γεωργίου	"	έμπορος	Β' "
12	Χρήστος Μ. Χαλκιάδης	14	Καράντζα	Καράντζα	Παναγία	"	ορθόδοξος	Β' "
13	Μητ. Ν. Φανουρούδης	15	Επισκοπή	Επισκοπή	Μεταφρονέως	"	Γεωργός	Α' "
14	Στ. Χρ. Περδίκης	14	Νάουσα	Νάουσα	"	"	ορθόδοξος	Α' "
15	Γεωρ. Αρσέν. Κόκκινος	16	"	"	Αρ. Μανώλ	"	έμπορος	Γ' "
16	Χρήστος Αβ. Στρώτος	15	"	"	Μεταφρονέως	"	αθηναίος	Α' "
17	Αναστ. Γ. Πουλής	12	"	"	"	"	επισκοπικός	Α' "
18	Αναστ. Π. Τσιώλης	14	"	"	Αρ. Μανώλ	"	επισκοπικός	Α' "
19	Σταύρος Γ. Παπαίνας	15	"	"	Μεταφρονέως	"	ζωοδόχος	Α' "
20	Αρμυρ. Κ. Χορνίδης	14	Καράντζα	Καράντζα	Αρ. Γεωργίου	"	έμπορος	Α' "
21	Γρηγ. Ν. Μοίρεας	14	Νάουσα	Νάουσα	Αρ. Μανώλ	"	Γαλός	Β' "
22	Αρσέν. Γ. Βασιλάς	15	"	"	Παναγία	"	επισκοπικός	Β' "

Μαθητολόγιο του 1915. Διακρίνονται τα επαγγέλματα των πατεράδων Δάρη (αρ. 2) και Γαλανού (αρ. 4).

Ραπτών Νάουσας». Μοναδικός σκο-
πός τους ήταν, όπως αναφέρεται στο
καταστατικό, η αδελφική συνένωση
και αμοιβαία υποστήριξη των μελών
και των συμφερόντων τους.

Το επάγγελμα του υποδηματοποιού
ασχολείται με την κατασκευή κάθε
είδους υποδήματος από διάφορα
υλικά, για παράδειγμα τσαρούχια,

Κτηματικοί

Οι αγρότες στην Νάουσα ήταν οι
περισσότεροι. Αυτοί οι οποίοι είχαν
πολλά κτήματα ονομάζονταν στο
αρχείο του Γυμνασίου κτηματίες
ή κτηματικοί ενώ όσοι είχαν μικρό
κλήρο που τον δούλευαν μόνοι τους
γράφονται ως γεωργοί ή αγροτικοί.

Επειδή οι αγροτικές δουλειές ήταν απαιτητικές λίγοι ήταν εκείνοι οι αγρότες που έστελναν τα παιδιά τους στο Γυμνάσιο. Αντίθετα οι πιο εύποροι κτηματίες, όπως ο δήμαρχος της Νάουσας Κων/νος (Χατζή) Μαλούσης ή ο Χρίστος και Γρηγόρης Μαρκοβίτη, τα παιδιά των οποίων εμφανίζονται στους καταλόγους του Γυμνασίου από το 1914 και το 1927 αντίστοιχα,

του ενός, Γιώργος Γαλανός του Αντώνιου, φοιτούσε στο Ημιγυμνάσιο της Νάουσας το 1915 στην Α' τάξη.

Κάποια από τα απαραίτητα εργαλεία για το επάγγελμα του πεταλωτή ήταν σίγουρα το σφυρί, ή αλλιώς τσιουκά-νι, η τανάλια με μακριά χερούλια και το κοπίδι για το κόψιμο των νυχιών των ζώων. Επίσης οι πεταλωτές χρησιμοποιούσαν καρφιά, πέταλα και ένα



Μαθητές της Β' και Γ' Τάξης του Λαππείου Γυμνασίου το 1921 με τον καθηγητή Γ. Μιχαλόπουλο

είχαν φυσικά αυτή την δυνατότητα.

Πεταλωτές

Πριν την εμφάνιση και διάδοση των αυτοκινήτων, στην πόλη της Νάουσας, όπως και σε πολλές άλλες, σημαντικό επάγγελμα ήταν αυτό του πεταλωτή. Το 1910 δούλευαν στην Νάουσα τέσσερις πεταλωτές. Ο γιος

αμόνι για να τα κατασκευάζουν, ενώ τα ζέσταιναν με φουσερό. Τέλος χρήσιμα εργαλεία για το επάγγελμα αυτό ήταν μια μηχανή χειρός για το κούρεμα ζώων, ένας χαμηλός τρίποδας για να ακουμπάει το ζώο την πατούσα του κατά το λιμάρισμα και ένα τσιμπίδι για τα ζώα που αντιστέκονταν.

Καφετζήδες, Ξενοδόχοι

Οι καφετζήδες τους καφέδες τους έκαναν σε τενεκεδένια μπρίκια. Τα έβαζαν σε ένα νταβλά με άμμο ίσα με δέκα πόντους. Από κάτω ήταν τα αναμμένα κάρβουνα. Οι καφέδες ήταν σκέτοι χωρίς ζάχαρη, βαρύ - γλυκός, πολλά βαρύς και όχι, μέτριος, γλυκύ βραστός.

Παλιοί καφετζήδες ήταν ο Γουργουλιάτος, ο Μπέρσος, ο Σιούγκαρης, ο Αλαφίνας και ο Ντούλης. Τα καφε-νεία λειτουργούσαν συχνά και ως αίθουσες εκδηλώσεων, θεατρικών παραστάσεων, πολιτικών ομιλιών. Μάλιστα πολλές θεατρικές παραστάσεις του Γυμνασίου Ναούσης δόθηκαν σε καφενεία της πόλης κατά την διάρκεια της δεκαετίας του 1920 αλλά και αργότερα.

Η Νάουσα, πριν γίνει ο σιδηρόδρομος, είχε 20 χάνια, γιατί ήταν πέρασμα από εμπόρους που πήγαιναν στο Φραγκότσι, στην Καστοριά, στη Φλώρινα, στα Βαλκάνια και στην Ευρώπη. Αργότερα τα χάνια άρχισαν να κλείνουν και στην θέση τους λειτούργησαν πιο σύγχρονα ξενοδοχεία. Το 1910 υπήρχαν δύο πανδοχεία κι άλλα δύο ξενοδοχεία, η Γερμανία του Δ. Μπέρσου και η Ολυμπία του Γ. Δάρη.

Σταδιακά η οικονομική ανάπτυξη της Νάουσας έκανε αναγκαία την λειτουργία κι άλλων ξενοδοχείων. Οι ιδιοκτήτες τους, ως αρκετά ευκατάστατοι οικονομικά, είχαν την δυνατότητα να στέλνουν τα παιδιά τους και στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Έτσι, για παράδειγμα, στο Ημιγυμνάσιο της Νάουσας κατά το σχολικό έτος 1915 φοιτούσε στη Α' τάξη ο γιος του Γ. Δάρη, Γρηγόριος, ενώ κατά το έτος 1917-1918 εγγράφονται άλλα δύο παιδιά ξενοδόχων, ο Χρίστος Σταρένιος και ο Παναγιώτης Καραβίας.

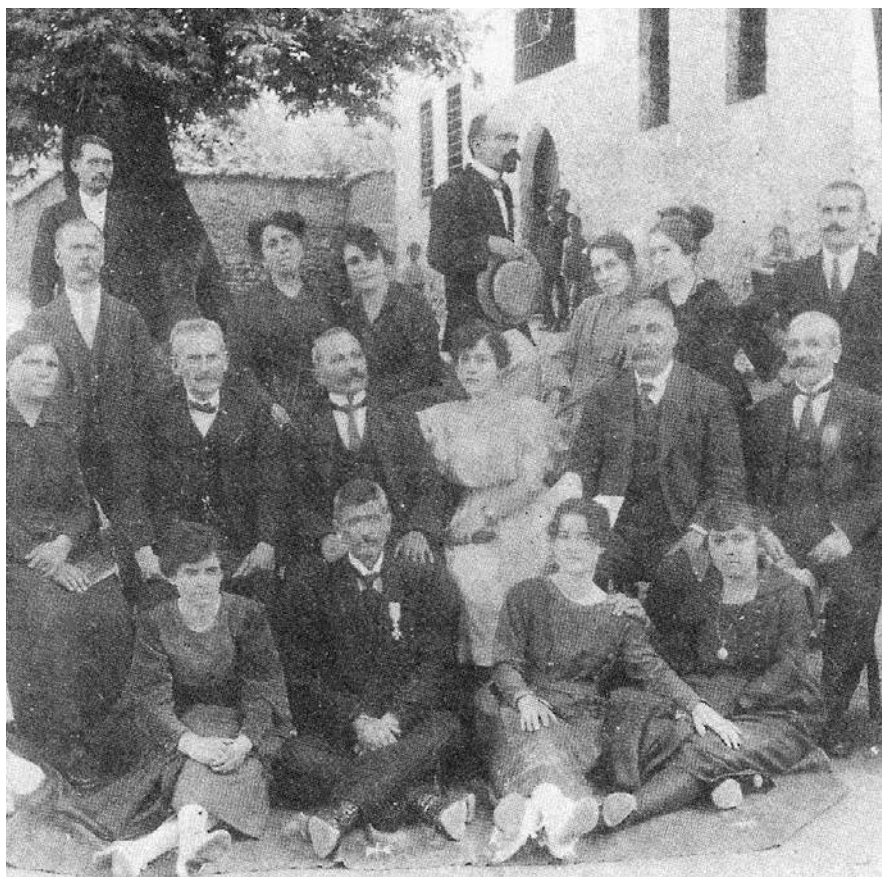
Μάστορες (τέκτονες, χτίστες)

Πολλοί ήταν οι κτίστες στην Νάουσα την περίοδο 1914-1930, οι οποίοι αναλάμβαναν την κατασκευή σπιτιών και άλλων έργων αλλά και τον σχεδιασμό τους, αφού δεν υπήρχαν διπλωματούχοι μηχανικοί. Στα βιβλία του Γυμνασίου αναφέρονται άλλες φορές ως κτίστες κι άλλες ως τέκτονες (συνήθως στην αρχή). Ο Αριστείδης Γ. Βαδόλας το 1914 (Α' τάξη) είναι ο πρώτος μαθητής του (Ημί)Γυμνασίου Ναούσης με πατέρα κτίστη. Ακολούθησαν κι αρκετοί άλλοι ως το τέλος της δεκαετίας του 1920. Ήδη από τον 19ο αι. λειτουργούσε το ισνάφι των τεκτόνων με πολλά μέλη και σημαντική προσφορά στην εκπαίδευση της πόλης. Το 1921 όμως ιδρύθηκε επίσημα το «Επαγγελματικόν Σωματείον της Συντεχνίας των Μαστόρων». Το 1930 είχε περίπου 120 μέλη και πρόεδρο τον Ι. Παπαγιάννη.

Εργάτες

Κατά τον 19ο αι. οι εργάτες απασχολούνταν κυρίως σε αγροτικές εργασίες, όπως ο τρύγος, τα κλαδέματα, το θέρος και το αλώνισμα, η συγκομιδή καρπών. Ήταν δηλαδή εργάτες γης. Τους εργάτες που δούλευαν στα αμπέλια ή στα καλαμπόκια και στις πατάτες, τους τάζαν φασόλια και ταρατόρι. Έρχονταν και γυναίκες εργάτριες από το Αρκουδοχώρι και γύριζαν με τα πόδια στο χωριό τη νύχτα.

Αφού άνοιξαν τα εργοστάσια, από το 1874 που έγινε το εργοστάσιο των Λόγγου-Κύρτση-Τουρπάλη, στην ναουσαϊκή βιομηχανία δούλευαν περίπου 5.000 εργάτες, άνδρες αλλά και γυναίκες, πολύ συχνά από εφηβική ή και παιδική ηλικία, όταν κανονικά θα έπρεπε να φοιτούν στο σχολείο. Δεν είναι επομένως περίεργο ότι στο Γυ-



Οι δάσκαλοι της Νάουσας το 1924-25. Διακρίνεται στην πρώτη σειρά (τέρμα δεξιά) η Μαρία Γκίκα καθιστή, ακριβώς κάτω από τον Σταύρο Χωνό (δεύτερη σειρά, δεύτερος από δεξιά)

μνάσιο της Νάουσας την περίοδο ως το 1930 δεν φοιτούσαν πολλά παιδιά εργατικών οικογενειών, παρόλο που την πρώτη χρονιά το 1914 εγγράφονται τέσσερις τέτοιοι μαθητές.

Παρατηρούμε πάντως ότι, αφότου λειτούργησε κανονικά το σχολείο στο καινούργιο του κτήριο, το Λάππειο (1923), υπάρχει μια μικρή αύξηση των μαθητών με γονείς εργάτες. Κάποιοι πάντως, όπως η Βασιλική Λαφάρα που αποφοίτησε το 1927, έπαιρναν ένα είδος υποτροφίας από πλούσιους Ναουσαίους για την συνέχιση των σπουδών τους. Οι εργάτες της Νάουσας οργανώθηκαν καλύτερα μετά το 1922 και την άφιξη εκατοντάδων προσφύγων στην πόλη. Το 1924 ιδρύθηκε η «Πανεργατική Ένωσις Ναούσης» και λίγο αργότερα, το 1928, η «Επαγγελματική Ένωσις Εργατών,

Εργατριών και Βιοπαλαιστών».

Αρτοποιοί, Μυλωνάδες

Η Νάουσα τον 19ο αι. είχε πάνω από 1000 κτιστούς φούρνους και αυτό γιατί σχεδόν κάθε σπιτικό είχε από έναν. Σ' αυτούς έψηναν οι Ναουσαίες ψωμί για τον ελληνικό στρατό το 1912-13. Το 1910 οι αρτοποιοί της πόλης ήταν επτά. Το 1920 έγινε η «συντεχνία αρτοποιών Άγιος Σάββας». Αλεύρι οι αρτοποιοί προμηθεύονταν από τους μυλωνάδες της πόλης. Το 1910 υπήρχαν πάνω από 10 μύλοι στην Νάουσα, οι οποίοι λειτουργούσαν με την δύναμη του νερού.

Στην καταγραφή του 1930 αναφέρεται μόνο ο κυλινδρόμυλος του Χριστόδουλου Ματθαίου. Ο Ματθαίος ήταν και αγιογράφος και ευεργέτης του Λαππείου Γυμνασίου στο οποίο δώ-

ρισε την Μεγάλη Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια και μια εικόνα του Χριστού.

Βιομήχανοι, Εργοστασιάρχες, Μηχανικοί

Η Νάουσα φημίζεται για τα εργοστάσια και τις βιομηχανίες που απέκτησε την περίοδο 1874-1930. Το πρώτο εργοστάσιο που ιδρύθηκε στην Νάουσα έγινε από τους Γ. Κύρτση, Δ. Λόγγο και Θ. Τουρπάλη. Όλα τα εργοστάσια λειτουργούσαν χάρη στο λευκό άνθρακα, δηλαδή την πτώση των ορμητικών νερών της Αράπιτσας. Τα προϊόντα τα εξήγαγαν στη Σερβία, Βουλγαρία, Ρουμανία και Τουρκία. Το προσωπικό εργαζόταν με ενθουσιασμό, καθώς υπήρχε αρμονία στη σχέση του εργαζομένου με τον εργοδότη. Η σχέση αυτή ενισχυόταν αφού υπήρχε συσσίτιο δωρεάν, καθημερινά.

Σημαντικό εργοστάσιο ήταν αυτό των Γκούτα-Καράτζια, δίπλα στην Αράπιτσα, στους Στουμπάνους. Η κόρη του Αλεξάνδρου Γκούτα, Φανή, φοιτούσε στο Ημιγυμνάσιο Ναούσης από το 1916. Αλλά την περίοδο για την οποία μιλάμε η πιο γνωστή υφαντουργική εταιρεία ήταν η «Λαναράς, Κύρτσης & ΣΙΑ», η οποία ιδρύθηκε το 1920. Η εταιρεία αυτή βρισκόταν στην κορυφή όλων των επιχειρήσεων της Μακεδονίας ενώ ταυτόχρονα είχε γραφεία και αντιπροσώπους στη Θεσσαλονίκη και στην Αθήνα. Άλλα εργοστάσια στη

Νάουσα ήταν τα εργαστήρια «Πενιέ» των αδελφών Χριστοδούλου Λαναρά Α.Ε. που ιδρύθηκαν το 1927.

Κάθε εργοστάσιο είχε και τους μηχανικούς του για πιθανό πρόβλημα ή βλάβη των μηχανών. Αρχικά ήταν εμπειρικοί, αργότερα όμως ήταν εξειδικευμένοι, με σπουδές στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Μερικές φορές οι μηχανικοί των εργοστασίων προέρχονταν από άλλα μέρη της

... η άρχουσα τάξη της Νάουσας και η Κοινότητα φαίνεται ότι αδιαφορούσε για την πνευματική ζωή της πόλης, σε αντίθεση με άλλες πόλεις, οι οποίες έχτισαν σχολεία...

Μακεδονίας, της Ν. Ελλάδας, ακόμη και από την Ευρώπη. Τα παιδιά όλων αυτών φοιτούσαν, όπως είναι αναμενόμενο, στο Γυμνάσιο της Νάουσας

Δάσκαλοι

Στη Νάουσα, ένα ακόμη σημαντικό επάγγελμα ήταν αυτό του δασκάλου. Το 1925 δάσκαλοι ήταν ο Κωνσταντίνος Δημητριάδης, ο Σταύρος Χωνός, ο Δημήτρης Γουσόπουλος, ο Πέτρος Οικονόμου. Πολλές ήταν επίσης και

οι δασκάλες, όπως η Μαρία Γκίκα που εικονίζεται στην διπλανή φωτογραφία του 1925 καθιστή στην πρώτη σειρά μαζί με τους συναδέλφους της. Συνήθως τα παιδιά των δασκάλων πήγαιναν στο Γυμνάσιο, γι' αυτό και εμφανίζονται συχνά στα βιβλία του σχολείου. Πολύ σημαντικός ήταν ο δάσκαλος Σταύρος Χωνός. Υπήρξε ηγετικό στέλεχος του Μακεδονικού Αγώνα και του του λαϊκού κινήματος «Πούπουλο» στις αρχές του 20ου αι. Τα παιδιά του πήγαιναν στο Γυμνάσιο κατά την δεκαετία του 1910 και 1920. Μάλιστα ο πρώτος μαθητής που αναγράφεται στο Μαθητολόγιο το 1914 είναι ο γιος του Μερκούριος. Ο Στ. Χωνός πρόσφερε μέρος του σπιτιού του για να γίνονται τα μαθήματα του Γυμνασίου ως το 1922. Ακριβώς μπροστά στον τοίχο του σπιτιού του είναι τραβηγμένη η φωτογραφία της Β' και Γ' τάξης Γυμνασίου το 1921 (η φωτο στην προηγούμενη σελίδα), από το αρχείο του Ν. Σπάρτση που το παραχώρησε στο Λάππειο. Ο καθηγητής αριστερά είναι ο Γ. Μιχαλόπουλος, δάσκαλος των Ελληνικών ήδη από την Τουρκοκρατία. Για κάποια περίοδο ήταν και διευθυντής του Ημιγυμνασίου Ναούσης, στο οποίο φοιτούσαν κατά την δεκαετία του 1910 και οι δύο γιοι του, Παρμενίωνας και Ζήσης. ■

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αχιλλέας Γκούτας, Η Νάουσα στον 19ο αι., Θεσσαλονίκη 1999
- Αναστασία Περισοράτη, «Τα σωματεία της Νάουσας από το 1914 μέχρι το 1939», στο Νάουσα 19ος-20ος αι., Νάουσα 1999
- Δημήτριος Καρασάββας, «Η Νάουσα του μεσοπολέμου: Πτυχές της πολιτικής, κοινωνικής και επιχειρηματικής ζωής», Βέροια Ερατεινή Ημαθία, τχ.2 (2018) 129-136
- Νικόλαος Σπάρτσης, Ιονάφκια και επαγγέλματα στη Νιάουστα, ιχτές και σήμερα, Νάουσα 2006.
- Γεώργιος Μάλλιος, «Εισαγωγή στην ιστορία της Νάουσας», στο: Ζάλιος Χ.,

Παραδοσιακοί Χοροί. Ήθη και Έθιμα της Νάουσας, Νάουσα 2009, 25-33.

- Γεώργιος Μάλλιος, «ΕΝ ΤΗ ΞΕΝΗ ΕΥΡΙΣΚΟΜΕΝΟΙ ΚΑΙ ΕΥΔΟΚΙΜΟΥΝΤΕΣ, ΔΕΝ ΕΛΗΣΜΟΝΗΣΑΝ ΤΗΝ ΑΓΑΠΗΤΗΝ ΤΩΝ ΓΕΝΕΘΛΙΟΝ ΠΟΛΙΝ». Η δωρά των αδελφών Φ. Λάππα και η πρώτη δεκαετία της λειτουργίας του εν Ναούση Λαππείου Γυμνασίου, στο Μιλάμε για τη Νάουσα του 20ου αι. Πρακτικά Α' Επιστημονικής Ημερίδας Τοπικής Ιστορίας, Βέροια 2017, 179-231.
- Μαθητολόγιο Ημιγυμνασίου Ναούσης 1914-1922
- Βιβλίο Γενικού Ελέγχου Γυμνασίου Ναούσης 1923-1929



Ο ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ ΑΓΩΝΑΣ ΣΤΟ ΑΡΚΟΥΔΟΧΩΡΙ

Εργασία των μαθητών της Γ' τάξης του 1ου Λαμπείου Γυμνασίου Νάουσας: Γεώργιου Δάιου, Δημήτρη Κυράνου, Αναστάση Λαφάρα και Παναγιώτα Παπαδοπούλου για τον διαγωνισμό των Φίλων του Μουσείου Μακεδονικού Αγώνα στον οποίον κατέκτησε την δεύτερη θέση

Το Αρκουδοχώρι¹ ή αλλιώς Αρκοχώρι (όπως συνηθίζεται να λέγεται σήμερα) είναι ένα κατάφυτο χωριό χτισμένο στους πρόποδες του Βερμίου, νότια της Νάουσας. Βρίσκεται ανάμεσα σε δύο λόφους: τον λόφο του Αγίου Δημητρίου και τον λόφο του Αγίου Αθανασίου. Είναι ένα χωριό που φέρει μεγάλη ιστορία και λέγεται πως απέκτησε το όνομά του από τις πολλές αρκούδες που κατοικούσαν σε αυτό, γεγονός που οφείλεται στις μεγάλες δασικές εκτάσεις.

Η ιστορία του χωριού είναι αρκετά παλιά. Για την ανασύνθεσή της στην εργασία αυτή που μιλά για το Αρκουδοχώρι κατά την περίοδο του Μακε-

δονικού Αγώνα χρησιμοποιήσαμε μια ποικιλία πηγών:

α. Τουρκικά αρχεία δημοσιευμένα σε επιστημονικές μελέτες,

β. αρχεία της Ιεράς Μητρόπολης Βεροίας και Ναούσης,
γ. αρχεία του Μακεδονικού Αγώνα, δημοσιευμένα σε βιβλία και άρθρα,
δ. το ηλεκτρονικό αρχείο του Μουσείου Μακεδονικού Αγώνα στη Θεσσαλονίκη,
ε. προφορικές μαρτυρίες και αναμνήσεις Αρκουδοχωριτών, καταγεγραμμένες και δημοσιευμένες από τον Μαργαρίτη Γιτόπουλο στο μοναδικό βιβλίο για το χωριό, επιμελημένο από τον κ. Αντώνη Γιτόπουλο, αλλά και αδημοσίευτες μαρτυρίες σημερινών κατοίκων.

Ιστορικά στοιχεία για το Αρκουδοχώρι

Η ίδρυσή του χωριού πιθανολογείται ότι έγινε πριν από τον 17ο αιώνα. Σύμφωνα με ένα έγγραφο του Οθωμανικού Ιεροδικείου Βεροίας, που αναδημοσιεύτηκε τελευταία από τον κ. Στ. Αποστόλου και χρονολογείται στα 1646, το Αρκουδοχώρι υπήρχε ήδη 1,5 αιώνα πριν την επανάσταση της Νάουσας (1822). Στο έγγραφο αυτό μαρτυρείται η διαμάχη που υπήρχε ανάμεσα σε δύο Τούρκους, τον Μεχμέτ Αγά και τον Γιουσούφ Μπέη, οι οποίοι διεκδικούσαν το χωριό ως δικό τους τσιφλίκι. Τελικά ο σουλτάνος αποφάσισε να δώσει το χωριό στον Γιουσούφ Μπέη. Εννοείται ότι ο μπέης επέβαλε βαρύτατο φόρο στους κατοίκους του χωριού. Με τον τρόπο αυτό κατάφερνε να ξεπληρώσει το χρέος που είχε απέναντι στο σουλτάνο, κρατώντας παράλληλα το μεγαλύτερο μέρος του ποσού που συγκέντρωνε για τον εαυτό του.

Μια μεταγενέστερη μαρτυρία για το χωριό, που δημοσιεύτηκε από τον π. Αθανάσιο Βουδούρη στο περιοδικό Μακεδονικά, αποτελεί η καταγραφή της περιόδου που πραγματοποίησε την τελευταία δεκαετία του 18ου αι. ο Μητροπολίτης Βεροίας, Δανιήλ. Αυτός πέρασε από διάφορα ορεινά χωριά του Βερμίου, ανάμεσά τους και το Αρκουδοχώρι. Σύμφωνα με τον κατάλογο που σώζεται στην Μητρόπολη Βεροίας, από το Αρκουδοχώρι εισέπραξε εισφορά που έφθασε τα 1800 γρόσια. Έτσι, συμπεραίνουμε ότι το χωριό κατοικούνταν πριν από την επανάσταση από περίπου 100 οικογένειες.

Ιδιαίτερα σημαντική κρίνεται η αναφορά της επαναστατικής δράσης των Αρκουδοχωριτών. Μαζί με τα παλικάρια διπλανών χωριών δημιούργησαν ένα σώμα 230 ανδρών που πήραν μέρος στην επανάσταση της Νάουσας το 1822, όπως αναφέρει



Ο Τσάμης Καρατάσος σε γκραβούρα του 1854

ο Στουγιαννάκης. Το χωριό βέβαια καταστράφηκε μαζί με τους περισσότερους οικισμούς του Βερμίου από τους Τούρκους του Λουμπούτ Πασά αλλά κάποιοι επαναστάτες του Αρκουδοχωρίου με την καθοδήγηση του Δημήτρη (Τσάμη) Καρατάσου πολέμησαν στην νότια Ελλάδα και αργότερα υπηρέτησαν στον ελληνικό στρατό επί Καποδίστρια.

Από επίσημη κατάσταση των σωμάτων του ελληνικού στρατού το 1828, την οποία μας γνωστοποίησε ο κ. Ν. Παπαοικονόμου και βρίσκεται στα Γενικά Αρχεία του Κράτους στην Αθήνα (αρχείο Καποδίστρια), γνωρίζουμε τους παλαιότερους επώνυμους Αρκουδοχωρίτες. Πρόκειται για τους στρατιώτες Γιώργο Κώστα ή Κωνσταντίνου γεννημένο περίπου το 1803 και τον Λιόλιο ... (δυσδιάκριτο επώνυμο), ο οποίος ήταν γεννημένος το 1800 και εμφανίζεται σε κάποια έγγραφα κι ως Λιόλιος Δημητρίου.

Η επανοίκηση του Αρκουδοχωρίου εκτιμάται ότι έγινε γύρω στο 1840 όχι πολύ αργότερα από την επανοίκηση της Νάουσας. Τότε έρχονται και εγκαθίστανται στο χωριό οικογένειες, κάποιες από τα γύρω χωριά, ίσως και το ίδιο το προεπαναστατικό Αρκουδοχώρι, κάποιες άλλες με καταγωγή από την Δυτική Μακεδονία, το Ρουμλούκι και την Ήπειρο. Ζούσαν κυρίως με την εκτροφή των ζώων και την υλοτομία. Ακόμη, το 1880, το χωριό έρχεται με τρόπο παράνομο στα χέρια ενός Τούρκου μπέη. Αυτός φέρεται άσχημα στους κατοίκους, αναγκάζοντάς τους να τον υπηρετούν και να πληρώνουν φόρο. Το σπίτι του Τούρκου

1. Θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε τους κυρίους Χατζηγιάννου Νικόλαο, δάσκαλο, και Παπαοικονόμου Νικόλαο, αρχαιολόγο, για τις πληροφορίες και την γενικότερη βοήθεια που μας πρόσφεραν. Ο εγγονός του Μαργαρίτη Βαδόλα, κ. Δήμος Βαδόλας, μας παραχώρησε ευγενικά το τιμητικό δίπλωμα που έλαβε ο παππούς του από το Ελληνικό Κράτος. Και αυτόν, όπως βέβαια και το προσωπικό στο Μουσείο Μακεδονικού Αγώνα που μας φιλοξένησε στην βιβλιοθήκη και μας πρόσφερε ό,τι αρχειακό υλικό ήταν απαραίτητο για την εργασία μας, τους ευχαριστούμε ιδιαίτερα.

Αρ.	Όνομα & Επονομή	Εκκλησία	Επάγγελμα	Ηλικία
1	Γεώργιος Αρκαδίου	Εκκλησία	Επαγγελματίας	20
2	Γεώργιος Αρκαδίου	Εκκλησία	Επαγγελματίας	20
3	Αθανάσιος Αρκαδίου	Εκκλησία	Επαγγελματίας	20
4	Γεώργιος Αρκαδίου	Εκκλησία	Επαγγελματίας	20
5	Γεώργιος Αρκαδίου	Εκκλησία	Επαγγελματίας	20
6	Γεώργιος Αρκαδίου	Εκκλησία	Επαγγελματίας	20
7	Γεώργιος Αρκαδίου	Εκκλησία	Επαγγελματίας	20
8	Γεώργιος Αρκαδίου	Εκκλησία	Επαγγελματίας	20
9	Γεώργιος Αρκαδίου	Εκκλησία	Επαγγελματίας	20
10	Γεώργιος Αρκαδίου	Εκκλησία	Επαγγελματίας	20
11	Γεώργιος Αρκαδίου	Εκκλησία	Επαγγελματίας	20
12	Γεώργιος Αρκαδίου	Εκκλησία	Επαγγελματίας	20
13	Γεώργιος Αρκαδίου	Εκκλησία	Επαγγελματίας	20
14	Γεώργιος Αρκαδίου	Εκκλησία	Επαγγελματίας	20
15	Γεώργιος Αρκαδίου	Εκκλησία	Επαγγελματίας	20
16	Γεώργιος Αρκαδίου	Εκκλησία	Επαγγελματίας	20
17	Γεώργιος Αρκαδίου	Εκκλησία	Επαγγελματίας	20
18	Γεώργιος Αρκαδίου	Εκκλησία	Επαγγελματίας	20
19	Γεώργιος Αρκαδίου	Εκκλησία	Επαγγελματίας	20
20	Γεώργιος Αρκαδίου	Εκκλησία	Επαγγελματίας	20
21	Γεώργιος Αρκαδίου	Εκκλησία	Επαγγελματίας	20
22	Γεώργιος Αρκαδίου	Εκκλησία	Επαγγελματίας	20
23	Γεώργιος Αρκαδίου	Εκκλησία	Επαγγελματίας	20
24	Γεώργιος Αρκαδίου	Εκκλησία	Επαγγελματίας	20
25	Γεώργιος Αρκαδίου	Εκκλησία	Επαγγελματίας	20
26	Γεώργιος Αρκαδίου	Εκκλησία	Επαγγελματίας	20
27	Γεώργιος Αρκαδίου	Εκκλησία	Επαγγελματίας	20
28	Γεώργιος Αρκαδίου	Εκκλησία	Επαγγελματίας	20
29	Γεώργιος Αρκαδίου	Εκκλησία	Επαγγελματίας	20
30	Γεώργιος Αρκαδίου	Εκκλησία	Επαγγελματίας	20



Αριστερά: Αρκουδοχωρίτες υπηρέτησαν στον ελληνικό στρατό επί Καποδίστρια το 1828. Διακρίνονται οι Λιόλιος (αρ.11) και Γιώργος Κώστας (αρ. 24) (Αρχεία ΓΑΚ)
 Δεξιά: Οικογένεια Αρκουδοχωριτών (Θεοδωρόπουλου) στις αρχές του 20ού αιώνα

μπέη ήταν ένα μέρος στην πλατεία που ονομαζόταν «το κονάκι του Μπέη», στην θέση του οποίου αργότερα κτίστηκε το σχολείο του χωριού. Ο τρόπος με τον οποίο ο μπέης απέκτησε το χωριό σύμφωνα με μαρτυρίες που αναφέρει ο Γιτόπουλος ενείχε κάποιου είδους δόλο. Όπως λέγεται, ο μπέης ισχυρίστηκε ότι αγόρασε το χωριό από κάποιον αρβανίτη ντραγάτη (δασοφύλακα). Υπάρχουν δύο εκδοχές για την αγοραπωλησία: Η πρώτη λέει ότι οι κάτοικοι του χωριού έστειλαν τον δασοφύλακα στον Κατή της Βέροιας (έναν Τούρκο δικαστή, που δίκαιε σύμφωνα με το μουσουλμανικό δίκαιο), ως εκπρόσωπό τους, με το «κιτάπι», ένα είδος συμβολαίου με γραπτές πληροφορίες σχετικά με τα στρέμματα και τα ονόματα των κατόχων της περιοχής.

Δεν είναι γνωστό εάν ο δασοφύλακας πούλησε το κιτάπι στον μπέη και εξαφανίστηκε ή αν ο μπέης του το πήρε με την βία και τον σκότωσε. Σύμφω-

να με την δεύτερη εκδοχή, οι ίδιοι οι Αρκουδοχωρίτες είχαν συμφωνήσει με κάποιον Αρβανίτη να τους φυλάει τα ζώα, επειδή ήταν δασοφύλακας και μπορούσε να οπλοφορεί, με την υπόσχεση να του δίνουν αμοιβή για τις υπηρεσίες του. Λέγεται ότι για να επικυρωθεί η συμφωνία έβαλε όλους τους χωρικούς να υπογράψουν σε ένα λευκό χαρτί και εμφανίστηκε με αυτό στον μπέη ως πληρεξούσιός τους και του πούλησε το χωριό. Ο μπέης όταν ήρθε στο χωριό έδειξε το χαρτί ως συμβόλαιο ισχυριζόμενος ότι με αυτό αγόρασε την περιοχή. Λέγεται μάλιστα ότι, για να δείξει την κυριαρχία του, έβγαλε έξω από τα σπίτια τους κατοίκους και έβαλε βουλοκέρι στις κλειδαριές.

Έτσι, στο τέλος του 19ου αιώνα και στις αρχές του επόμενου, οι κάτοικοι του Αρκοχωρίου ζούσαν σε ένα βαρύ κλίμα. Ήταν αναγκασμένοι να υποχωρούν στις απαιτήσεις του μπέη, να δουλεύουν για αυτόν, να υποκλίνονται και να τον προσκυνούν, όποτε

τον συναντούσαν. Η καθημερινότητά τους ήταν δύσκολη, καθώς τους κακομεταχειριζόταν ακόμη μόνο και μόνο για να ψυχαγωγηθεί ο ίδιος.

Πόσοι όμως ήταν οι κάτοικοι του χωριού την περίοδο αυτή; Στα αρχεία του Μουσείου Μακεδονικού Αγώνα σώζονται οι πληροφορίες από δύο προσπάθειες υπολογισμού του αριθμού των κατοίκων του Αρκουδοχωρίου. Κατά τον Hilmi πασά στις αρχές του 20ου αιώνα το χωριό αριθμεί περί τους 260 Έλληνες κατοίκους. Αυτός ο αριθμός συμφωνεί σχεδόν απόλυτα και με τους υπολογισμούς του Μαργαρίτη Γιτόπουλου, ο οποίος υπολογίζει τους κατοίκους του χωριού το 1900 κατά οικογένειες. Ο Βασίλ Κούνστοφ, Βούλγαρος απογράφος, χαρακτηρίζει τους κατοίκους του χωριού Βούλγαρους και τους υπολογίζει γύρω στους 240. Είναι όμως σαφές ότι ο Κούνστοφ δουλεύει για την προπαγάνδα των Βουλγάρων, καθώς οι Αρκουδοχωρίτες ποτέ δεν μιλούσαν σλαβικά ούτε ποτέ τάχθη-



Αριστερά: Ο καπετάν Ακρίτας, Κωνσταντίνος Μαζαράκης-Αινιάν



Δεξιά: Ο καπετάν Ακρίτας με το σώμα του και τον Γάλλο δημοσιογράφο Μ. Paillares (δεξιά)

καν υπέρ της Εξαρχίας.

Την ίδια περίοδο στο Βέρμιο δρούσαν σώματα Ελλήνων ανταρτών-κλεφτών με τους οποίους οι χωρικοί συνεργάζονταν και πολλές φορές, ειδικά κατά τη διάρκεια του χειμώνα, όταν τους δέχονταν στα σπίτια τους όπου κοιμόταν και έτρωγαν. Αυτό συνέβαινε γιατί το χωριό ήταν ορεινό, περιτριγυρισμένο από πυκνά δάση και από τους ελάχιστους ορεινούς οικισμούς που κατοικούνταν όλο τον χρόνο.

Όταν αρχίζει ο Μακεδονικός Αγώνας στην περιοχή της Νάουσας, 1904-1905, αρχηγός των Μακεδονομάχων της περιοχής ήταν ο Κώστας Γαρέφης από την περιοχή του Πηλίου. Λέγεται ότι συνεργαζόταν με τους χωρικούς και μάθαινε τα πάντα από αυτούς. Άλλωστε, με τους κλέφτες συνεργάστηκαν οι χωρικοί ώστε να απαλλαγούν από τον μπέη που σκοτώθηκε το 1905 σε ηλικία 75 ετών, σύμφωνα με τις διηγήσεις των παλιών κατοίκων. Από τότε και μέχρι το 1910, ο γιος του και νέος μπέ-

ης, Δεμήρ Αλής, ερχόταν σπάνια στο χωριό φέρνοντας πάντοτε μαζί του και σωματοφύλακες για την ασφάλειά του.

Ο Μακεδονικός Αγώνας στο Αρκουδοχώρι

Καθώς τόσο το Αρκουδοχώρι όσο και το γειτονικό Τσέρνοβο ήταν χωριά με σαφές ελληνικό φρόνημα και καθαρά πατριαρχικά, στην ευρύτερη περιοχή εγκαταστάθηκαν ελληνικά σώματα που έλεγχαν τον δρόμο από τον κάμπο προς το Σέλι και, ακόμη πιο σημαντικό, από την Βέροια προς τη Νάουσα, το επιχειρησιακό κέντρο του Μακεδονικού Αγώνα στην περιοχή. Μάλιστα, ο καπετάν Ακρίτας (Κ. Μαζαράκης), αρχηγός κατά το 1905 των ελληνικών σωμάτων στη Νάουσα, βρίσκει οδηγούς από τα δύο αυτά χωριά, τα οποία και εξοπλίζει, ενώ εκφράζει την πρόθεσή του να συστήσει σώμα που θα αποτελείται σε μεγάλο βαθμό από άντρες των ελληνικών ορεινών χωριών Βερμίου και Πιερίων. Το σχέδιο του να δημιουργήσει «γιατάκια» στο Αρκου-

δοχώρι αναφέρει ο Μαζαράκης και σε επιστολή τον Αύγουστο του 1905 που δημοσιεύτηκε στο Αρχείο του Μακεδονικού Αγώνα στο Βέρμιο.

Και πράγματι, από τότε συχνά οι Μακεδονομάχοι χρησιμοποιούσαν το χωριό ως ασφαλή σταθμό ή ορμητήριο για τις επιχειρήσεις τους στον κάμπο ή ψηλότερα στο βουνό. Για παράδειγμα, στα Αρχεία του Μακεδονικού Αγώνα στο Βέρμιο (σελ.252 έγγραφο 28) που χρονολογείται την 1η Αυγούστου 1907, ο καπετάν Αμύντας γράφει ότι έχει στείλει τον Παπαβασιλείου με τους ανθρώπους του στο Αρκουδοχώρι, ενώ ο επόμενος προορισμός του θα είναι το Σέλι.

Την διαδρομή αυτή είχε ακολουθήσει τον Αύγουστο του 1905, και ο Γάλλος δημοσιογράφος Μ. Paillares, ο οποίος μελετούσε τότε το μακεδονικό ζήτημα. Στο δάσος ανάμεσα στην Φυτειά και το Αρκουδοχώρι, ήρθε και συνάντησε το σώμα του καπ. Ακρίτα. Τους βλέπουμε στην φωτογρα-

φία μαζί με το υπόλοιπο στρατιωτικό σώμα που δρούσε στην περιοχή. Στην συνέχεια ο Paillares συνοδεύόμενος από παλικάρια του κ. Ακρίτα θα οδηγηθεί στο Σέλι, που γιόρταζε την Παναγία. Εκεί είχε επαφές με ντόπιους και άλλα σημαντικά πρόσωπα, επισκέπτες από τη Νάουσα.

Οι Αρκουδοχωρίτες Μακεδονομάχοι που υπηρετούσαν στα ελληνικά στρατιωτικά σώματα ασχολούνταν κυρίως με την μεταφορά οπλισμού

Απριλίου 1906, έγινε η πιο σημαντική σύγκρουση στην περιοχή, η μάχη της Χοντροσουγκλας, στα νοτιοανατολικά της Νάουσας κοντά στα χωριά Χωροπάνι και Αρκουδοχώρι.

Στη μάχη αυτή, την οποία έχουν με λεπτομέρεια μελετήσει οι κύριοι Μ. Βαλσαμίδης και Στ. Αποστόλου, το ελληνικό σώμα του Καπετάν Ρούβα (Γ. Κατεχάκη) συγκρούστηκε με ένα ισχυρό τουρκικό στρατιωτικό απόσπασμα. Το αποτέλεσμα ήταν πολύ

8ην ώραν μ.μ. τουρκιστί συνεκρούσθησαν μετά του στρατού ολίγον άνωθεν από τα αμπέλια μας εις την θέσιν Χονδροσουβλαν. Η μάχη διήρκεσε μέχρι τις 12 ήτοι επί τέσσαρας (4) ώρας εκτός μερικών διαλειμμάτων. Πρέπει να στείλητε γρήγορα, ιατρόν, χειρουργόν, προς περίθαλψιν και θεραπείαν τραυματιών τινών. Ταύτα μόνον τη ρητή εντολή του κ. Θεοφίλου όστις σήμεραν δεν σας γράφει ένεκα ιδιοτροπίας.

Σας ασπάζομαι, Ερμής

12 Απριλίου 1906.»

Στην μάχη αυτή της Χοντροσου-



Αριστερά: Ο Σίμος Μπαντόλας, ο σημαντικότερος από τους Μακεδονομάχους του χωριού

Δεξιά: Κυνηγοί Αρκουδοχωριού 1927. Ο Σίμος Μπαντόλας καθιστός με το όπλο στα γόνατα με συγγενείς του κυνηγούς (αρχείο λογοτέχνη Στρατή Δούκα)



και ρουχισμού, ενώ εκτελούσαν και χρέη οδηγών και οπλιτών. Στα αρχεία του Μακεδονικού Αγώνα σώζονται αναφορές σε Αρκουδοχωρίτες αγωνιστές, καθώς και τα ποσά με τα οποία πληρώνονταν για τις υπηρεσίες τους. Οι πρώτοι που θα ενταχθούν στον Μακεδονικό Αγώνα υπό τον Κώστα Γαρέφη και τον Κ. Μαζαράκη, ήδη από το 1905, θα είναι τα αδέρφια Σίμος και Μαργαρίτης Μπαντόλα (=Βαδόλα). Την επόμενη χρονιά, στις 11

άσχημο για την ελληνική πλευρά. Δεκατρείς οπλίτες, οι περισσότεροι Κρητικοί, σκοτώθηκαν εκείνη την ημέρα, ενώ αρκετοί τραυματίστηκαν, μεταξύ τους κι ο ίδιος ο καπ. Ρούβας. Το γεγονός συγκλόνισε και τη Νάουσα και τα γύρω χωριά. Ο Ναουσαίος δάσκαλος και Μακεδονομάχος Κ. Δημητριάδης έστειλε αμέσως αναφορά στο Προξενείο Θεσσαλονίκης συνοψίζοντας τα γεγονότα: «Φίλτατε, χθες οι ημέτεροι ακριβώς την

γκλας πολέμησε και ο Αρκουδοχωρίτης Σίμος Μπαντόλας που ήταν ο σημαντικότερος από τους Μακεδονομάχους του χωριού. Γεννήθηκε το 1880 και δολοφονήθηκε το 1943 στην πλατεία του χωριού, μέρα του Αϊ Λιά. Το όνομα του πατέρα του ήταν Νικόλαος, ενώ κατά τη διάρκεια της ζωής του το κύριό του επάγγελμα ήταν κυνηγός. Γενικά οι Μπαντολάδες είχαν την φήμη των δεινών κυνηγών και γνώριζαν πολύ καλά το βουνό.

Γι' αυτό και κατά την διάρκεια του μακεδονικού αγώνα ο Σίμος δρούσε κυρίως ως οδηγός. Χρηματοδοτούνταν από την Οργάνωση και διαθέτουσε αρκετά τεκμήρια των πληρωμών που λάμβανε. Συνήθως στα αρχεία αναφέρεται με το όνομά του ή ως οδηγός από το Αρκουδοχώρι.

Ο Σίμος όμως είχε και καθήκοντα εκτελεστή, όπως προκύπτει από τους καταλόγους των Αρχείων Μακεδονικού Αγώνα. Για παράδειγμα,

τις τύψεις για το γεγονός αυτό.

Γενικότερα, ο Σίμος Μπαντόλας συνεργάστηκε με πολλούς οπλαρχηγούς όπως με τον καπετάν Γαρέφη και τον στρατηγό Σταυρόπουλο (Καπετάν Κόρακα). Έλαβε μέρος σε πληθώρα μαχών όπως στο Γκολισιάνι και τα Μονόσπιτα, ενώ στη μάχη της Διαβόρντισας έπεσε σε ενέδρα όμως κατάφερε να ξεφύγει. Μετά το τέλος του μακεδονικού αγώνα ο καπετάν Κόρακας με πιστοποιητικό διαβεβαιώνει

πολεμοφοδίων. Άλλωστε το Αρκουδοχώρι υπήρξε μέρος του δικτύου αυτού διακίνησης από την Βέροια προς τη Νάουσα.

Στα επίσημα έγγραφα του αρχείου του Μακεδονικού Αγώνα καταγράφονται τα χρήματα που λάμβανε για τις υπηρεσίες που παρείχε οδηγώντας τα ελληνικά σώματα στο Βέρμιο. Σε μέρος καταλόγου πληρωμών του Απριλίου 1907, αναγράφεται και το όνομά του: «Μαργαρίτην από Αρκοχώρι 1 λ(ίρα)».



Αριστερά: Ο Μαργαρίτης Μπαντόλας, ο μεγαλύτερος αδελφός του Σίμου και περίφημος κυνηγός

Δεξιά: Αναμνηστικό μετάλλιο του Μαργαρίτη Μπαντόλα που του απένειμε το Βασίλειο της Ελλάδος για τη συμμετοχή του στον Μακεδονικό Αγώνα

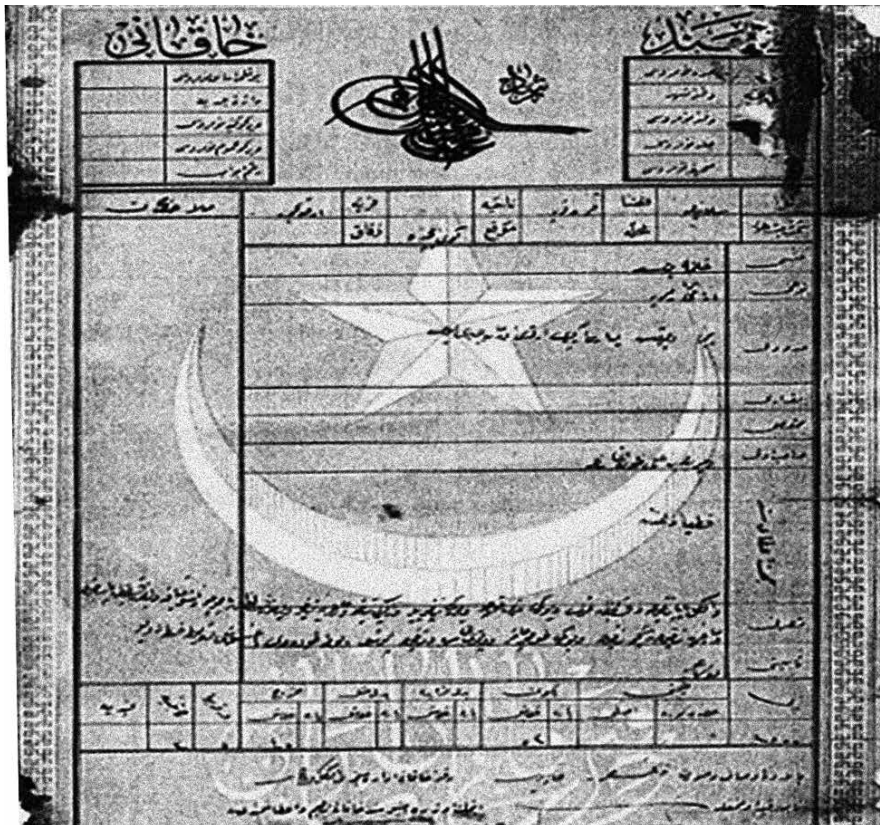
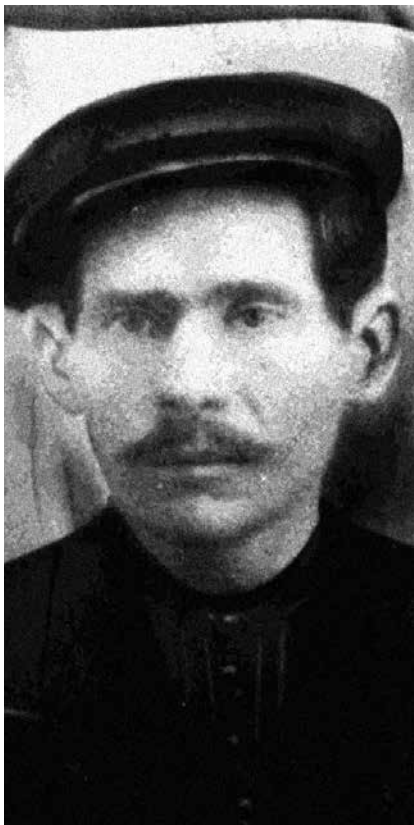
σε κατάσταση εξόδων που απέστειλε ο αρχηγός καπετάν Αμύντας (Γ. Δουμπιώτης) προς το προξενείο Θεσσαλονίκης αναφέρεται η πληρωμή μιας λίρας στον Σίμο Μπαντόλα για δύο εκτελέσεις. Σύμφωνα με προφορικές μαρτυρίες των κατοίκων του χωριού που καταγράφει ο Γιτόπουλος, εκτέλεσε επίσης δύο νεαρούς Βλάχους λίγο πιο έξω από το Αρκουδοχώρι, 300 μ. μακρύτερα από τον λόφο του Αγίου Αθανασίου. Ποτέ όμως δεν ξεπέρασε

πως ο Σίμος συμμετείχε στον μακεδονικό αγώνα με δράση κυρίως στο βάλτο των Γιαννιτσών.

Ο Μαργαρίτης Μπαντόλας γεννήθηκε το 1871 και πέθανε το 1948 (από φυσιολογικό θάνατο). Ήταν ο μεγαλύτερος αδελφός του Σίμου και ήταν κι αυτός περίφημος κυνηγός. Κατά την διάρκεια του μακεδονικού αγώνα είχε καθήκοντα οδηγού και συνεργάστηκε με τον Καπετάν Κόρακα στην μεταφορά τροφίμων και

Μετά το τέλος του μακεδονικού αγώνα ο Καπετάν Κόρακας με επίσημο έγγραφο διαβεβαιώνει πως ο Μαργαρίτης συμμετείχε στον αγώνα με δράση κυρίως στα βουνά με σκοπό να πάρει εθνική σύνταξη. Το μετάλλιο που του επιδόθηκε διατηρεί σήμερα ο εγγονός του, Δήμος.

Άλλες φορές στον κατάλογο πληρωμών ο Σίμος και ο Μαργαρίτης δεν αναφέρονται ονομαστικά αλλά ως



Αριστερά: Ο Μακεδονομάχος Αντώνιος Ζήσης
Δεξιά: Τα συμβόλαια αγοραπωλησίας του χωριού μεταξύ του γιου του Μπέη και των Αρκουδοχωριτών

Αρκουδοχωρίτες οδηγοί. Σύμφωνα με το βιβλίο της Θάλειας Σαμαρά «Στου Βερμίου την αντάρα», στο διήγημα Κώστας Γαρέφης, ο γνωστός αυτός οπλαρχηγός του Αγώνα που καταγόταν από το Πήλιο, συγκέντρωσε παλικάρια από το Τσιόρνοβο (Φυτειά) και από το Αρκουδοχώρι και δημιούργησε ένα αντάρτικο σώμα. Μέσα σε αυτούς βρισκόταν και ο Σίμος Μπαντόλας καθώς και ο αδερφός του ο Μαργαρίτης Μπαντόλας. Μαζί με τον αρχηγό ανέβηκαν στο βουνό με σκοπό να χτυπήσουν ένα βουλγάρικο σώμα που κρυβόταν στις σαρακατσάνικες καλύβες της Γκραντζέσνιτσας στην Αλμωπία. Κατά την επίθεση όμως ο Γαρέφης πληγώθηκε θανάσιμα, ίσως και από ελληνικά πυρά, κατά λάθος, και πέθανε μέσα στην καλύβα του τσομπάνου Καραφυλιά. Ο τρίτος και νεότερος Μακεδονο-

μάχος του Αρκουδοχωριού ήταν ο Αντώνης Ζήσης. Πατέρας του ήταν ο Αργύριος. Στον Μακεδονικό Αγώνα έδρασε ως οπλίτης, ενώ υπηρέτησε μαζί με τον Σίμο και τον Μαργαρίτη, του οποίου την κόρη νυμφεύτηκε. Τον Σεπτέμβριο του 1962 υποβάλλει υπεύθυνη δήλωση στο αστυνομικό τμήμα Νάουσας για να αναγνωριστεί η συμμετοχή του στον Μακεδονικό αγώνα. Στις 22 Δεκεμβρίου ο οπλαρχηγός Στέργιος Κουκουτέγος διαβεβαιώνει πως ο Ζήσης υπήρξε οπλίτης στο σώμα που διεύθυνε. Ο εγγονός του, Ζήσης Αντώνιος, περίπου 60 ετών σήμερα, μας είπε για τον παππού του ότι ήταν πραγματικά νταής. Κυκλοφορούσε με το άλογο, ζωσμένος με φυσεκλίκια, κρατώντας πάντα το όπλο του ακόμα και σε μεγάλη ηλικία. Πέρα όμως από τους παραπάνω, αναγνωρισμένους επίσημα, Μα-

κεδονομάχους του χωριού, ο κ. Νίκος Χατζηγιάννου, δάσκαλος και ερευνητής της τοπικής ιστορίας της Νάουσας μας πληροφόρησε για δύο ακόμα αγωνιστές με καταγωγή από το Αρκουδοχώρι. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με μία προφορική μαρτυρία της Παυλίνας Πετρομελίδου δύο από τα αδέρφια της μητέρας της Ελένης από την αρκουδοχωρίτικη οικογένεια των Αυξεντάδων είχαν πολεμήσει ως Μακεδονομάχοι. Η ίδια η Ελένη Αυξέντη, η οποία είχε γεννηθεί το 1886, θυμόταν πώς μετέφερε όπλα φέροντας ένα ντουρβά, σαν σακίδιο στην πλάτη της, καθώς τα όπλα ήταν στον πάτο της τσάντας και από επάνω προεξείχαν ξύλα. Στους Αρκουδοχωρίτες Μακεδονομάχους θα πρέπει να προσθέσουμε ακόμη έναν, το όνομα του οποίου, Κώστος, αναφέρεται μαζί με αυτό του

Σίμου Μπαντόλα σε κατάλογο πληρωμών Απριλίου 1907 που δημοσιεύτηκε στα αρχεία του Μακεδονικού Αγώνα στο Βέρμιο (σελ.466 έγγραφο 16). Αυτός θα πρέπει να είναι ο Κώστας Πασχούλας που αναφέρει η Θάλεια Σαμαρά στο παραπάνω διήγημά της για τον Γαρέφη, κάτι που μας επιβεβαίωσε και ο κ. Μ. Βαδόλας, κάτοικος Νάουσας καταγόμενος από το Αρκουδοχώρι.

Μετά τον Μακεδονικό Αγώνα

Μετά το τέλος του Μακεδονικού Αγώνα στα 1908 και την άνοδο των Νεοτούρκων στην εξουσία της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, η ζωή στο χωριό άρχισε να επιστρέφει στους κανονικούς ρυθμούς. Όπως φαίνεται όμως, όχι για πολύ. Ο κ. Ν. Χατζησιωάννου αναφέρει ότι σύμφωνα με την εφημερίδα Σκρίπ του 1909 αστυνομικό απόσπασμα Νεοτούρκων έφθασε στο Αρκουδοχώρι τον Ιούλη του έτους αυτού και βασάνισε τους προύχοντες του χωριού ανακρίνοντάς τους. Οι συγγενείς τους όμως αντέδρασαν κι έφθασαν ως την Θεσσαλονίκη για να διαμαρτυρηθούν στους προξένους των Μ. Δυνάμεων. Οι Νεότουρκοι φαίνεται πως είχαν βάλει στο μάτι το χωριό που ήταν καθαρά ελληνικό. Όπως γράφει ο κ. Χατζησιωάννου, φαίνεται ότι σκέφτονταν την μετακίνηση εκεί μουσουλμανικού πληθυσμού από την Βοσνία,

στο πλαίσιο της προσπάθειάς τους να αλλοιώσουν το ελληνικό εθνολογικό στοιχείο. Γι' αυτό, όταν ο νέος μπέης, γύρω στο 1910 αποφάσισε να πουλήσει το χωριό, οι κάτοικοί του αποφάσισαν να το αγοράσουν οι ίδιοι.

Τις συνθήκες της αγοροπωλησίας τις πληροφορούμαστε από το βιβλίο του Γιτόπουλου. Καθώς δεν υπήρχαν τα χρήματα, οι χωρικοί απευθύνθηκαν σε έναν Εβραίο με το όνομα Γενάς, ο οποίος τους δάνεισε το απαραίτητο ποσό για να αγοράσουν πίσω την γη τους. Η εξαγορά κόστισε 10.000 τουρκικές λίρες. Για να αποπληρώσουν το δάνειο, οι κάτοικοι του Αρκουδοχωρίου έστειλαν περίπου 20 νέους στην Αμερική ως μετανάστες. Για κάποια χρόνια δούλεψαν για το κοινό καλό και οι περισσότεροι επέστρεψαν πίσω. Μετά το 1910 χώρισαν την περιοχή σε 16 τεμάχια (ικράρια) για οικοπέδα, σε 16 βοηθητικούς χώρους για τα αλώνια και τους αχυρώνες και σε 16 κομμάτια κοντά στο χωριό για καλλιεργήσιμη γη (μπαξέδες). Επίσης άφησαν έναν χώρο αφιερωμένο για το κτίσιμο των εκκλησιών του χωριού (βακούφικο). Όλα αυτά έγιναν με κλήρωση και ο καθένας έκανε σπίτι, αχυρώνα και χωράφι προς καλλιέργεια στο δικό του μέρος, σύμφωνα με τα χρήματα που έδωσε και την αναλογία που είχε.

Το 1912 το Αρκουδοχώρι απελευθερώ-

θηκε από τον Ελληνικό Στρατό μαζί με την Βέροια και τη Νάουσα. Λίγο αργότερα ο διευθυντής της γεωργικής υπηρεσίας Παναγιώτης Δεκάζος επισκέπτεται την περιοχή και καταγράφει τις πλουτοπαραγωγικές πηγές και τις δυνατότητές της. Η μαρτυρία του για το Αρκουδοχώρι είναι ιδιαίτερα σημαντική και έγκυρη, η παλιότερη τόσο λεπτομερής περιγραφή του χωριού. Ο Δεκάζος το συμπεριλαμβάνει στα κεφαλοχώρια (αφού ήταν πλέον ελεύθερο και όχι τσιφλίκι) και σημειώνει ότι βρίσκεται εντός δάσους 6-7 χιλιάδων στρεμμάτων.

Και συνεχίζει: «Κατοικείται υπό 80 καθαρώς ελληνικών οικογενειών, αι οποίαι αποζώσι κυρίως εκ των δασών. Τά δάση ταύτα αποτελούνται εκ καστανέας, οξέας και ολίγης φιλύρας, έξών υλοτομείται οικοδομήσιμος ξυλεία, και εκ δρυός και άλλων θάμνων, οίτινες άνθραχοποιούνται. Τό δάσος τούτο ηγοράσθη υπό των κατοίκων παρά τούρκου ιδιοκτήτου πρό 2-3 ετών άντ' 10.000 λιβρών, ών προύπληρώθησαν αί 6.000 λίραι, αί δέ υπόλοιποι αποτίνονται τοχοχρεωλυτικώς υπό των κατοίκων. Αι καλλιεργήσιμοι γαίοι είναι ελάχιστοι. Τρέφονται δε νυν: πρόβατα 1000, γίδια 1000, ίπποι και ημίονοι 100, όνοι 3-4. Αφ' ής εξηγοράσθη τούτο ήρχισεν επεκτεινόμενη ή καλλιέργεια, τής μορέας και νυν ήρχισαν εκτρεφόμενα 3-4 κυτία μεταξοσπόρου. Υδωρ υπάρχει μόνον διά τάς ανάγκας του χωριού, ουχί δε και δι αρδεύσεις γαιών.» ■

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Αποστόλου Στέργιος, «Η μάχη της Χοντροσούγκλας», Νιάουστα τχ. 54 (1991).
2. Αποστόλου Στέργιος, Σύμμεικτα, τ. Β' Νάουσα 2016.
3. Αποστόλου Στέργιος και Βαλαμίδης Εμμανουήλ, Μακεδονικός αγώνας. Η μάχη της Χοντροσούγκλας, Νάουσα 2006
4. Βουδούρης, Αθανάσιος, "Η περιοδεία του μητροπολίτη Βεροίας Δανιήλ (1769-1799) στα χωριά της επαρχίας Βέροιας κατά ανέκδοτο κώδικα της Ιεράς Μητροπόλεως Βεροίας, Ναούσης και Καμπανίας", περ. Μακεδονικά 35 (2011) σελ. 193-213
5. Γιτόπουλος Μαργαρίτης, Αρκουδοχώρι, Αθήνα 2004
6. Δεκάζος Παναγιώτης, Η Νάουσα της Μακεδονίας, Αθήνα 1913.
7. Σαμαρά Θάλεια, Στου Βερμίου την αντάρα, Αθήνα 1977.
8. Στουγιαννάκης Ευστάθιος, Ιστορία της πόλεως Ναούσης, Θεσσαλονίκη 1993.
9. Χατζησιωάννου Νίκος, "Το Χουριέτ, οι Νεότουρκοι και η Νάουσα", Μιλάμε για τη Νάουσα του 20ου αι. , Βέροια 2017, σελ. 85-136.
10. Αρχεία Μακεδονικού Αγώνα περιοχής Βερμίου, Νάουσα 2002
11. Προφορική μαρτυρία Ελένης Αυξεντίου, καταγεγραμμένη από τον κ. Ν. Χατζησιωάννου.
12. Ηλεκτρονικό αρχείο Μουσείου Μακεδονικού Αγώνα.
13. Το Μεγάλο Συναξάρι. Αφανείς Γηγενείς Μακεδονομάχοι, Θεσσαλονίκη 2011.

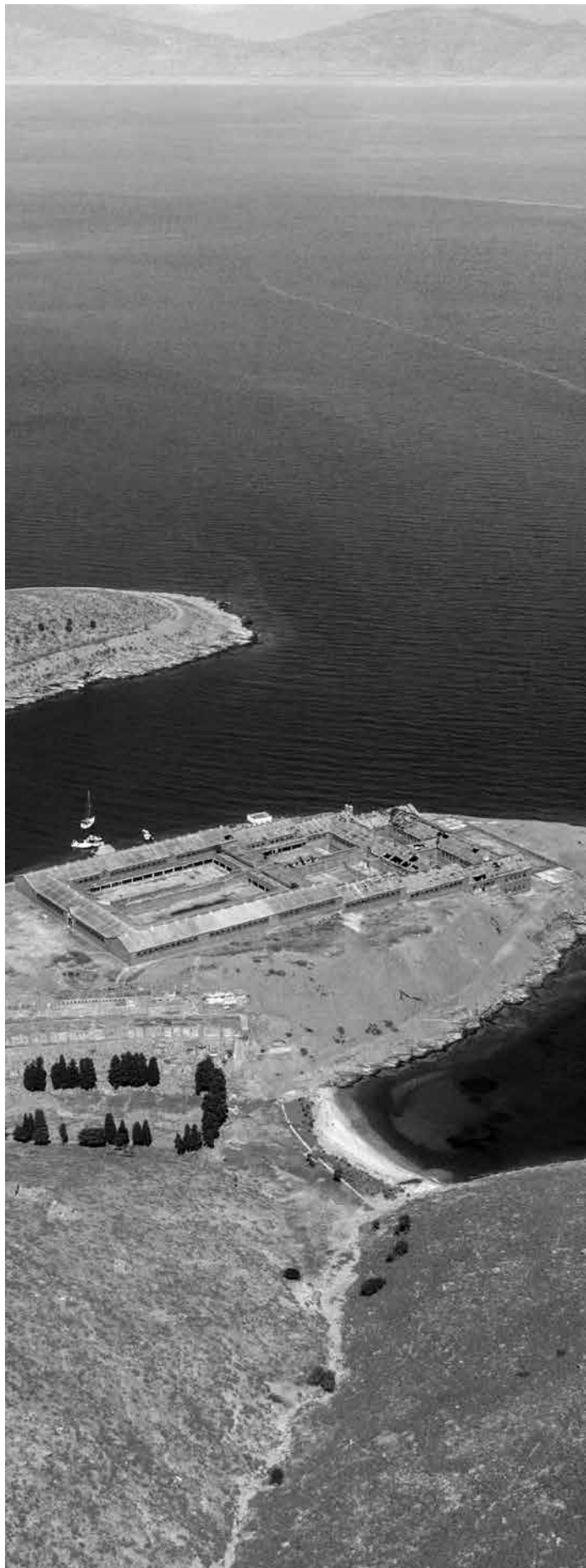
ΓΥΑΡΟΣ: ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΝΤΑΧΑΟΥ

Επιμέλεια: Στέργιος Σπυρ. Αποστόλου
ιστορικός ερευνητής-συγγραφέας

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Δημοσιεύω, χωρίς δικά μου σχόλια, φωτογραφία του έτους 1947, στην οποία εικονίζονται 15 Ναουσαίοι εξόριστοι στη Γυάρο, στο αντίστοιχο Ελληνικό Νταχάου, όπως έχει αποκληθεί. Τα κατωτέρω κείμενα έχουν ληφθεί αποσπασματικά από το διαδίκτυο και αφορούν: 1) Απόσπασμα από το λήμμα «Γυάρος» <https://el.wikipedia.org/wiki/Γυάρος> και 2) Απόσπασμα από άρθρο του Στέφανου Μαντζαρίδη με τίτλο: «Γυάρος, τόπος εξορίας» enfo.gr/ar5701

Τόπος εξορίας και φυλάκισης

«...Στην ιστορία της σύγχρονης Ελλάδας, η Γυάρος συνδέθηκε με εποχές πολιτικής καταπίεσης. Το 1947 κατασκευάστηκε και η φυλακή της Γυάρου, η οποία με υπουργική απόφαση του 2001 χαρακτηρίστηκε διατηρητέο μνημείο. Το 1947 ξεκίνησαν οι πρώτες οικοδομικές εργασίες στο νησί που περιελάμβαναν εκβραχισμούς και διαμορφώσεις του εδάφους, διάνοιξη δρόμων, κτίσιμο ειδικών κτιρίων φυλακών, αποθηκών, κατοικιών φυλάκων, πυροβολείων, κ.α. Όλες οι





εργασίες έγιναν από τους εξόριστους φυλακισμένους. Σε πέντε όρμους του νησιού δημιουργήθηκαν στρατόπεδα συγκέντρωσης. Στον πρώτο όρμο, το 1950 βρισκόταν 5.500 κρατούμενοι, στον δεύτερο 1.500, στον τρίτο 990, στον τέταρτο 2.000 και στον πέμπτο 300 κρατούμενοι.

Εκτός από τους πολιτικούς κρατούμενους, οι Μάρτυρες του Ιεχωβά εξέτισαν ποινές εξορίας στη φυλακή της Γυάρου ως χριστιανοί αντιρρησίες συνείδησης. Η χρήση του ως τόπου εξορίας και φυλάκισης έγινε κυρίως στα διαστήματα 1947-1952, 1955-1961 και 1967-1974...» (<https://el.wikipedia.org/wiki/Γυάρος>)

Η καθημερινότητα των κρατουμένων...

Οι συνθήκες διαβίωσης, ιδιαίτερα εκείνων που αρνούνταν να υπογράψουν τις περίφημες «δηλώσεις αποκήρυξης» του κομμουνιστικής ιδεολογίας, ήταν πραγματικά άθλιες, μια αληθινή ντροπή για μια χώρα που

θέλει να λογίζεται ως πολιτισμένη. Ανελέητη βία, άγριοι ξυλοδαρμοί που πολλές φορές ήταν μέχρι θανάτου, απομόνωση, ψυχολογικά βασανιστήρια είναι μερικά μονάχα απ' όσα περιλάμβανε το μενού της καθημερινής ζωής των εξόριστων.

Απάνθρωπες συνθήκες που παρέπεμπαν σε άλλες εποχές κατά την υποχρεωτική εργασία στο χτίσιμο των φυλακών από τους κρατούμενους, ελάχιστο φαγητό, βρώμικο και λιγοστό νερό.

Το κουβάλημα της πέτρας ήταν ένα από τα αγαπημένα καφόνια που υπέβαλλαν τους κρατούμενους οι δεσμοφύλακες. Είναι χαρακτηριστικό πως ενώ παντού κοντά στα υπό κατασκευή κτίρια υπήρχαν άφθονες πέτρες, οι κρατούμενοι αναγκαζόταν να κουβαλάν τεράστιες πέτρες από την κορυφή του λόφου προς τέρψιν των δεσμοφυλάκων τους... Η διαμονή στα Γιούρα ήταν ένα αληθινό κολαστήριο...

Οι τελευταίοι «κάτοικοι» του νησιού εγκατέλειψαν τον τόπο της εξορίας

τους το 1974, μετά την αλλαγή της πολιτικής κατάστασης στη χώρα και την πτώση της χούντας...»

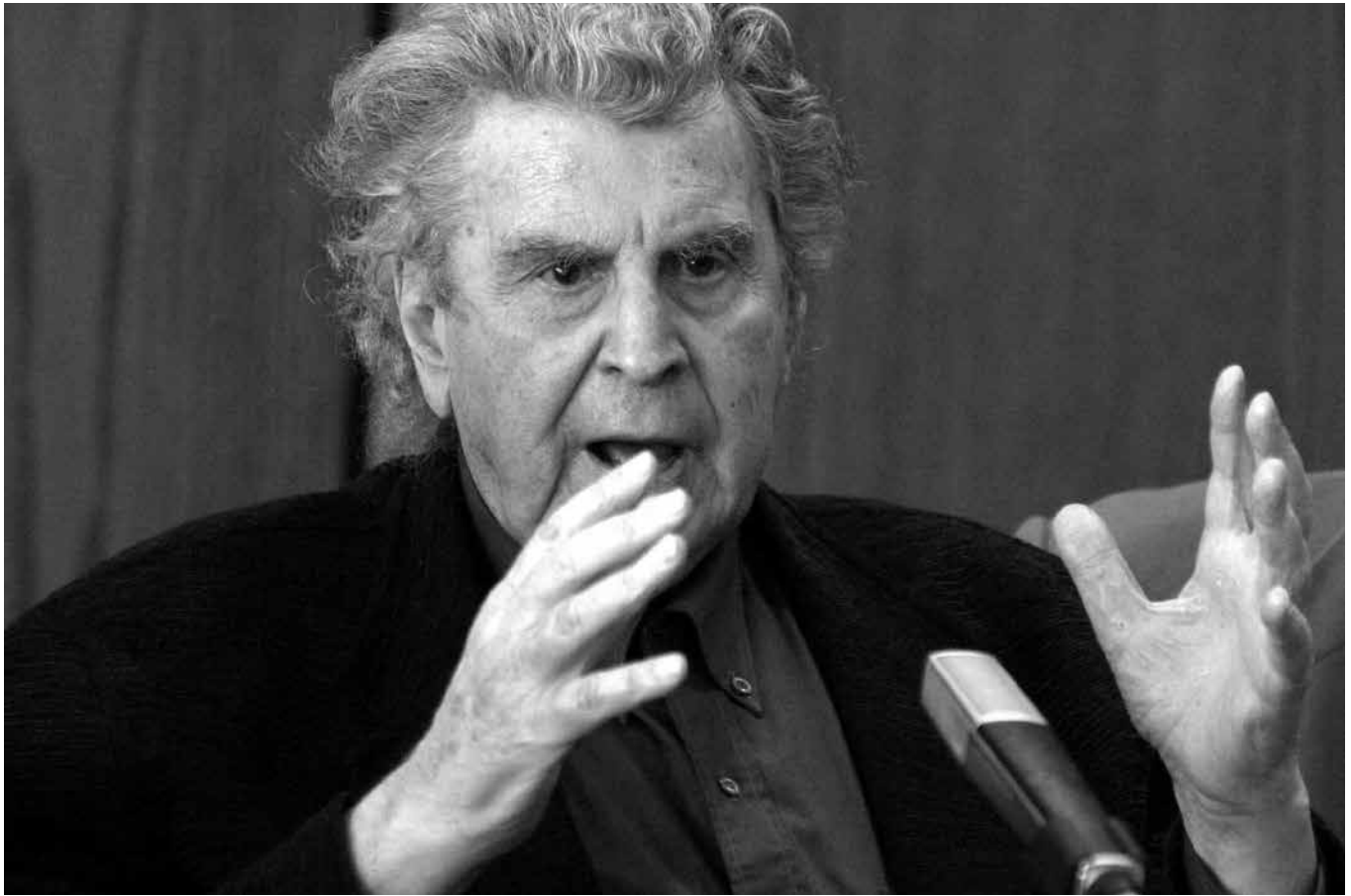
(Στέφανος Μαντζαρίδης: Γυάρος, τόπος εξορίας) enfo.gr/ar5701

Εξόριστοι Ναουσαίοι στη Γυάρο το έτος 1947

ΠΡΩΤΗ ΣΕΙΡΑ (ΜΠΡΟΣΤΑ). ΑΠΟ ΔΕΞΙΑ ΠΡΟΣ ΑΡΙΣΤΕΡΑ: 1) Δαμιανός Κυριακίδης, 2) Παναγιώτης Δραγουμάνος, 3) Σωκράτης Μενεμψιάδης, 4) Ανέστης Παλιόπουλος.

ΜΕΣΑΙΑ ΣΕΙΡΑ. ΑΠΟ ΔΕΞΙΑ ΠΡΟΣ ΑΡΙΣΤΕΡΑ: 1) Στέργιος Βογιατζής, 2) Πελοπίδας Κεραμίδης, 3) Παναγιώτης Τριφτανίδης, 4) Νικόλαος Κακουλίδης, 5) Βασίλειος Σταμάτης.

ΤΡΙΤΗ ΣΕΙΡΑ (ΠΙΣΩ). ΑΠΟ ΔΕΞΙΑ ΠΡΟΣ ΑΡΙΣΤΕΡΑ: 1) Αντώνιος Ξεφιλίνος, 2) Ανέστης Τσαγκεράς. 3) Απόστολος Μελιδάκος, 4) Λεωνίδας Καραγιάννης, 5) Άγνωστος, 6) Θωμάς Ντόντας. (Οι επονομαζόμενοι διακρίνονται στη φωτογραφία στην κορυφή της σελίδας). ■



ΜΙΚΗΣ ΘΕΟΔΩΡΑΚΗΣ ...Η ΠΕΤΡΑ!!!

Η ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΜΙΑΣ ΟΦΕΙΛΟΜΕΝΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗΣ ΤΙΜΗΣ

Αυτή τη φορά θα πάμε αρκετά πίσω. Το έτος 1961, όταν ο Μίκης Θεοδωράκης ήρθε στη Νάουσα με τους συνεργάτες του για να δώσει δύο συναυλίες. Ήταν λοιπόν 5 Οκτώβρη του 1961, στον τότε κινηματογράφο «Αγγέλικα» ιδιοκτησίας Αφών Κελεμουρίδη. Για τις δύο αυτές συναυλίες (απογευματινή και βραδινή) έχει γράψει ένα αναλυτικό άρθρο ο συμπολίτης μας και εξαιρετικός ιστορικός - ερευνητής και συγγραφέας κ. Στέργιος Αποστόλου (βλ. Περιοδικό «ΝΙΑΟΥΣΤΑ» - τεύχος 156-157/ Ιούλιος-Δεκέμβριος 2016) με τίτλο: «ΟΙ ΕΠΕΙΣΟΔΙΑΚΕΣ ΣΥΝΑΥΛΙΕΣ ΤΟΥ ΘΕΟΔΩΡΑΚΗ ΣΤΗ ΝΑΟΥΣΑ ΤΟ 1961».

*Γράφει ο
Αναστάσιος Κων. Καραμπατζός
Πρώην Δήμαρχος Νάουσας*

Ο κ. Στέργιος Αποστόλου, ήταν και ο ίδιος παρών και στο άρθρο του εξιστορεί με ενάργεια όλα τα συμβάντα. Η αναφορά του, πέραν των προσω-

πικών μαρτυριών, βασίζεται και σε ντοκουμέντα της εποχής, όπως η τοπική εφημερίδα «ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΝΑΟΥΣΗΣ» -αριθ. φύλ. 495/1-10-1961 και

496/8-10-1961, αλλά και σε μια άκρως ενδιαφέρουσα συνέντευξη που έδωσε το 1964 ο ίδιος Μίκης Θεοδωράκης προς τον Μανώλη Παπουτσάκη, δημοσιογράφο του περιοδικού «ΔΡΟΜΟΙ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ». Επομένως, στον αναγνώστη που θέλει να εμβαθύνει, υπάρχει ήδη μια σημαντικότερη πηγή. Εγώ σήμερα, θα ήθελα να προσθέσω σε όλα όσα αναφέρει ο κ. Αποστόλου και να εμπλουτίσω τη γνώση των αναγνωστών, με αυθεντικές επίσης «πηγές» όπως οι σχετικές επιστολές που μου έστειλε ο ίδιος ο Μίκης Θεοδωράκης του 2006.

Η ιδέα της «αποκατάστασης»

Έτσι λοιπόν, από τότε που έγινε αυτή «η πιο πρωτότυπη και δραματική συναυλία», όπως την χαρακτήρισε ο ίδιος ο Μίκης, η πόλη μας, η Ηρωική και Δημοκρατική Νάουσα, κουβαλούσε ένα «άγος» στην πλάτη της. Έπρεπε με κάθε τρόπο να το ξεφορτωθεί αυτό το στίγμα. Να ξεφορτωθεί το βάρος που είχε στις πλάτες της για δεκαετίες. Οφείλαμε λοιπόν να αποκαταστήσουμε την «τάξη» και τη δέουσα ΤΙΜΗ - πρωτίστως στην ίδια τη Δημοκρατία, αλλά και στον μεγάλο μας Έλληνα Μουσικοσυνθέτη.

Το θέμα αυτό μας προβλημάτιζε συνεχώς ως δημοτική αρχή. Κάναμε επανειλημμένες συζητήσεις με καλούς φίλους της μουσικής και του έργου του Μίκη, ανθρώπους του πολιτισμού και ταυτόχρονα πολιτικοποιημένους & δημοκράτες - η σειρά των ονομάτων τυχαία- (όπως οι κ.κ. Αν. Κάργας, Π. Στοϊδης, Απ. Ακριτίδης, Ν. Ζιαμπάκας, Ν. Παπαδόπουλος, Κ. Πατσιάς, Ι. Κοκοβίδης, Θ. Δόδης κ.α.) και καταλήξαμε να διοργανώσουμε μια συναυλία στο θερινό δημοτικό μας Θέατρο «Μελίνα Μερκούρη», αφιερωμένη στο πλούσιο έργο του Μίκη Θεοδωράκη.

Αυτή προγραμματίστηκε για τις 27-7-2006. Στην εκδήλωση εκτός από τον Μίκη προσκαλέσαμε και μας τίμησαν με την παρουσία τους οι εκλεκτοί καλλιτέχνες κ.κ. Ηλίας Ανδριόπουλος, Χρήστος Λεοντής, Νότης Μαυρουδής και ο παλιός συνεργάτης και βιογράφος του Μίκη, Γιώργος Λογοθέτης. Ο Μίκης όμως, για λόγους που μας εξήγησε στη συνέχεια (βλ. επιστολή του), τελικά δεν μπόρεσε να είναι μαζί μας. Φρόντισε όμως- ενόψει της «αποκαταστατικής» αυτής συναυλίας- εκτός από έναν σύντομο χαιρετισμό του που διαβάστηκε στο κατάμεστο θέατρο, μου έστειλε προσωπικά δύο επιστολές του, όπου στην πρώτη εξιστορεί αναλυτικότερα όλα τα συμβάντα του 1961, απο-

...από τότε που έγινε αυτή «η πιο πρωτότυπη και δραματική συναυλία» το 1961, η Ηρωική και Δημοκρατική Νάουσα, κουβαλούσε ένα «άγος» στην πλάτη της...

καθιστώντας με τον καλύτερο τρόπο εκείνα τα θλιβερά γεγονότα του 1961, στη δε άλλη δικαιολογούσε απόλυτα την αδυναμία του να παρευρεθεί στη συναυλία προς τιμήν του. Αυτές τις δύο επιστολές λοιπόν που κρατώ στο αρχείο μου, θέλω να τις αποκαλύψω και να τις μεταφέρω αυτούσιες, διότι έχουν την υπογραφή του Μίκη και αποδεικνύουν την αγάπη του για τη δημοκρατική πόλη της Νάουσας και τους πολίτες της.

Η πρώτη επιστολή του Μίκη (5-5-2006)

«ΜΙΚΗΣ ΘΕΟΔΩΡΑΚΗΣ.... Προς τον Δήμαρχο Νάουσας κ. Αναστάσιο Καρα-

μπατζό... Αθήνα 5.5.2006.

Αγαπητέ κύριε Δήμαρχε. Έλαβα την επιστολή σας και σας ευχαριστώ. Η διοργάνωση ειδικών εκδηλώσεων στην ηρωική σας πόλη με συγκινεί ιδιαίτερα, η δε παρουσία των άξιων φίλων συνεργατών και συναδέλφων μου Λεοντή, Ανδριόπουλου και Λογοθέτη θεωρώ ότι με αντιπροσωπεύει απόλυτα και τους ευχαριστώ. Με την ευκαιρία αυτή θα ήθελα να σας διαβεβαιώσω, ότι ουδέποτε συνέδεσα τα θλιβερά γεγονότα του 1961 με την πόλη σας και τους κατοίκους της. Ήταν φανερό ότι η βία υπήρχε εισαγόμενη. Απόδειξη ότι είχε έλθει για να διευθύνει τις «επιχειρήσεις» ο ίδιος ο Αρχηγός της ΚΥΠ από την Αθήνα, που μάλιστα απείλησε προσωπικά τον Μπιθικώτση και τους μουσικούς, οι οποίοι τρομοκρατημένοι έφυγαν για να ... ξαναγυρίσουν όταν άκουσαν ότι εγώ μόνος μου τραγουδούσα στο μικρό ακροατήριο των γενναίων που τόλμησαν να παρευρεθούν στην βραδινή συναυλία.

Οι κάτοικοι, αν και φοβισμένοι, μας έδειχναν με κάθε τρόπο την αγάπη και την συμπαρατάση τους. Ξεκινώντας από τον τότε Δήμαρχο (σημείωση δική μου: χρέη Δημάρχου -όπως μας εξιστορεί και ο κ. Αποστόλου- εκτελούσε τότε ο Φιλώτας Κόκκινος), που έθεσε τις συναυλίες υπό την αιγίδα του. Πολύ πριν από την απογευματινή συναυλία, παρ' ότι οι εισαγόμενοι τραμπούκοι είχαν σπάσει τις βιτρίνες του υπαίθριου κινηματογράφου και η χωροφυλακή είχε περικυκλώσει τον χώρο με σημαντικές δυνάμεις, οι κάτοικοι πλημμύρισαν την πλατεία αψηφώντας τις απειλές που ξεστόμιζαν οι δεκάδες χαφιάδες με τα πολιτικά.

Και σε μια στιγμή, όλοι μαζί, σαν να ήταν συνεννοημένοι, όρμησαν προς την είσοδο, έσπασαν το τείχος των αστυνομικών και άρχισαν να ανεβαίνουν τρέχοντας τα σκαλιά, για να πλημμυρίσουν κυριολεκτικά την ταράτσα. Σας διαβεβαιώνω ότι καθώς τους έβλεπα να εκδηλώνουν με τόσο θάρρος

την περιφρόνησή τους απέναντι στη βία, αισθάνθηκα περήφανος για το λαό μας. Έτσι η απογευματινή συναυλία ξεκίνησε ομαλά με τον Μπιθικώτση, τον Λειβαδίτη, την Παϊζη και τους μουσικούς με επικεφαλής το δίδυμο Παπαδόπουλος-Καρνέζης. Διαπιστώνοντας οι υπεύθυνοι ότι τα σχέδιά τους απέτυχαν και ότι ο λαός της Νάουσας έδειχνε με τρόπο συγκλονιστικό τα δημοκρατικά του αισθήματα, έβαλαν ένα χωροφύλακα να πάει στο κουβούκλιο της προβολής ταινιών, για να κατεβάσει τις ασφάλειες. Έγινε αμέσως σκοτάδι και τότε κάποιος φώναξε: «Στο κουβούκλιο. Είναι κάποιος στο κουβούκλιο». Τότε αυτός φανερώθηκε και άρχισε να τρέχει. Αυτομάτως ορμήσαμε κι εμείς από πίσω του. Και τότε είδα ένα συγκλονιστικό θέαμα: Μπρος ο χωροφύλακας να τρέχει και πίσω του ο Λειβαδίτης, η Παϊζη κι εγώ, ακολουθούμενοι από ένα μεγάλο μέρος των ακροατών που φώναζαν όλοι μαζί «Πιάστε τον φασίστα!».

Τρέχαμε έτσι στους δρόμους της πόλης και σε μια στιγμή βρεθήκαμε έξω στα χωράφι, σε μια περιοχή που την προηγούμενη μέρα οι τραμπούκοι είχαν χτυπήσει δημοκρατικούς πολίτες που μεταφέρθηκαν στο Νοσοκομείο. Τότε κάποιος από τους ντόπιους μου φώναξε: «Σταμάτα Μίκη, είναι παγίδα!». Αφήσαμε τον Χωροφύλακα να τρέχει και επιστρέψαμε στον Κινηματογράφο. Τώρα η πλατεία ήταν έρημη από κόσμο. Μονάχα χωροφύλακες και ασφαλίτες. Τότε έκανε την εμφάνισή του και ο Αρχηγός της ΚΥΠ που όπως είπα απειλήσε τον Μπιθικώτση, ο οποίος ήρθε να με βρει και να μου πει «Μας είπε να φύγουμε, γιατί θα χυθεί αίμα. Γρηγόρη, μου είπε, σκέψου τα παιδιά σου και άσε αυτόν τον τρελό και φύγε. Τι να κάνω;». Του λέω, «Έχεις δίκιο. Αλλωστε ο ρόλος σου τελείωσε πια. Αυτό που θα γίνει δεν θα είναι συναυλία αλλά μάχη. Πάρε τα παιδιά και φύγε. Δεν έχετε καμία υποχρέωση να μείνετε». Όταν άρχισε η βρα-

Αθήνα, 5.5.2006

Αγαπητέ κύριε Δήμαρχε,

Έλαβα την επιστολή σας και σας ευχαριστώ.

Η διοργάνωση ειδικών εκδηλώσεων στην ηρωική σας πόλη με συγκινεί ιδιαίτερα, η δε παρουσία των άξιων φίλων συνεργατών και συναδέλφων μου Λεοντή, Ανδριόπουλου και Λογοθέτη θεωρώ ότι με αντιπροσωπεύει απόλυτα και τους ευχαριστώ.

Με την ευκαιρία αυτή θα ήθελα να σας διαβεβαιώσω, ότι συδέποτε συνέδεσα τα θλιβερά γεγονότα του 1961 με την πόλη σας και τους κατοίκους της. Ήταν φανερό ότι η βία υπήρχε εισαγόμενη. Απόδειξη ότι είχε έλθει για να διευθύνει τις «επιχειρήσεις» ο ίδιος ο Αρχηγός της ΚΥΠ από την Αθήνα, που μάλιστα απειλήσε προσωπικά τον Μπιθικώτση και τους μουσικούς, οι οποίοι τρομοκρατημένοι έφυγαν για να ... ξαναγυρίσουν όταν άκουσαν ότι εγώ μόνος μου τραγουδούσα στο μικρό ακροατήριο των γενναίων που τόλμησαν να παρευρεθούν στην βραδινή συναυλία.

Οι κάτοικοι, αν και φοβισμένοι, μας έδειχναν με κάθε τρόπο την αγάπη και την συμπαράστασή τους. Ξεκινώντας από τον τότε Δήμαρχο, που έθεσε τις συναυλίες υπό την αιγίδα του. Πολύ πριν από την απογευματινή συναυλία, παρ' ό,τι οι εισαγόμενοι τραμπούκοι είχαν σπάσει τις βιτρίνες του υπαίθριου κινηματογράφου και η χωροφυλακή είχε περικυκλώσει τον χώρο με σημαντικές δυνάμεις, οι κάτοικοι πλημμύρισαν την πλατεία αψηφώντας τις απειλές που ξεστόμιζαν οι δεκάδες χαφιέδες με τα πολυτικά. Και σε μια στιγμή, όλοι μαζί, σαν να ήταν συνεννοημένοι, όρμησαν προς την είσοδο, έσπασαν το τείχος των αστυνομικών και άρχισαν να ανεβαίνουν τρέχοντας τα σκαλιά, για να πλημμυρίσουν κυριολεκτικά την ταράτσα.

Σας διαβεβαιώ, ότι καθώς τους έβλεπα να εκδηλώνουν με τόσο θάρρος την περιφρόνησή τους απέναντι στη βία, αισθάνθηκα περήφανος για τον λαό μας. Έτσι η απογευματινή συναυλία ξεκίνησε ομαλά με τον Μπιθικώτση, τον Λειβαδίτη, την Παϊζη και τους μουσικούς με επικεφαλής το δίδυμο Παπαδόπουλος-Καρνέζης. Διαπιστώνοντας οι υπεύθυνοι ότι τα σχέδιά τους απέτυχαν και ότι ο λαός της Νάουσας έδειχνε με τρόπο συγκλονιστικό τα δημοκρατικά του αισθήματα, έβαλαν ένα χωροφύλακα να πει στο κουβούκλιο της προβολής των ταινιών, για να κατεβάσει τις ασφάλειες. Έγινε αμέσως σκοτάδι και τότε κάποιος φώναξε: «Στο κουβούκλιο. Είναι κάποιος στο κουβούκλιο». Τότε κάποιος φανερώθηκε και άρχισε να τρέχει.

Απόκομμα της επιστολής του Μίκη Θεοδωράκη (5-5-2006) στον τότε Δήμαρχο Τάσο Καραμπατζό

δινή συναυλία, ήταν δεν ήταν 50 γενναίοι, όπως είπα. Μουσικοί δεν υπήρχαν. Βγήκαμε μόνο οι τρεις Μακρονησιώτες, ο Λειβαδίτης, η Παϊζη κι εγώ. Πήρα το μικρόφωνο κι επειδή ήξερα ότι μ' ακούει όλη η Νάουσα, άρχισα πρώτα να μιλάω και μετά να τραγουδάω δυνατά. Μίλησα λοιπόν για το «Τραγούδι του νεκρού αδελφού», ένα έργο αφιερωμένο στην εθνική συμφιλίωση και μετά κάθισα μπροστά στο αρμόνιο και άρχισα να τραγουδώ το «Ενωθείτε βράχια, βράχια».

Όμως πριν τελειώσει το τραγούδι, άρχισαν να παίζουν ένας-ένας οι μουσικοί, ώσπου πήρε το μικρόφωνο ο Μπιθικώτσης. Η συναυλία είχε αρχίσει. Δεν τους πέρασε. Συνεχίσαμε με τον Επιτάφιο.

Καθώς διηύθυνα, ένοιωθα ειλικρινά στην πλάτη μου τον κίνδυνο να πλησιάζει. Πρώτο τραγούδι. Δεύτερο τραγούδι. Οπότε, συμβολικά πάνω στα λόγια «Μέρα Μαγιού μου μίσηψες», άρχισαν να πέφτουν πέτρες από παντού και καθώς χτυπούσαν στα όργανα και στη σκηνή, νομίζαμε ότι μας... βομβαρδίζανε. Πέσαμε όλοι κάτω μαζί με το κοινό.

Πέρασαν λίγα λεπτά σιωπής γεμάτης φόβο και απειλή. Τότε κάποιος απ' την πλατεία φώναξε: «Αρκετά έκανες Θεοδωράκη». Σηκώθηκαν όλοι και μας βοήθησαν να κατεβούμε από τη σκηνή. Μας βάλανε στη μέση κάνοντας ένα ανθρώπινο τείχος γύρω μας, για να μας προστατέψουν. Κι έτσι, όλοι μαζί, κατε-

Αθήνα, 25.7.2006

Φίλε κύριε Δήμαρχε,

Πνιγμένος κυριολεκτικά μέσα σε ανειλημμένες εργασίες και υποχρεώσεις, δεν βρήκα τον χρόνο για την πραγματοποίηση της μαγνητοσκόπησης της ομιλίας μου.

Νομίζω ότι αυτό το κενό μπορεί κάλλιστα να αναπληρωθεί με την ανάγνωση της επιστολής που σας έστειλα, στην οποία περιγράφω λεπτομερώς τα γεγονότα. Ξέρω ότι θα λείπει το συγκινησιακό στοιχείο της προσωπικής αφήγησης, όμως πιστεύω ότι ο κόσμος θα ικανοποιηθεί όταν μάθει την αλήθεια που βάζει τα πράγματα στη θέση τους και προ παντός απαλλάσσει την ηρωική Νάουσα μια σκιά που την αδικεί.

Θέλω να το επαναλάβω για ακόμη μία φορά: Ποτέ μου δεν θεώρησα την πόλη σας και τους κατοίκους της εκείνης της εποχής καθ' οιονδήποτε τρόπο υπαίτιους. Ίσα-ίσα που τους θεωρούσα και τότε και πάντα θύματα, όπως και πράγματι ήταν λόγω των δημοκρατικών τους φρονημάτων, όπως ακριβώς ήμασταν κι εμείς.

Γι' αυτό άλλωστε είχαν εξαγριωθεί οι αντιδραστικές δυνάμεις μπροστά στον κίνδυνο να μεταβληθούν οι συναυλίες σε πάνδημες δημοκρατικές εκδηλώσεις όπως συνέβη με τις αμέσως προηγούμενες στη Λάρισα και στα Τρίκαλα.

Η φυσική μου παρουσία είναι αδύνατη και λόγω της μεγάλης για μένα απόστασης αλλά και γιατί κάθε χρόνο η οικογένεια συγκεντρώνεται τις ημέρες αυτές στο σπίτι μας στο Βραχάτι Κορινθίας για να γιορτάσουμε όλοι μαζί τα γενέθλιά μου και τα γενέθλια του εγγονού μου. Είναι πια ένα οικογενειακό έθιμο. Και με την ευκαιρία γίνονται και μερικές συναυλίες εκεί γύρω (Άργος, Εξαμίλια κλπ.). Γίνομαι γεμάτα-γεμάτα 81 ετών! Απίστευτο!

Σας χαιρετώ

Με αγάπη

Μίκης Θεοδωράκης

Απόκομμα της επιστολής του Μίκη Θεοδωράκη (25-7-2006) στον τότε Δήμαρχο Τάσο Καραμπατζό

βήκαμε στον δρόμο και περπατήσαμε ως το ξενοδοχείο. «Κλειστείτε μέσα και μην ανοίγετε σε κανένα.... Εμείς θα κρατάμε βάρδια ώσπου να ξημερώσει...».

Αυτή ήταν η πιστή περιγραφή των γεγονότων, μέσα απ' την οποία φαίνεται ότι οι Ναουσαίοι όχι μόνο δεν είχαν καμιά ευθύνη αλλά και έκαναν ότι μπορούσαν, αφηφώντας την τρομοκρατία, για να δείξουν τα πραγματικά τους πιστεύω και συναισθήματα. Έκτοτε, όταν σκέφτομαι τη Νάουσα, τη σκέφτομαι με ευγνωμοσύνη, με θαυμασμό και αγάπη. Αυτή είναι η πραγματικότητα και γι' αυτό νοιώθω την ανάγκη να σας ευχαριστήσω για μια ακόμα φορά, με την ελπίδα ότι θα μπορέσω να σας επισκεφτώ κάποτε, για να τα

επιβεβαιώσω όλα αυτά και με την προσωπική μου παρουσία.

Με εκτίμηση - Δικός σας
Μίκης Θεοδωράκης».

Η δεύτερη επιστολή του Μίκη (25-7-2006)

Δύο ημέρες πριν την προγραμματισμένη συναυλία, ακολούθησε και νέα επιστολή του Μίκη την οποία επίσης παραθέτω αυτούσια:

«ΜΙΚΗΣ ΘΕΟΔΩΡΑΚΗΣ

προς τον Δήμαρχο Νάουσας

κ. Αναστάσιο Καραμπατζό

Αθήνα 25-7-2006,

Φίλε κύριε Δήμαρχε, Πνιγμένος κυριολεκτικά μέσα σε ανειλημμένες εργασίες και

υποχρεώσεις, δεν βρήκα τον χρόνο για την μαγνητοσκόπηση της ομιλίας μου. Νομίζω ότι αυτό το κενό μπορεί κάλλιστα να αναπληρωθεί με την ανάγνωση της επιστολής που σας έστειλα, στην οποία περιγράφω λεπτομερώς τα γεγονότα. Ξέρω ότι θα λείπει το συγκινησιακό στοιχείο της προσωπικής αφήγησης, όμως πιστεύω ότι ο κόσμος θα ικανοποιηθεί όταν μάθει την αλήθεια που βάζει τα πράγματα στη θέση τους και προ παντός απαλλάσσει την ηρωική Νάουσα μια σκιά που την αδικεί.

Θέλω να επαναλάβω για ακόμη μια φορά: Ποτέ μου δεν θεώρησα την πόλη σας και τους κατοίκους της εκείνης της εποχής καθ' οιονδήποτε τρόπο υπαίτιους. Ίσα-ίσα που τους θεωρούσα και τότε και πάντα θύματα, όπως και πράγματι ήταν λόγω των δημοκρατικών τους φρονημάτων, όπως ακριβώς ήμασταν κι εμείς. Γι' αυτό άλλωστε είχαν εξαγριωθεί οι αντιδραστικές δυνάμεις μπροστά στον κίνδυνο να μεταβληθούν οι συναυλίες σε πάνδημες δημοκρατικές εκδηλώσεις όπως συνέβη με τις αμέσως προηγούμενες στη Λάρισα και στα Τρίκαλα.

Η φυσική μου παρουσία είναι αδύνατη και λόγω της μεγάλης για μένα απόστασης, αλλά και γιατί κάθε χρόνο η οικογένεια συγκεντρώνεται τις μέρες αυτές στο σπίτι μας στο Βραχάτι Κορινθίας για να γιορτάσουμε όλοι μαζί τα γενέθλιά μου και τα γενέθλια του εγγονού μου. Είναι πια ένα οικογενειακό έθιμο. Και με την ευκαιρία γίνονται και μερικές συναυλίες εκεί γύρω (Άργος, Εξαμίλια κλπ.). Γίνομαι γεμάτα - γεμάτα 81 ετών! Απίστευτο!

Σας χαιρετώ, Με αγάπη
Μίκης Θεοδωράκης».

Στο θέατρο

«ΑΚΡΟΠΟΛ» το 1963

Πριν φτάσω στη συναυλία του 2006, αξίζει νομίζω να μεταφέρω και ένα χαρακτηριστικό απόσπασμα από το

πιο πάνω άρθρο του κ. Στ. Αποστόλου: «Άνοιξη του 1963. Η αίθουσα του θεάτρου «ΑΚΡΟΠΟΛ», ήταν κατάμεστη από ενθουσιώδες κοινό. Μεταξύ όλων των άλλων, στην πρώτη σειρά κάθονταν ο Γιάννης Ρίτσος, ο Νικηφόρος Βρεττάκος και ο Μίκης Θεοδωράκης. Ήταν η πρώτη φορά που ο Μάνος Λοΐζος και ο Χρήστος Λεοντής θα παρουσίαζαν στη σκηνή τραγούδια τους σε στίχους του Μάνου Ελευθερίου, του Φώντα Λάδη και της Μάρως Λήμνου, μετέπειτα συζύγου του Λοΐζου. Μόλις τελείωσε η συναυλία, ο Μίκης Θεοδωράκης σηκώθηκε από τη θέση του, ανέβηκε στη σκηνή και πρόσφερε στους πέντε νέους μια πέτρα.

«Σαν παλιότερος που είμαι», εξήγησε, «ήθελα σε σας τους νέους συναδέλφους να χάριζα κάτι περισσότερο από λόγια. Έψαξα, μα δεν βρήκα τίποτα καλύτερο από αυτήν την πέτρα, που πέρασε ξυστά από το κεφάλι μου την ώρα που διηθύνου τον «Επιτάφιο» στη Νάουσα, τον Οκτώβρη του 1961. Νομίζω πως καλύτερη τιμή δεν μου έγινε ως τώρα, ακόμα κι αν, όχι από λάθος δικό μου, δεν έφαγα αυτόν τον σκληρό καρπό της Μακεδονικής γης στο κεφάλι. Μέσα στη συγκίνηση της βραδιάς η πέτρα χάθηκε μετά στα παρασκήνια. Αλλά ο 26χρονος, τότε, Λεοντής μάλλον δεν ξέχασε το δώρο του ανθρώπου που είχε για είδωλό του.

Το δώρο τελικά ...«δωρίζεται»

Έτσι, ο Χρήστος Λεοντής μας το κρατούσε ...για έκπληξη! Στην αρχή της συναυλίας στο θερινό μας Θέατρο (2006), πήρε τον λόγο, χαιρέτισε τον κόσμο και στο τέλος εκείνο το «δώρο» του 1963 που τους είχε κάνει ο Μίκης που το φύλαγε στο ...«αρχείο» του!, μου το παρέδωσε σε ένδειξη της πλήρους επανόρθωσης και αποκατάστασης εκείνης της βάρβαρης πράξης του 1961 (βλ. εφημ. «ΦΩΝΗ ΝΑΟΥΣΗΣ» 2765/29-7-2006).



Στην εκδήλωση «επιστροφής» της πέτρας στη Νάουσα στο Θερινό Θέατρο τον Ιούλιο του 2006

Τελικά η πέτρα αυτή, δηλαδή ο παρ' ολίγον ...επίδοξος δολοφόνος του Μίκη Θεοδωράκη, μετά από 45 χρόνια! επέστρεψε στη «γενέτειρά» της τη Νάουσα, αποδεικνύοντας ότι η Δημοκρατία ...τελικά δεν ενταφιάστηκε. Έγινε μια «σεισάχθεια» θα έλεγα και έκλεισε συμβολικά ένα κεφάλαιο που αμαύρωνε την πολιτική ιστορία της Νάουσας.

Ως «αντίδωρο» βέβαια, πέραν των αναμνηστικών δώρων της Νάουσας (βιβλίο της πόλης, ξινόμαυρο Ναουσαϊκό κρασί κλπ) του έδωσα μια άλλη ... πέτρα! Αυτή τη φορά όμως, επρόκειτο για ένα κομμάτι του δικού μας ιερού βράχου από το «Χώρο Θυσίας» των 13 Ηρωίδων της Νάουσας, ως έναν διαφορετικό ...«καρπό» της Μακεδονικής γης, για να συμβολίζει τους αγώνες της Νάουσας για την ελευθερία την ανεξαρτησία και τη Δημοκρατία.

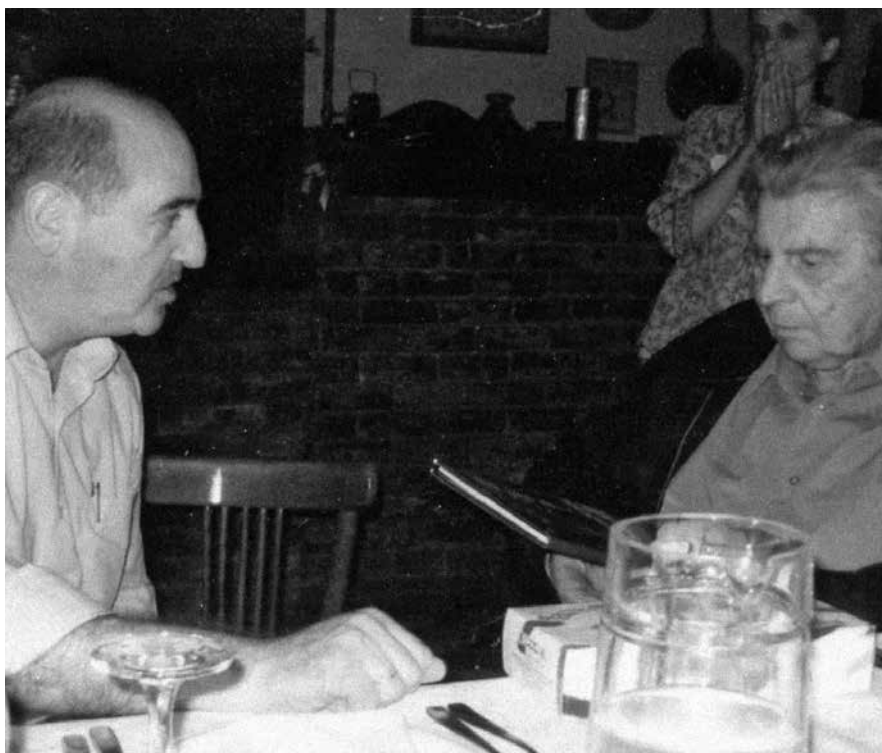
Ιούνιος 2011. 50 χρόνια μετά,

«ολοκληρώθηκε» η συναυλία του 1961!

Ο Μίκης όμως δεν ησύχαζε. Ήθελε κι ο ίδιος από ψυχής να έρθει στη Νάουσα. Το έλεγε άλλωστε και στην επιστολή του το 2006 «...με την ελπίδα ότι θα μπορέσω να σας επισκεφτώ κάποτε για να επιβεβαιώσω όλα αυτά με την προσωπική μου παρουσία...».

Ένωθε λοιπόν αυτή την ιστορική ανάγκη να ξαναεμφανιστεί στην πόλη μας. Όσπου το αποφάσισε τελικά στα 86 του χρόνια (το 2011)! και με αφορμή τα σκληρά μνημόνια που επιβάλλονταν στη χώρα μας, ως δημοκράτης, φύσει αντιστασιακός και επαναστάτης, ίδρυσε τον πολιτικό φορέα «ΣΠΙΘΑ» και συνδύασε την επίσκεψή του στη Νάουσα, με μια ανοιχτή πολιτική συγκέντρωση. Η ομιλία του έγινε στις 26-6-2011 στην κεντρική Πλατεία Καρατάσου με την παρουσία άνω των 3.000 πολιτών.

Η εφημερίδα «ΦΩΝΗ ΝΑΟΥΣΗΣ» στο φύλλο της 30/10-2-7-2011 αναφέρει



Ο τότε Δήμαρχος Τάσος Καραμπατζός σε συνάντηση με τον Μίκη Θεοδωράκη στη Νάουσα το 2011

επί λέξει: «Ο Μίκης Θεοδωράκης... σε μια συγκλονιστική συγκέντρωση, μίλησε στην κατάμεστη από κόσμο Πλατεία Καρατάσου... και μεταξύ άλλων είπε ότι η κατάσταση μπορεί να αλλάξει αν ο κόσμος πει από μέσα του «ΜΠΟΡΩ». Μαζί του ήταν και απηύθυναν χαιρετισμό, οι Πανεπιστημιακοί καθηγητές ο κ. Γ. Κασιμάτης καθηγητής του Συνταγματικού Δικαίου του Πανεπιστημίου Αθηνών και ο Ν. Μαριάς καθηγητής Οικονομικών στο Πανεπιστήμιο Κρήτης...».

Την πολιτική ομιλία, ακολούθησε η ... διακοπείσα το 1961 μουσική συναυλία, με τραγούδια του Μίκη από τον «Επιτάφιο», τους «Λιποτάκτες» κ.α. όπου έπαιξαν και Ναουσαίοι μουσικοί, καθώς και ο Βαγγέλης Μπόντας -γαμπρός Ναουσαίος- μέλος της Ορχήστρας «Μίκης Θεοδωράκης» - πλήκτρα/ακορντεόν, τραγούδησε δε και ο συμπολίτης μας Κώστας Πατσιάς, μέλος επίσης της ορχήστρας του Μίκη. Κάπως έτσι λοιπόν, μετά από 50 ολόκληρα χρόνια (επετειακά θα έλεγα

!!!) μετουσιώθηκε σε πράξη εκείνο το ανεκπλήρωτο όνειρο του Μίκη. Και με τον τρόπο αυτό, δινόταν ένα οριστικό ΤΕΛΟΣ σ' ένα ανοιχτό κεφάλαιο της σύγχρονης ιστορία της Νάουσας. Την οποία Νάουσα, όπως μου έλεγε στις επιστολές του: «...τη σκέφτομαι με ευγνωμοσύνη, με θαυμασμό και αγάπη...».

Οι ξεχωριστές

«προσωπικές μας στιγμές»

Από το 2006, αναπτύξαμε με τον Μίκη μια πολύ καλή και ανθρώπινη επικοινωνία. Αρκετές φορές όταν κατέβαινα στην Αθήνα για δουλειές του Δήμου, πήγαινα και τον έβλεπα στο σπίτι του στην οδό Επιφάνους (Περιοχή «Αέρηδες») κάτω απ' την Ακρόπολη. Ανέβαινα στο δωμάτιό του από την πίσω γυριστή σιδερένια σκάλα και τον έβρισκα καθιστό να κρατά χαρτιά με νότες στα χέρια του και να δουλεύει ακατάπαυστα, γράφοντας πάλι ...μουσική! Το δωμάτιο φτιαγμένο έτσι, ώστε ολόγυρα

η τζαμαρία να βλέπει την Ακρόπολη και το Ηρώδειο, να λούζεται από τον λαμπερό αττικό ήλιο και την Παγκόσμια αίγλη του Παρθενώνα! Όπως μου έλεγε, αντικρίζοντας την Ακρόπολη εμπνέονταν από το μεγαλείο των Οικουμενικών Αρχαιοελληνικών Μνημείων της χρυσής εποχής της Αθήνας. Εκείνος ο μικρός, αλλά τόσο φωτεινός του χώρος, ήταν και παραμένει ένα ξεχωριστό κι αγαπημένο κομμάτι της ζωής του. Το δικό του «στούντιο». Ήξερε επίσης πολλά πράγματα για τη Νάουσα και ενδιαφερόταν για την πορεία της.

Επανερχόμενος στη συναυλία του 2011, ήθελα τέλος να αναφέρω, ότι αμέσως μετά ακολούθησε η απαραίτητη Ναουσαϊκή φιλοξενία στο καζάνι «Δαλαμάρα», όπου του παρέθεσα τιμητικό δείπνο και είχαμε την ευκαιρία να θυμηθούμε και πάλι τα γεγονότα του 1961 και παρά το ότι είχαν περάσει 50 χρόνια, θυμόταν ακόμη απίστευτες λεπτομέρειες! Εκεί του έδειξα και την ... δική του πέτρα που μου είχε ...επιστρέψει ο Χρήστος Λεοντής και φυσικά ξέσπασε σε γέλια! Του μίλησα ακόμη για τη «Σχολή Αριστοτέλους» και το μεγαλείο της συνύπαρξης στο νυμφαίο της Μιέζας του Αριστοτέλη και του Αλέξανδρου, αλλά και για το Πολιτιστικό Κέντρο «Χρήστος Λαναράς», του παρέδωσα μάλιστα κι ένα βιβλίο για τον Αριστοτέλη. Η κουβέντα μας περιστράφηκε στο πώς θα μπορούσαμε να αναδείξουμε περαιτέρω τον οικουμενικής εμβέλειας αρχαιολογικό αυτό χώρο, μέσα από εκδηλώσεις και συναυλίες που ήταν και το «στοιχείο» του.

Πολύ μεγάλη τιμή για μένα, που έτυχε ως Δήμαρχος Νάουσας να γνωρίσω από κοντά και να συνεργαστώ με αυτόν τον μέγιστο Έλληνα. Τον Παγκόσμιο ΜΙΚΗ ΘΕΟΔΩΡΑΚΗ. ■



Η Θεολογική Σχολή της Χάλκης

ΝΑΟΥΣΑΙΟΙ ΒΟΗΘΟΥΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ

ΣΤΗΝ ΑΝΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗ ΤΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΧΑΛΚΗΣ (1894) ΚΑΙ ΤΗΝ ΙΕΡΑΤΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΤΙΜΙΟΥ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ (ΣΚΗΤΗ ΒΕΡΟΙΑΣ) (1909-1910)

Μελετώντας τον υπ' αριθ' 16' Κώδικα(1) της Ιεράς Μητροπόλεως Βεροίας, διεπίστωσα ότι τρεις επιστολές του μακαριστού μητροπολίτου Βεροίας Κοσμά Ευμορφοπούλου και δύο του μακαριστού μητροπολίτου Λουκά Β' Πετρίδη αναφέρονται στη Νάουσα και αφορούν την οικονομική βοήθεια από Ναουσαίους α) για την ανοικοδόμηση της θεολογικής Σχολής της Χάλκης που καταστράφηκε από σεισμό το 1894 και β) την Ιερά Μονή Τιμίου Προδρόμου (Σκήτη Βεροίας) για την στήριξη της Ιερατικής Σχολής που λειτουργούσε μέσα σ' αυτήν.

Έρευνα-Σχολιασμός
Παύλος Πυρινός

Είναι γνωστό ότι μέσα στους ανακαινισμένους από τον Πατριάρχη Γερμανό τον Δ' χώρους της μονής Αγίας Τριάδος ίδρυσε ο ίδιος ο Πατριάρχης

την Ιερά Θεολογική Σχολή της Χάλκης (1894). Η Σχολή ιδρύθηκε για την εξυπηρέτηση των άμεσων αναγκών της Εκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως

ως και γενικότερα της Ορθοδοξίας, της εκκλησιαστικής και θεολογικής κατάρτισης του ορθόδοξου κλήρου, της συστηματικής καλλιέργειας της θεολογικής επιστήμης και άλλους λόγους. Όλα τα κτίρια της Μονής Αγίας Τριάδος Χάλκης και η Θεολογική Σχολή καταστράφηκαν από το μεγάλο σεισμό που έγινε στην Κων/πολη (28-6-1894) με συνέπεια να διακοπεί η λειτουργία της.

Η σημερινή μορφή της Ιεράς Μονής και της Θεολογικής Σχολής οφείλεται στην προσφορά του μεγάλου ευεργέτη Παύλου Σκυλίτη Στεφάνοβικ, τις απίστευτες ενέργειες του Πατριαρχείου και τις εισφορές χριστιανών διαφόρων πόλεων.

Ο Παύλος Σκυλίτης ανέθεσε στον αρχιτέκτονα Περικλή Φωτιάδη την ανοικοδόμηση των νέων εγκαταστάσεων και στις 6 Οκτωβρίου 1896 έγιναν τα εγκαίνια.

Στην ανοικοδόμηση της Θεολογικής Σχολής Χάλκης, όπως φαίνεται από τον κώδικα (2) πρόσφεραν από το υστέρημά τους και οι Ναουσαίοι, όπως θα δούμε στη συνέχεια.

Η μητέρα ημών Μεγάλη του Χριστού Εκκλησία, όταν είδε την ολοσχερή καταστροφή και κατεδάφιση της Ιεράς Θεολογικής Σχολής, το σέμνωμα τούτο και το καύχημα του ορθόδοξου χριστιανισμού, εξαπολύει Συνοδική και Πατριαρχική εγκύκλιο προς τους μητροπολίτες που υπάγονταν σ' αυτήν, προκειμένου να προτρέψουν να ανοίξουν καταλόγους προαιρετικών συνδρομών για την γρήγορη εκβάθρων ανέγερση του εγκαλωπίσματος της Ορθοδοξίας, της Ιεράς Θεολογικής Σχολής Χάλκης.

Σύμφωνα με τις σεπτές οδηγίες του Πατριαρχείου, ο Βερούας Κοσμάς Ευμορφόπουλος, στέλνει σχετικές εγκυκλίες στους επιτρόπους των

ενοριών Θείας Μεταμορφώσεως του Σωτήρος και Αγίου Γεωργίου Ναούσης, όπως και στους τιμιώτατους Δ. Λόγγο και Γ. Κύρτζη «οι λόγω τε και πλούτω προέχοντες», επιστολή να πρωτοστατήσουν στη συγκέντρωση προαιρετικών συνδρομών, προκειμένου να ξανακτιστεί το ανώτατο της θεολογίας φυτώριο, η Θεολογική Σχολή της Χάλκης.

Στη συνέχεια παραθέτω την μία εκ των δύο σχετικών εγκυκλίων του Κοσμά Ευμορφόπουλου προς τον επίτροπον της εκκλησίας της Θείας Μεταμορφώσεως Σωτήρος Ναούσης και την επιστολή του προς τους τιμιωτάτους Δ. Λόγγο και Γεώργιο Κύρτζη που ανήκουν στην τάξη των πλουσίων.

...ο Βερούας Κοσμάς στέλνει επιστολή σε εξέχοντες Ναουσαίους να πρωτοστατήσουν στη συγκέντρωση συνδρομών, προκειμένου να ξανακτιστεί η Θεολογική Σχολή της Χάλκης...

Διαβάζοντας τα κείμενα αυτά διαπιστώνουμε ότι:

1. Το βάθος και το πλάτος της μορφώσεως και του ψυχικού μεγαλείου του Κοσμά Ευμορφόπουλου.
2. Πώς προκαλεί τα φιλογενή και φιλόστοργα αισθήματα του κλήρου και του λαού της Ναούσης για τη συγκέντρωση προαιρετικών συνδρομών υπέρ του εθνικού σκοπού, προκειμένου να ξανακτιστεί η Θεολογική Σχολή Χάλκης.
3. Τον προσφορότερο τρόπο συγκέντρωσης των προαιρετικών συνδρομών, την υπογραφή στους καταλόγους των ονομάτων και των

ποσών που θα προσφέρουν οι χριστιανοί Ναουσαίοι, γιατί τα ονόματα των συνδρομητών θα δημοσιευθούν στις εφημερίδες και διαβάζονται στις καθημερινές τελούμενες προσευχές στο χώρο που θα ανεγερθεί ο Ιερός Ναός Αγίας Τριάδος της Θεολογικής Σχολής Χάλκης.

4. Στην επιστολή προς τους “λόγω τε και πλούτω προέχοντες” Δ, Λόγγο και Γεώργιο Κύρτζη, ο μητροπολίτης Κοσμάς Ευμορφόπουλος τους προτρέπει να πρωτοστατήσουν στην παρούσα ανάγκη να διεγείρουν την εθνική φιλοτιμία εκάστου για το θεάρεστο έργο της ανέγερσης της Θεολογικής Σχολής.

Πιστεύω ακράδαντα ότι οι Ναουσαίοι ανταποκρίθηκαν με το παραπάνω να συγκεντρώσουν προαιρετικές συνδρομές για την εθνική υπόθεση της ανοικοδόμησης της Θεολογικής Σχολής της Χάλκης. Δεν σώζονται άλλες πληροφορίες για το θέμα αυτό από τα όσα ο γράφων γνωρίζει.

Η εγκύκλιος προς τον επίτροπο της εκκλησίας Θείας Μεταμορφώσεως Σωτήρος Ναούσης

“Ευλαβέστατοι ιερείς τιμιώτατοι πρόκριτοι και Μουχατατζάδες και λοιποί πάντες ευλογημένοι χριστιανοί της ενορίας της Θείας Μεταμορφώσεως της πόλεως Ναούσης της καθ’ ημάς θεοσώστου Μητροπόλεως τέκνα εν Κυρίω λίαν ημών αγαπητά κτλ. Γνωσταί βεβαίως εγένετο πάσιν ημών αι μεγάλοι καταστροφαι τας οποίας επέφερεν ο φρικτός σεισμός ο επισυμβάς εν Κων/πόλει την 28ην Ιουνίου. Λυπηραί μεν βεβαίως τυγχάνουσι πάσαι αι γενόμεναι καταστροφαι και κινούσαι οίκτον και την φιλανθρωπίαν παντός ανθρώπου προς τους παθόντας από τον σεισμόν αλλά θλιβερωτέρα και μεγίστη συμφορά δια την εκκλησίαν και το έθνος τυγχάνει αναμφιβόλως η ολοσχερής καταστροφή και κατε-

δάφισις της Ιεράς Θεολογικής Σχολής, το Σέμνωμα τούτο και το καύχημα σύμπαντος του ορθοδόξου χριστιανισμού εν τω οποίω μορφούται και προάγεται ο ιερός κλήρος και το ημέτερον ταλαίπωρον έθνος.

Η καταστροφή του ιερού τούτου φυτώριου και η επελθούσα ζημία τυγχάνει μεγίστη, καθόσον το πτωχόν πάντοτε ταμείον αυτού δαπανήσαν εις την εκ βάθρων ανέγερσιν δύο των πλευρών αυτού και μόλις κατά το παρελθόν έτος αποπερατώσας αυτάς εξηντήληθη καθ' ολοκληρίαν και ήδη έσχε το ανυπολόγιστον δυστύχημα ίνα ίδη εν μια στιγμή τοσούτων χιλιάδων λιρών δαπάνην απολεσθείσαν.

Η μήτηρ ημών Μεγάλη του Χριστού Εκκλησία μη ανεχομένη να βλέπη εις τοιούτον θέαμα το ανώτατον τούτο της Θεολογίας φυτώριον, δια Συνοδικής και Πατριαρχικής εγκυκλίου προς τους υπ' αυτήν Μητροπολίτας και Επισκόπους εποιήσατο έκκλησιν εις τα φιλόστοργα και φιλογενή αισθήματα του τε κλήρου και λαού, προτρεπομένη ίνα ανοίξωσι καταλόγους προαιρετικών συνδρομών υπέρ της ταχείας εκ βάθρων ανέγερσεως του εγκαλωπίσματος τούτου της Ορθοδοξίας της Ιεράς Θεολογικής Σχολής.

Την Συνοδικήν ταύτην και Πατριαρχικήν εγκύκλιον κομισάμενοι και ημείς και συμφώνως προς τας σεπτάς αυτής οδηγίας την προαιρετική συνδρομήν του τε κλήρου και λαού της καθ' ημάς θεοσώστου Μητροπόλεως Βεροίας και Ναούσης επικαλούμενοι, απολύομεν την παρούσαν ημών ευχετικήν προς υμάς τους ευσεβείς και φιλογενείς χριστιανούς της ενορίας της θείας Μητροπόλεως του Σωτήρος ημών, δι' ης απονέμοντες τας ευχάς και ευλογίας της Α. Θ. Παναγιότητος του Οικουμενικού Πατριάρχου, και της περί αυτήν Αγίας και Ιεράς Συνόδου, προτρέπομεν πατρικώς όπως φιλοτιμούνται και υμείς μετά πάντων των ομογενών προσφέρετε γενναίως την προαιρετικήν υμών συνδρομήν υπέρ του εν λόγω εθνικού σκοπού, ήτοι της εκ βάθρων ανέγερσεως της εκ του σει-

σμού καταστραφείσης Ιεράς Θεολογικής Σχολής εγγράφοντες έκαστος ιδιοχείρως και ευαναγνώστως το όνομά του και το ποσόν της συνδρομής του εις επί τούτω καταλόγον και παραδίδοντες εις τον επίτροπον της εκκλησίας υμών επί παρουσία των προκριωτέρων της ενορίας και των Μουχταρατζάδων των εν ενορία υμών ευρισκομένων συνοικιών.

Μετά δε το πέρας των συνδρομών αφού οι Πρόκριτοι και Μουχταρατζάδες υπογράψωσι και σφραγίσωσι τον κατάλο-

νάω της Αγίας Τριάδος τω ανεγερθησομένω εν τω κτηρίω της Θεολογικής Σχολής ως ην και πρότερον θεωρούντες περιττόν πάσαν παραίνεσιν καθότι εις την προκειμένην περίστασιν οι πάντες κατανοούσι την μεγάλην ταύτην εθνικήν ανάγκην της ανέγερσεως του ανωτάτου της ορθοδόξου θεολογίας φυτώριον και επομένως αυτοπροαιρέτως θέλετε φιλοτιμηθή ίνα μη πέση το γόητρον και η αξιοπρέπεια του έθνους ημών και της εκκλησίας απέναντι των άλλων εθνών και θρησκευτικών



Η είσοδος του κτιρίου της Θεολογικής Σχολής της Χάλκης

γον, ο επίτροπος της εκκλησίας οφείλει να παραδώση και επί αποδείξει εις την Μητρόπολιν το τε συναφθέν ποσόν των συνδρομών ως και τον υπογεγραμμένον και εσφραγισμένον κατάλογον, διότι ούτω θέλουσι αποσταλή εις το σεβαστόν Οικουμενικόν Πατριαρχείον, ίνα αφ' ενός μεν δημοσιευθώσιν εις τας εφημερίδας, αφ' ετέρου δημοσιευθώσιν τα ονόματα των συνδρομητών εις τας καθ' έκάστην ημέραν τελουμένας προσευχάς εν των ιερών

κοινοτήτων, αλλά να συντελέσητε εις την ανύψωσιν αυτού, επικαλούμεθα εφ' υμάς και τα τέκνα υμών την ευλογίαν της Αγίας Υπερουσίου και Αδιαιρέτου Τριάδος.

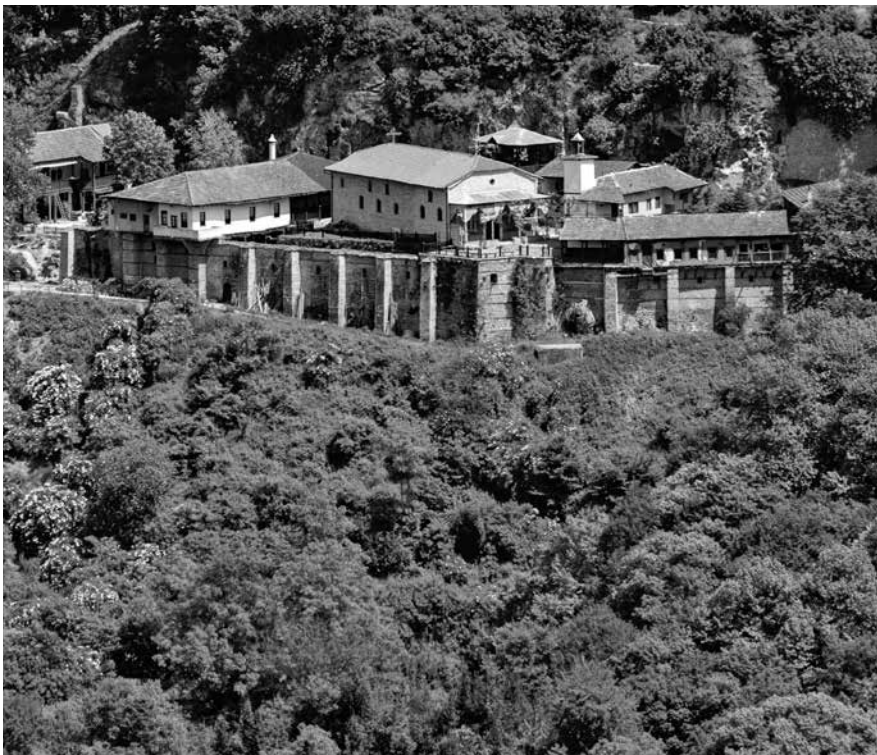
Εν Βεροία τη 23η Ιουλίου 1894

Η επιστολή προς τους Δ. Λόγγο και Γεώργιο Κύρτζη
Τιμώτατε κ. Δ. Λόγγε και Γεώργιε Κύρτζη Καθ' α βεβαίως εκ των εφημερίδων επληροφορήθητε η Μήτηρ ημών Μεγάλη του

Χριστού Εκκλησία εθνικήν λογιζομένη αξιοπρέπειαν την ταχείαν ανέγερσιν της εκ βάθρων εκ του σεισμού της 28ης Ιουλίου κατερειπωθείσης Ιεράς Θεολογικής Σχολής και των άλλων κατά το μάλλον και ήττον βλαβέντων εθνικών καταστημάτων εποίησατο έκκλησιν εις την εθνικήν φιλοτιμίαν κλήρου και λαού και δ' εγκυκλίου προσκαλεί πάντας τους Αρχιερείς ίνα ενεργήσωσι προαιρετικές εισφοράς.

Προθύμως υπείκοντες εις την φωνήν ταύτην της εκκλησίας και του έθνους ημών

ημών αξιοπρέπειαν και μη προσβληθή η πόλις υμών απέναντι ολοκλήρου του έθνους και τον κόσμον καθότι οι κατάλογοι των συνδρομητών μετά των συνδρομών αυτών θέλουσι δημοσιευθή, επάναγκες αποβαίνει ίνα υμείς οι λόγω τε και πλούτου προέχοντες πρωτοστατήσητε εις την παρούσαν ανάγκην και διεγείρτε την εθνικήν φιλοτιμίαν εκάστου ίνα από θαμελώμενοι (;) εκπροσωπήσητε ενώπιον της εκκλησίας. Ευέλπιδες ότι εν τη περιστάση ταύτη θέλεττε λαλήσει τας καρδίας υμών, ευχόμεθα



Η Ιερά Μονή Τιμίου Προδρόμου στα Πιέρια όρη

εποησάμεθα έναρξιν του ανατεθέντος ημίν εθνικού τούτου έργου, και προς τον σκοπόν τούτον απεστείλαμεν και εις τας ενορίας της υμετέρας πόλεως εγκύκλιον, προτρέποντας του ευσεβείς και φιλογενείς ημών χριστιανούς ίνα γενναίως ανταποκριθώσιν εις τας προσδοκίας της εκκλησίας και του έθνους. Και αι μεν εγκύκλιοι αναγνωσθήσονται την προσεχή Κυριακήν εν εκκλησίαις, αλλ' όπως κάλλιον διαφωτισθή ο λαός και εξεγερθή το αίσθημα αυτού προς την εθνικήν

υμίν παν καταθύμιον και διατελούμεν.

Εν Βεροία τη 29η Ιουλίου 1894

Πέρα από την οικονομική βοήθεια που πρόσφεραν οι Ναουσαίοι για την ανοικοδόμηση της Θεολογικής Σχολής της Χάλκης που καταστράφηκε από το σεισμό του 1894, λίγα χρόνια αργότερα στήριξαν(3) οικονομικά την ιερά μονή Τιμίου Προδρόμου (Σκήτη Βεροίας). Στα χρόνια 1909-1915

λειτούργησε στο μοναστήρι Τιμίου Προδρόμου Ιερατική Σχολή.

Τα έσοδα της Ιερατικής Σχολής, σύμφωνα με τον κανονισμό της και τη Συνοδική απόφαση του Πατριαρχείου, θα προέρχονταν από το μοναστήρι της Σφηνίτσας (Αγίου Αθανασίου) Βεροίας, του Διονυσίου στον Όλυμπο, τις μονές του Αγίου Όρους Κανάλων και Πέτρας, από δωρεές διαφόρων ατόμων, από προαιρετικές εισφορές των χωριών και κωμοπόλεων της επαρχίας Βεροίας, των γειτονικών Μητροπόλεων και κυρίως από το μοναστήρι του Τιμίου Προδρόμου Βεροίας.

Όπως φαίνεται από τον απολογισμό(4) του πρώτου έτους (1909-1910) λειτουργίας της Σχολής, τα μοναστήρια του Αγίου Όρους δεν έστειλαν το καθορισμένο επίδομα και ως εκ τούτου ο τότε μητροπολίτης Βεροίας μακαριστός Λουκάς Β' Πετρίδης προκάλεσε προαιρετικό έρανο μεταξύ των κατοίκων της Ναούσης.

Για το σκοπό αυτό, συνεννοήθηκε με τον αρχιερατικό του επίτροπο στη Νάουσα κ. Νεόφυτο να στείλει την Αγία Κάρα του Κλήμεντος με τον ιερέα της μονής, προκειμένου, περιερχόμενος τις οικίες των Ναουσαίων, να συγκεντρώσει χρήματα για την οικονομική στήριξη της μονής Τιμίου Προδρόμου και κατά συνέπεια της Ιερατικής Σχολής.

Συγκεντρώθηκαν, μέσα σε μικρό χρονικό διάστημα, 1746 γρόσια και μέσω Γ. Γιαννοπούλου στάλθηκαν στη μονή με απόδειξη που υπέγραψε ο έφορος της μονής Δ. Ζομπάς(5) Οι Ναουσαίοι, απόγονοι ηρώων, έμπλεοι χριστιανικών αρετών, φιλοπρόοδοι και με εθνική συνείδηση και αγάπη προς την πατρίδα και τη Μεγάλη του Χριστού Εκκλησία, απέδειξαν για πολλοστή φορά με τις ενέργειές τους αυτές, το τι έκαναν για την πατρίδα τους και τον τόπο τους. ■



Ο ΜΟΝΑΧΟΣ ΜΕΛΕΤΙΟΣ ΑΪΒΑΤΖΙΔΗΣ

Ο ΤΥΦΛΟΣ ΓΕΡΟΝΤΑΣ ΠΟΥ ΕΓΙΝΕ ΖΗΤΙΑΝΟΣ
ΓΙΑ ΝΑ ΣΩΣΕΙ ΠΑΝΩ ΑΠΟ 2.000 ΟΡΦΑΝΑ

Μέσα στους αιώνες πολλοί μοναχοί της Ορθόδοξης Εκκλησίας έγιναν παράδειγμα αγάπης και αφοσίωσης προς τους συνανθρώπους τους. Ένας σύγχρονος «άγιος» της εποχής μας υπήρξε και ο μοναχός Μελέτιος Αϊβατζίδης, γνωστός και ως «ορφανοτρόφος», ο οποίος πρόσφερε στα ορφανά, χωρίς όρια και συμβιβασμούς. Η έλλειψη της όρασής του δεν στάθηκε εμπόδιο στον αγώνα που έδωσε για τα ορφανά, τα οποία στερήθηκαν την αγάπη και τη φροντίδα των γονιών τους.

Γράφει ο
Κώστας Παππάς

Ο ελεήμων και διορατικός γέροντας με μεγάλη αυταπάρνηση επί σειρά ετών διηύθυνε ορφανοτροφεία στην Έδεσσα, στα Γιαννιτσά και στη Νάουσα. Στις 20 Ιανουαρίου 2012 ο π. Με-

λέτιος Αϊβατζίδης εκοιμήθη σε ηλικία 94 ετών και περίπου 2.000 ορφανά, τα οποία στο πρόσωπό του βρήκαν την πατρική αγκαλιά και τη στοργή, θρήνησαν τον πατέρα τους.

Γεννήθηκε στη Νικόπολη του Πόντου το 1918. Ο ίδιος και οι γονείς του ήρθαν πρόσφυγες κι εγκαταστάθηκαν στη Λεπτοκαρυά Γιαννιτσών. Αγαπούσε πολύ την Εκκλησία και από δύο ετών έψελνε το τροπάριο του Ιωάννη του Προδρόμου.

Ο π. Μελέτιος από τα παιδικά χρόνια του είχε στερηθεί την αίσθηση της όρασης, καθώς, βοηθώντας τους γονείς του στα καπνά, ένα παιδάκι πέταξε μια καπνοβελόνα, η οποία καρφώθηκε στο μάτι του μικρού Κυριάκου. Πρώτα έχασε το ένα μάτι του -σε ηλικία εννέα ετών- και στη συνέχεια απώλεσε ολοκληρωτικά την όρασή του. Αυτός ο τυφλός στα μάτια των ανθρώπων έγινε ο πνευματικός οδηγός χιλιάδων ψυχών που στερήθηκαν σε τρυφερή ηλικία την αγάπη των γονιών.

Ίδρυσε το ησυχαστήριο που ονομάζεται «Ησυχαστήριον Επτάρυθμος Χάρις». Κοντά του έβρισκαν παρηγοριά πολλές κουρασμένες ψυχές. Τις συμβούλευε, τις παρηγορούσε, ενώ παράλληλα το ησυχαστήριό του λειτουργούσε και σαν πτωχοκομείο. Πολλοί άνθρωποι πέρασαν από εκεί και έπαιρναν τη συμβουλή του και την ευλογία του. Είπε επίσης τα εξής λόγια, που αποδεικνύουν την άκρα ταπεινώσή του: «Εγώ, σαν αόμματος, είχα και τη στενοχώρια μου όχι για το σκότος, όσο να μπορούσα να προσφέρω κι εγώ κάτι διά Θεού στην κοινωνία». Γύριζε από χωριό σε χωριό, για να τους βρει ψωμί, και τα πήγε στο σχολείο.

Μετά τον πόλεμο και το χάος που άφησε πίσω του, χιλιάδες παιδιά είχαν μείνει ορφανά. Εκείνος, παρά το πρόβλημα της υγείας του, με ταπεινώση και πίστη στον Θεό ξεκίνησε να μαζεύει παιδάκια που είχαν μείνει μόνα τους και να τα φροντίζει. Εξα-

σφάλισε κάποιο υποτυπώδες οίκημα και εκεί εγκατέστησε την ιδιότυπη οικογένειά του χωρίς συμπάρασταση από κρατικά κονδύλια και από κάποια οργανωμένη Αρχή.

Η μόνη στήριξή του σε όλο αυτό το αξιοθαύμαστο έργο ήταν τα χρήματα που του πρόσφεραν οι πιστοί, όπως και οι προσωπικοί κόποι και αγώνες του. Όπως μαρτυρούν τα παιδιά που βρέθηκαν δίπλα του, γύριζε από χωριό σε χωριό, ώστε να βρει ψωμί και ό,τι άλλο μπορούσε, για να τα θρέψει. Αυτό που ξεκίνησε έτσι απλά ως μια βοήθεια σε κάποια παιδιά συνεχίστηκε δεκαετίες ολόκληρες. Τη φροντίδα του έλαβαν πολλά παιδιά, τα οποία υπολογίζονται σε περίπου 2.000. Τα έτρεφε, τα βοηθούσε να πάνε σχολείο, τα ωθούσε να σπουδάσουν. Πολλά από αυτά έγιναν επισημικές, κληρικοί, πολιτικοί, καθηγητές πανεπιστημίων, χωρίς ποτέ να λησμονήσουν τη φροντίδα και την αγάπη του γέροντα. Η αναπηρία του δεν στάθηκε ικανή να τον εμποδίσει να προσφέρει όσα το οργανωμένο ελληνικό κράτος δεν ήταν -και ακόμα δεν είναι- ικανό να προσφέρει.

Ένας από τους ανθρώπους που γνώριζε τον γέροντα από κοντά, ο Ναουσαίος Γιώργος Αγγελιδάκης, έγραψε σε ένα άρθρο του για τον π. Μελέτιο: «Από μικρό παιδί κοντά του, αυτό που έμαθα ήταν πως η απόλυτη ελευθερία είναι η αγάπη: αυτή που σε φέρνει κοντά στον Θεό, αυτή που σου απαλύνει τον πόνο, αυτή που πάντα πιστεύει, πάντα ελπίζει, πάντα υπομένει» και «ουδέποτε εκπίπτει».

Δεν δίστασε να γίνει ζητιάνος για την πολυπληθή οικογένειά του και μοίρασε τα πάντα με δικαιοσύνη και αγάπη. «Δεκάδες σχολιαρόπαιδα με τις βαριές σάκες τους συνωστίζονταν καθημερινά στο μικρό δωμάτιό του στο εκκλησιαστικό οικοτροφείο “Όσιος Θεοφάνους”,

στον περίβολο του Ιερού Ναού Αγίου Γεωργίου, για να του φιλήσουν το χέρι και να πάρουν μια καραμέλα ή μια εικονίτσα».

Ο Γ. Αγγελιδάκης θυμάται με συγκίνηση τη θυσιαστική αγάπη και τη στοργή με την οποία τον περιέβαλε ως παιδί ο γέροντας Μελέτιος: «Δεν μου χάλασε ποτέ κανένα χατίρι, όπως, άλλωστε, κάνουν όλοι οι πατεράδες στα παιδιά τους! Φρόντισε να φορέσω τα καλύτερα παπούτσια στην παρέλαση, με έντυσε, με τάισε, με συμβούλεψε, με καθοδήγησε, με μάλωσε. Μια φορά, τον πίεσα να γράψει σ’ ένα κομμάτι χαρτί το όνομά του. Είχε πάει ως την ε’ δημοτικού και δεν ήταν σίγουρος τι θα έβλεπα στο χαρτί. Γελούσε και με μια μικρή δυσκολία το έγραψε και, μάλιστα, με καλλιγραφικά γράμματα».

Και συνεχίζει: «Δεν ξέρω πόση δύναμη χρειάζεται ένας άνθρωπος ώστε να συγχωρήσει κάποιον που τον έβλαψε ανεπανόρθωτα. Αυτή τη δύναμη όμως την είχε ο πατήρ Μελέτιος. Πήγαίνα στο γυμνάσιο, όταν μια μέρα μου έδωσε να του διαβάσω ένα γράμμα από την Αυστραλία. Ήταν του συνομηλίκου του, ο οποίος, παίζοντας, τον τύφλωσε κατά λάθος με μια βελόνα που αρμάθιαζαν καπνά, στα τέλη της δεκαετίας του ‘20. Μια επιστολή βαθιάς συγγνώμης για την ανήκεστο βλάβη που του είχε προκαλέσει. Του απάντησε με μια επιστολή απέραντης ευγνωμοσύνης. Μου υπαγόρευε και έγραφα. Τον ευχαρίστησε για το μεγαλύτερο καλό που του είχε κάνει, αφού με την τυφλότητα είδε το ανέσπερο φως! Πραγματικά “μέγας ο Θεός και μεγάλη η ισχύς Αυτού και της συνέσεως Αυτού ουκ έστιν αριθμός”, όπως επαναλάμβανε συνεχώς! Ο πατήρ Μελέτιος έβλεπε με τα μάτια της ψυχής».

Στην κηδεία του συγκεντρώθηκαν πολλά από τα παιδιά που κάποτε είχε φροντίσει και με πρόσωπα σκυθρωπά μα και με σκέψη γεμάτη ευγνωμοσύνη συνόδεψαν τον πνευματικό πατέρα τους. ■

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΚΡΑΥΓΗ

ΔΙΗΓΗΜΑ ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΑΣΑΠΙΔΗ

Το να επιστρέψεις μετά από χρόνια στην πόλη σου, δεν είναι κι εύκολα διαχειρίσιμο. Αλλιώς τ' αφήνεις εσύ, αλλιώς σε βρίσκουν ετούτα. Κι αν μάλιστα έφυγες κι έριξες πίσω σου μια πέτρα, πιο μαύρη κι απ' τη νύχτα, τα πράγματα γίνονται ακόμη πιο δύσκολα.

Εγώ έφταιγα όμως. Έπρεπε να κάνω μια προσπάθεια να γυρίσω. Έπρεπε να το παλέψω νωρίτερα. Τώρα μοιάζω με νότα που ξεπέξεψε βία από πεντάγραμμο. Όλα μέσα μου φάλτσα! Δεκαοχτώ χρόνια μακριά από το πατρικό δεν είναι λίγα. Απ' όταν σκοτώθηκαν οι δικοί μου, σ' εκείνο το ντεραπάρισμα του λεωφορείου τους μεταξύ Αθήνας-Πάτρας, δεν επέστρεψα. Τάμα του πατέρα, τότε, να πάει να προσκυνήσει την Παναγία την Χρυσοποδαρίτισσα, που πανηγύριζε στις 23 Αυγούστου. Παπάς βλέπεις, και παραδοσιακός. Και πού να έμενα άλλωστε... Όλα τα είχε χειριστεί έτσι ο μεγάλος μου αδερφός-νιόπαντρος τότε, στα είκοσι έξι του- ώστε να καρπωθεί τα πάντα εκείνος. Μόνο υπέγραφα εγώ. Τίποτα δεν πονηρεύτηκα τότε. Και δώστου κλάμα, και οι υπογραφές σερί... Πού να πάει το μυαλό μου!

Κι έτσι, σε δυο-τρεις μήνες τα έχασα όλα. Γονείς, σπίτι, αδερφό και πατρίδα. Μ' αυτήν ακριβώς τη σειρά. Πώς τα φέρνει έτσι η ζωή, σου δίνει μια και φέρνεις δέκα τούμπες. Μία. Μα πρέπει να σηκωθείς, γιατί αλλιώς για πάντα θα χαθείς. Και πάντα, στις πιο ανυπόφορες στιγμές μου, έπιανα τον εαυτό μου να τραγουδά από μέσα του βαθιά, τα λόγια τούτα "...σα σουρώνω πέφτω κάτω και λασπώνομαι, βάζω μπρος τα δυο μου χέρια και σηκώνομαι..." Και μπορεί, ούτε φορά να μη λασπώθηκα από μεθυσμένη πτώση, αλλά λασπώθηκα από τόσα διαφορετικά αίτια...

να τα καταφέρω μόνος. Δούλεψα σα σκυλί σε κουτουκάκια και ρεμπετάδικα, σε μπουντρούμια και σε πίστες, δίπλα σε ονόματα. Ποιός, εγώ! Που δείλιαζα να συμμετέχω στη χορωδία του σχολείου, που ντρεπόμουν να πω ένα ποίημα στις γιορτές, που σκόνταφτα από άγχος στις παρελάσεις και στα θεατρικά σκετσάκια γινόμουν ρεζίλι. Που κοκκίνιζαν τα μάγουλά μου και βγάζανε φωτιές μέχρις ότου ολοκληρώσω την προσευχή του Πάσχα "Ανάστασιν Χριστού θεασάμενοι...", στο σχολείο και στο κατηχητικό. Μαρτύριο... Που έβλεπα κορίτσι κι έχανα λόγια και μυαλό. Όχι όπως ο Αργύρης, ο αδερφός μου... Γόης και μάγκας κι άνετος!

Και είχα γράψει και δυο τραγούδια που κάνανε μια μικρή επιτυχία και τα 'λεγα με τη συνοδεία μιας κλασσικής κιθάρας που 'παιζα. Κατά καιρούς τ' άκουγα, λίγο παραλλαγμένα βέβαια, κι από άλλες μπάντες της περιοχής. Μέχρι και στον Πειραιά έφτασε η χάρη τους!

Έπρεπε λοιπόν να τα καταφέρω. Να νικήσω τη φτώχεια μου, τους φόβους μου και την ορφάνια μου. Και σ' ένα γενικό πλαίσιο, τα πήγα περίφημα. Γνώρισα και τη Δέσποινα, ξεπερνώντας τον εφηβικό μου έρωτα με την Αννούλα -αχ βρε Αννούλα- και μετακομίσαμε στο πατρικό της στην Καβάλα -στην παλιά πόλη. Κάλεσα και τον Αργύρη στο γάμο. Βέβαια! Δείγμα και βήμα επαναπροσέγγισης. Δε φάνηκε ποτέ... Κάναμε τον Μηνά και τον Μάριο, δίδυμα, κι εγώ συνέχισα να δουλεύω ως κρουστός σε διάφορα μαγαζιά της εδω περιοχής, της Θεσσαλονίκης, αλλά κι αλλού!

Ευχαριστημένος είμαι. Κι ας μ' ακόνισε όπως μ' ακόνισε η ζωή. Δόρυ έγινα...

Σήμερα το βράδυ θα βρεθώ με τον Αργύρη. Μου μίλησε μ' έκδηλο το φόβο του, στο κινητό, τις προάλλες. Σου έτυχε καμιά φορά, από τον χτύπο του τηλεφώνου και μόνο, να ξέρεις ποιος είναι πίσω απ' τη γραμμή; Από έν-

στικό, σα μυστικό σημάδι που την ορμήνια του μονάχα εσύ κατέχεις. Όπως αυτά που λαχταράς πολύ κι εκείνα σου φανερώνονται επιτέλους... σου κάνουνε τη χάρη. Κι εσύ είσαι εκεί, στέκεσαι ορθός και πιο ψηλός από ποτέ. Σα να γεννήθηκες για 'κείνη τη στιγμή μονάχα. Είσαι μπροστά στο μοιραίο, σ' εκείνο που ποθείς!

Και τότε, παρ' όλη τη χρόνια αναμονή και την ίσως και ασυναίσθητη προετοιμασία σου, γίνεσαι μούδιασμα, τρέμουλο, κομμένη ανάσα, πυρετός. Στέκεσαι πάνω απ' το τηλέφωνο, αναγνωρίζεις τον πατρικό αριθμό σου ...”Σπί-τι”... γράφει ακόμη κι ίσως για πάντα έτσι να συνοδεύεται τούτος ο αριθμός-και στο καντράν του πάνω, θαρρείς πως ξεπηδούν η μάνα κι ο μπαμπάς- ριγείς κι απλώνεις εντέλει δύσκαμπτα το χέρι, στο έκτο ή έβδομο κάλεσμα. Ήταν αδύνατο να κάνω πιο γρήγορα, τ' ορκίζομαι.

-Αδελφέ...

-Αδελφέ μου...

Κι έπειτα σκορπίζεσαι και πώς ξανά να συναρμολογηθείς! Τόσα κομμάτια άμορφα και δακρομουσκεμένα, ποιος άραγε μπορεί να ενώσει; Μόλις τ' αγγίζεις λιώνουνε, μόλις τα πιάσεις σπάνε.

-Να 'ρθεις! Να σε δω. Να βρεθούμε, Λευτεράκο μου.

-Θα 'ρθω! Να σε δω. Να βρεθούμε από κοντά, Αργύρη μου.

Κι έγινα δυο βροχές, στο κέντρο του σπιτιού μου...

Και τώρα, στέκω ώρες απέναντι από το πατρικό μου. Με βλέπω πιτσιρικά, να φέρνω βόλτες με το πορτοκαλί ποδήλατο στο χωμάτινο δρόμο. Βλέπω τα κουκούδια στα γόνατά μου να μη προλαβαίνουν να θρέψουν... Βλέπω τον Αργύρη, με δυο φέτες μορταδέλα στο ψωμί, να σεργιανάει ανέμελα. Τη λωτιά- απούσα πια, μα εγώ τη βλέπω!- μες την αυλή μας, ν' απλώνει τη σκιά της στον τοίχο του σπιτιού μας και στο ρολόι της Δ.Ε.Η., που κρύβαμε από το σπασμένο του τζαμάκι μέσα, το κλειδί της εξώπορτας. Τη μάνα να επιστρέφει, ένα βήμα πίσω απ' τον παπά της- έτσι τον φώναζε, παπά μου- απ' τον εσπερινό και τρεις και λίγο να του ξεσκονίζει την πιτυρίδα από τους ώμους. “Γιομάτος είσαι, παπά μου... γιομάτος πιτυρίθρα!” η απόφοιτος της πέμπτης. Πόσο μ' αγάπαγε... Μου το 'ξομολογούσε κάθε βράδυ, κρυφά απ' όλους.

Στέκω κι αναμένω τη δύναμη που θα με ωθήσει μέσα. Που θα μου πάρει τα πόδια, θα μου βρει τα βήματα, θα μου σηκώσει το χέρι, θα μου τεντώσει το δάχτυλο... να

γίνω ήχος κουδουνιού!

Τόσα χρόνια σιωπής. Πόσο βαριά να 'γινε η πόρτα πια στο άνοιγμά της;

Τόσα ακριβώς, τα χρόνια της σιωπής. Ποιό άνοιγμα χωράει πλέον τις αντρικές θωριές μας... τις ντροπές μας...

.....

Ο Λευτεράκος μου, το μικρό μου γκαρντασάκι, ήταν ό,τι σπουδαιότερο φώλιαζε εντός μου. Ό,τι καλύτερο είχα στη ζωή μου μέσα. Του 'δωσα όμως μια κλωτσιά και τον γκρέμισα. Μια, κι έφερε δέκα τούμπες, να 'μαι. Έτσι ήμουν εγώ, τζαναμπέτης κι ανάποδος, το παραδέχομαι. Τον έχασα και δε βρήκα ποτέ το κουράγιο και τη δύναμη να επαναδιαπραγματευτώ τους λανθασμένους μου χειρισμούς. Κι όσο κι αν όλα έγιναν, για να τον προστατεύσω, να 'με... μάλλον, τίποτα δε δικαιολογεί τα αποπήματά μου.

Τρυπάγανε με ορμή τον ουρανό τα κυπαρίσσια. Με πείσμα. Και τα εκατόν δεκαεφτά, τον τρύπαγαν από παντού. Βροχές κι αέρηδες κείνος ξεφύσαε. Που ξέρω πόσα κυπαρίσσια ήταν, να μη σας μέλει, να 'με. Δική μου δουλειά. Εκείνο που σας κόφτει και σας

αφορά, είναι ότι κείνη τη μέρα, πριν τόσα χρόνια, η κυρά Μηλιώ η μάνα μας, είχε σωριαστεί φορές πολλές στα χέρια του παπά της και πάλι σκώθηκε και πάλι έγινε γη. Και κράζανε λένε, τα μαυροπούλια κι έζεχνε η φύσης πίκρες. Την καψερή την κόρη της αποχαιρέταγε, ντε. Πώς ήθελες να κάνει,

να 'με... Το μοναχοπαίδι της, που γέννησε στα τριάντα οκτώ της σαν από θαύμα, και τρία μόλις χρόνια μετά, θεέ μου... Τριών χρονών μονάχα...

Έπειτα από δυο χρόνια, την ίδια μέρα, στέκονταν στο μνήμα της μπροστά, η μάνα. Τα κυπαρίσσια είχαν τρανέψει γύρω, φούντωσαν και πάλι. Τσίμπαγαν αυθάδικα σύννεφα και γαλάζιο. Το μάτι της Μηλιώς της παπαδιάς μας, έστρεφε δαιμονισμένο στο κενό. Σκόρπαε παραφροσύνες. Μια κραυγή της, να 'με, την είχε αφήσει λίγο πριν στην κάμαρή της, κι έφερνε άτσαλες γύρες στα ταβάνια 'κείνη, στους τοίχους, στα πατώματα... Η κραυγή της. Σκόνταφτε στα έπιπλα, στα ρούχα τ' ασιδέρωτα από μήνες, κι εκείνην τη μοναδική φωτογραφία από τα βαφτίσια της μικρής της, στη ασημόχρυση κορνίζα μέσα, έγλυφε σαν την οχιά την κατσουλάτη. Αεικίνητη κι ασίγαστη η κραυγή της. Έψαχνε διέξοδο, οξυγόνο, φως! Δεν ήξερε ότι έτσι θα πέθαινε για πάντα, η έρμη. Πως λυτεριά, σήμαινε θάνατος για κείνη. Φαίνεται πως δεν

καλόκλεισε την πόρτα φεύγοντας, η Μηλιώ μου, κι εκείνη έρποντας σχεδόν, η Θεοπάλαβη... δυο μέτρα όξω-πέρα, ξεψύχησε μαζί με τον αντίλαλό της. Πάει η κραυγή.

Πρώτη φορά και τελευταία, σκέφτηκε, να 'με. Μια χάρη θα ζητήσει του παπά της, πριν να σαλέψει εντελώς και κάνει πράξη, άρρωστες σκέψεις που τριγυρνούν σιμά της. Να θανατώσει του κόσμου όλα τα τρίχρωνα, φωτιές να βάλει σ' εκκλησιές και να ξεθάψει με τα νύχια της την αδικοχαμένη. Δεν άντεχε άλλο. Θα το 'κανε το κακό!

“Μια χάρη, παπά μου. Πρώτη και τελευταία. Και μη μου τ' αρνηθείς. Σαλεύω...”

Και τι λόγια να 'βρισκε ο δόλιος ο παπάς μου και ποιες δικαιολογίες. Πώς ν' αρνηθεί κάτι, που κι ο ίδιος το 'θελε άλλο τόσο, μα δειλίαζε να της το προτείνει! Σταθήκανε, το λοιπόν, ο ένας μπροστά στον άλλο και γίναν αγκαλιά. Μία σφιχτή, δεμένη, αδιάσπαστη, αχώριστη και σιωπηλή αγκαλιά. Ένα πράγμα θαρρείς ακούγονταν μονάχα, να 'με... Και πόση ένταση, άραγε, να έχουνε τα δάκρυα, κι όμως! Τ' άκουσε όλη η γειτονιά να στάζουνε του ενός, στου αλλουνού απάνω τις ανάσες.

Βαρύγδουπα! Και η ελπίδα, η χαρά, να γίνονται πρωτόγνωρα λευκά πουλιά και να φτεροκοπούνε γύρω.

Κι έτσι δε χάσανε καιρό. Λίγο η τύχη, λίγο οι γνωριμίες του παπά-Μηνά – μάλλον αυτές κυρίως, κι εδώ τούτο να μέινει, να 'με- μ' αρπάξανε από ένα ορφανοτροφείο στους εννιά μου μήνες και μ' έκαναν δικό τους. Με τις σφραγίδες, τις βούλες και κάτι τζιφρες, από εδώ έως τη Σαλονίκη. Και με χαρές και περηφάνιες γιόμισα πάλι το σπιτικό τους όλο...! Κι αγάπη μου 'δωσανε περίσσια...

Μα ένα τρίτο θαύμα τους ξημέρωσε, σα να τους το χρωστούσε. Και μήπως τελικά, να παίρνει ο καθένας μας, 'κείνο που του αξίζει; Ποτέ μου δεν το πίστεψα, άλλη κουβέντα τώρα! Μα να, κάποιος, κάτι, σα να θέλησε να ισορροπήσει στο χαμό της μικρής κι η μάνα μας, στα σαραντατόσα της, ξανά 'μεινε έγκυος. Στο Λευτεράκο μου, να! Ούτε ενάμιση χρόνο αφότου με πήρανε. Και πώς αλλιώς να τ' ορμηνέυαν, άνθρωποι κι οι δυο της εκκλησίας. Θαύμα! Κι έτσι, γεννήθηκε στις 23 Αυγούστου, και τον τάξανε στην Παναγία... κάπου στην Πάτρα. Λευτέρης-Παναγιώτης, να 'με, ο μικρός μας.

Και φεύγανε τα χρόνια γάργαρα κι ούτε μια σκέψη αρνητική δε μας ξαγρύπναγε. Και μάθαμε κι οι δυο μαζί σταδιακά, ότι δεν ήμασταν πραγματικά αδέρφια, ότι δε γεννηθήκαμε απ' της μανούλας την κοιλίτσα και οι

δυο, μονάχα ο Λευτεράκος. Αλλά ότι αυτό δεν άλλαζε σε τίποτα, ούτε τη σχέση μεταξύ των αδελφών και πολύ περισσότερο την αγάπη της μαμάς και του μπαμπά απέναντί μας. Ίδια ακριβώς η αγάπη τους. Αν και τα βράδια, πάνω στην καληνύχτας τα φιλιά και τα αφημένα μυστικά της στ' αυτιά μας μέσα, πάντα μου το 'λεγε. «'σένα πιότερο κι από την ψυχή μου, αγαπώ» και μ' άρεζε τόσο ετούτο, που ύπνος ευθύς γινόμουνα, μια ανάσκελος... μπρούμυτος δυο.

Έλα όμως, που τότε για να με πάρουνε, τα γράψανε όλα σε μένα, κι απ' αύριο σ' αύριο ποτέ τους δεν άλλαξαν τίποτα κληρονομικό. Δεν πρόλαβαν. Όλα σε μένα. Κι εγώ κείνο το διάστημα που χάθηκαν, πνιγόμενα από χρέη λόγω του γάμου μου. Και το έκρυψα από το μικρό πως στ' όνομά μου ήσαν όλα γραμμένα, δήθεν να μη τον στεναχωρήσω που δεν τον σκέφτηκαν ποτέ τους, μα κατά βάση να 'με, η όλη κατάσταση με εξυπηρετούσε αφάνταστα. Πούλησα όλα τα κτήματα του μπαμπά, έκανα μια γενική ανακαίνιση στο σπίτι το πατρικό και

ξεχρέωσα όλες μου τις υποχρεώσεις, να 'με... Μα η ευτυχία, αργά το κατάλαβα, δεν βρίσκεται εκεί. Μπροστά σου στέκεται κι εσύ την αποφεύγεις. Είχα, το λοιπόν, χάσει γονείς, αδελφό και σύντομα σχετικά- στον τρίτο μόλις χρόνο χώρισα κιόλας- και το Ευάκι, γιατί δε μου 'φτιανε παιδιά!! Ξαναπαντρεύτηκα προσφάτως. Οι εξετάσεις

δείχνουν ότι εγώ έχω το πρόβλημα. Εγώ, με τους άγονους που κρύβω στο βρακί μου! Κι αν υπήρχε Θεία Δίκη, να 'με, που το υπογράφω πια με σιγουριά πως δεν υπάρχει, δε θα μου σφήωνε στο νου μια ιδέα απερίγραπτα σοφή...

Από στιγμή σε στιγμή θα έρθει ο Λευτεράκος μου. Μεγάλη ψυχή, δε θα μου το αρνηθεί. Ανοιχτόμυαλος. Διάπλατη ξανά η αγκαλιά μου. Η πατρική η πόρτα μας κι αυτή, επίσης. Δε μπορεί, αυτός είναι Άνθρωπος. Αδελφός. Συγχωρεί, να 'με! Τον ξέρω καλά κι ας περάσανε χρόνια. Αλλάζει ο άνθρωπος, να 'με; Ε, δεν αλλάζει! Μίλησα και με τη γυναίκα μου. Θα 'ναι και θεός και 'πατέρας', ο Λευτεράκος μου, της είπα. Δέχτηκε αμέσως. Τόσο καημό το 'χει κι εκείνη... Τον γνωρίζει καλά, είπε. Ήταν συμμαθητές στο λύκειο... Μάλιστα, απ' ότι μου 'πε η Άννα μου, τον εκτιμούσε ιδιαίτερα... Θα μου το σκαρώσουν το μικρό οι δυο τους, να 'με. Δότης εκείνος... και η Άννα μου, μαμά!! Να, από στιγμή σε στιγμή θα 'ρθει. Τον περιμένω... Θα φανεί... **N**

ΝΕΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΓΡΗΓΟΡΗ ΣΑΚΑΛΗ

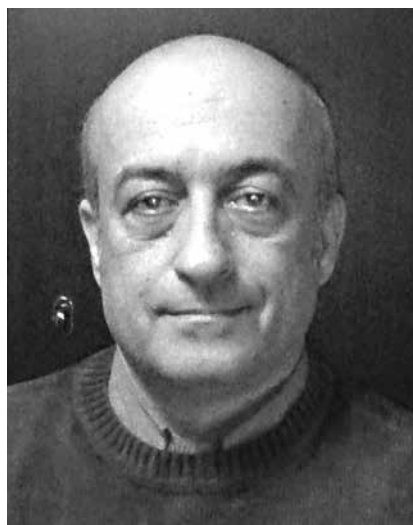
Η αγάπη

Όταν μ' αγαπάς
βγάζω μεγάλα χρυσά φτερά
και πετάω
σ' άλλους κόσμους
σ' άλλους ουρανούς
γίνομαι άγγελος
για σένα
για όλο τον κόσμο
σκέφτομαι μόνο το καλό
βοηθάω τους άλλους
τίποτα δεν με πτοεί
μα όταν χάνεται η αγάπη σου
γίνομαι άνθρωπος μικρός
ικανός για κάθε τι
εγωιστής και μόνος
όταν δεν μ' αγαπάς
ο κόσμος είναι κόλαση
κι εγώ
ισόβια καταδικασμένος.

.....

Αμφιβολίες

Λένε πως η αγάπη
όλα τα μπορεί
μα πρέπει να είναι αληθινή
αλλά πού να τη βρεις
τέτοια αγάπη
βγες έξω στον κόσμο
δεν θα τη συναντήσεις
παρά μόνο στα λόγια
σκέτη υποκρισία
ίσως τη συνάντησα μια-δυο φορές
στη ζωή μου
μα δεν την εκτίμησα



κανείς δεν μου φταίει
η αγάπη των γονιών
στα παιδιά τους
είναι η μόνη σίγουρη
συνήθως βέβαια
όλες οι άλλες
είναι με ερωτηματικό
αμφίβολες αγάπες.

.....

Αναγέννηση

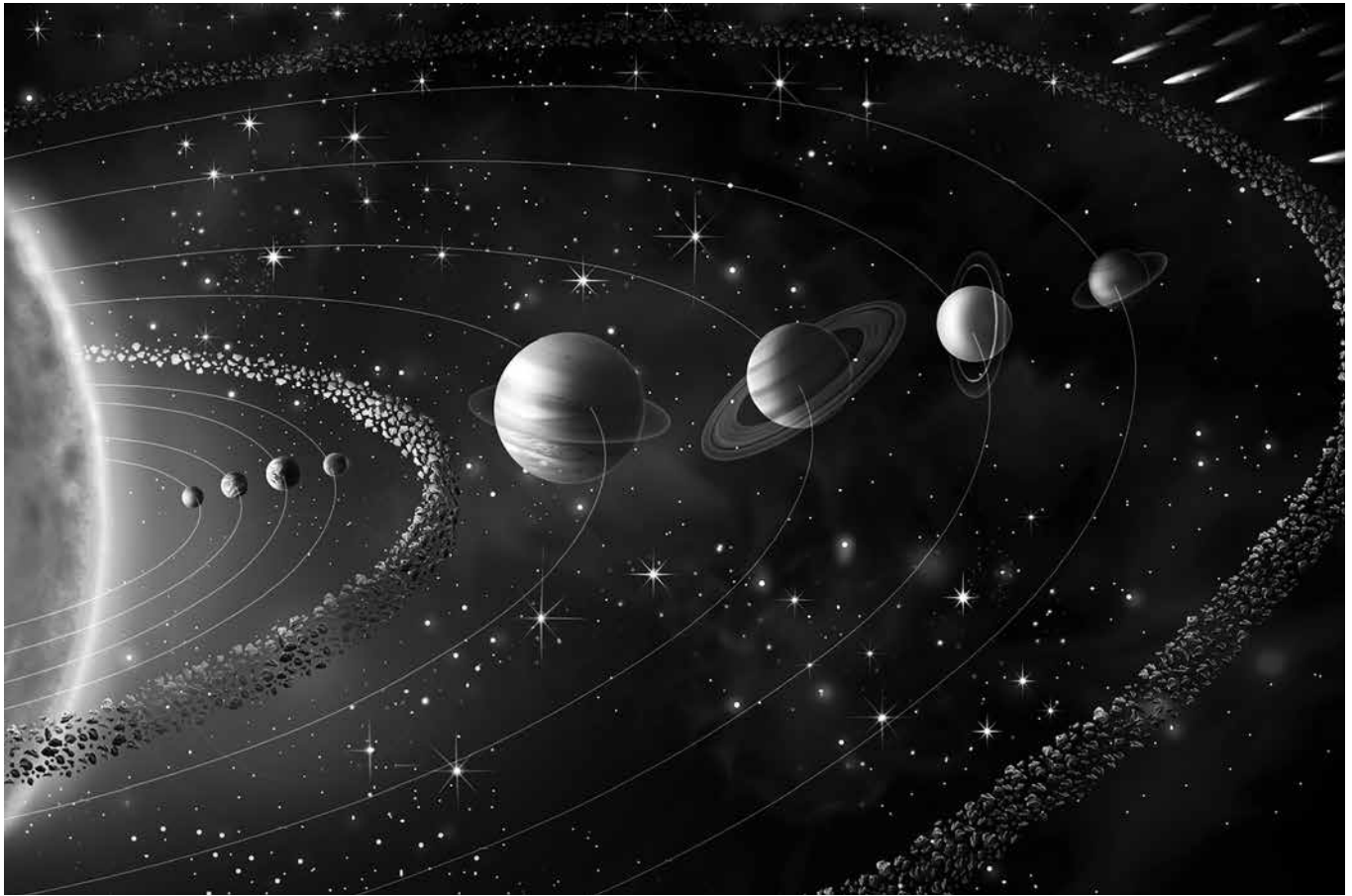
Στις θάλασσες του πόθου
αρμένισα
κι ήθελα εκεί
να βρω το στόχο
γεύτηκα αλμυρό νερό
έκανα βουτιές στην επιθυμία
μα δεν ήταν όλα αυτά
παρά ένα τίποτα
μια ψευδαίσθηση μόνο
χαρά επιφανειακή
που σε γεμίζει για λίγο

κι ύστερα σ' αφήνει
πιο άδειο από πριν
στην αγάπη
βρήκα την ισορροπία
με το μέτρο
μέτρησα τη ζωή σωστά
κι ανακάλυψα
άγνωστες χώρες
πρωτόγνωρες χαρές
το χθες εξαφανίστηκε
κι έμεινε ένα περιεκτικό σήμερα.

.....

Θά'ρθει η ζωή

Βρέχει ακατάπαυστα
κάνει κρύο
έλα Άνοιξη
φέρε τη ζωή
έβγα ήλιο
να ανασάνουμε
να τρέξουν οι χυμοί
του έρωτα
να στάξει ο ιδρώτας
της δημιουργίας
να γράψουν οι ποιητές
αληθινά ποιήματα
για τον έρωτα και την αγάπη
φύγε χειμώνα δολοφόνε
δεν σε θέλει πια κανείς
αρκετούς έπνιξες
μέσα στην παγωνιά σου
θα'ρθει η Άνοιξη
το Καλοκαίρι
να φέρουν
της ζωής το χαμπέρι.



ΤΑ ΟΝΟΜΑΤΑ ΤΩΝ ΔΟΡΥΦΟΡΩΝ ΤΩΝ ΠΛΑΝΗΤΩΝ

ΟΤΑΝ ΟΙ ΕΡΩΜΕΝΕΣ ΓΙΝΟΝΤΑΙ ΦΕΓΓΑΡΙΑ

Ξέρει κανείς ή καμία ποια είναι η Ισινόη; Ή η Ιμαλία; Ή η Χαλδήνη; Μόνο οι πορωμένοι με την αστρονομία θα έλεγαν ότι είναι φεγγάρια του Δία. Καλά. Είναι φεγγάρια του Δία, αλλά τα ονόματά τους δε μοιάζουν λίγο αρχαιοελληνικά; Μήπως έχουν παλαιότερη ιστορία;

Γράφει ο
Χαρίτων Τομπουλίδης
Αστροφυσικός

Όλα ξεκίνησαν μια κρύα ημέρα, με διακοπή νερού στην πόλη μας και κρύο. Τι κάνεις τότε; Ξαπλώνεις στο κρεβάτι και διαβάζεις για το έργο του

Γαλιλέο Γαλιλέι. Ήταν ο πρώτος που με το τηλεσκόπιο του, το 1609, είδε για πρώτη φορά τέσσερα αστεράκια να περιφέρονται γύρω από τον

Δία. Τέσσερεις δορυφόρους. Και ενώ ήθελε να τους ονομάσει «Μεδίκεια Άστρα», τιμώντας το όνομα του «εργοδότη» του Κόζιμο Β΄ των Μεδίκων, επικράτησαν τελικά τα ονόματα Ιώ, Ευρώπη, Γανυμήδης και Καλλιστώ, που τα έδωσε ο Γερμανός αστρονόμος Σύμων Μάγιερ, το 1614. Δεν θα χαίρονταν καθόλου ο Γαλιλέο Γαλιλέι., αν ήξερε ότι τα ονόματα αυτά ήταν ονόματα ερωμένων του Δία που τελικά επικράτησαν!!! Και όχι μόνο αυτό, αλλά τελικά, πολλές από τις ερωμένες του Δία θα γίνονταν φεγγάρια του!!!

Ο Δίας μέχρι σήμερα έχει 79 φεγγάρια από τα οποία τα 51 έχουν «βαπτισθεί». Έχουν πάρει όνομα από την Παγκόσμια Αστρονομική Ένωση. Και από αυτά τα ονόματα, που όλα είναι ηρωίδες της ελληνικής μυθολογίας (με εξαίρεση μόνο τον οιοχόο των θεών Γανυμήδη), παραπάνω από τις μισές, ήταν ερωμένες του Δία. Τα 27, από τα 51 φεγγάρια, πέρασαν από το κρεβάτι του Δία.

Ή τέλος πάντων, ο Δίας έκανε έρωτα μαζί τους και απέκτησε και παιδιά μαζί τους. Και αυτά τα τίμησε η Αστρονομική Ένωση. Και ειδικά τις κόρες!!!! Οι δεκαπέντε κόρες του Δία, έγιναν κι αυτές φεγγάρια του Δία. Βέβαια οι κόρες αυτές δεν ήταν της Ήρας. Κι αυτή ήταν ερωμένη του στην αρχή, αλλά ήταν πιο καπάτσα από τις άλλες, και έγινε η επίσημη γυναίκα του. Και παρθένος, παρ' ότι είχαν κάνει έρωτα στην αρχή. Σας θυμίζει τίποτε αυτό; Δεν κατέληξε όμως στον ουράνιο χώρο του Δία.

Ενώ οι: Ιώ, Ευρώπη, Καλλιστώ, Ισινόη, Δία, Λυσιθέα, Ιμαλία, Θήβη, Αδράστεια, Θεμιστώ, Λήδα, Μεγακλείτη, Αυτονόη, Καλλιρρόη, Καλύκη, Ευάνθη, Θυώνη, Αρπαλύκη, Ερμίπη, Ανάγκη, Αίτηνη, Ταυγέτη, Χαλδήνη, Ερινόμη, Κάρμη, Ευρυδόμη, Ελάρα,

που έχουν ωραία ονόματα, όμορφων γυναικών κοσμούν σήμερα την ακολουθία που πλανήτη Δία σαν ονόματα δορυφόρων του. Στην ελληνική μυθολογία ήταν οι ερωμένες του.

Και οι: Ευπορία, Ορθωσία, Σπονδή, Καλή, Κόρη, Πασιθέα, Ηγεμόνη, Θελξινόη, Αρχή, Καλλιχόρη, Καρπώ, Ευκελάδη, Κυλλήνη, Αδράστεια, Έρση είναι χαριτωμένα ονόματα από τις κόρες του Δία έγιναν φεγγάρια του.

Μένει στο τέλος η Σινώπη, που έμεινε μόνη της σε όλη της τη ζωή στο μέρος όπου σήμερα είναι η πόλη Σινώπη, στον Εύξεινο Πόντο. Είναι η μόνη γυναίκα που δεν μπόρεσε ούτε ο Δίας, ούτε κανένας άλλος άνδρας να την πλησιάσει και σαν παρθένος έζησε όλη της τη ζωή. Αν προσθέ-

...από τα 51 ονόματα των δορυφόρων του Δία που είναι ηρωίδες της ελληνικής μυθολογίας, οι παραπάνω από τις μισές ήταν ερωμένες του αρχαίου θεού...

σουμε τώρα και τις άλλες συζύγους και τροφούς του Δία, συμπληρώνεται όλο το παλάτι του Δία, που τόσο όμορφα κοσμεί εδώ και 4,6 δισεκατομμύρια χρόνια τον ουράνιο θόλο.

Οι Γίγαντες και τα Τέρατα του Κρόνου

Ο Κρόνος είναι ο πιο μακρινός πλανήτης που φαίνεται με γυμνό μάτι. Είναι χαμένος μέσα στα σκοτάδια και τα κρύα του ηλιακού μας συστήματος, με θερμοκρασίες κάτω από -140 βαθμούς. Ενώ ο ίδιος είναι τόσο ελαφρύς, που αν τον ρίχναμε σε μια μεγάλη θάλασσα θα επέπλεε σαν καραβάκι, τα φεγγάρια του είναι γίγαντες και

τέρατα που τον συνοδεύουν. Τόσους πολλούς όμως γίγαντες και τέρατα δεν είχε η ελληνική μυθολογία και έτσι στα ονόματα τους προστεθήκαν και θεοί, γίγαντες ή τέρατα από τους βόρειους λαούς που είναι μαθημένοι στα κρύα. Έτσι υπάρχουν ονόματα από Σκανδιναβική, Εσκιμώικη και Κέλτικη μυθολογία. Είναι ο μόνος πλανήτης που «ανακατεύει» πολλές μυθολογίες στα ονόματα των φεγγαριών του. Ας τα δούμε όμως αναλυτικά.

Ο Κρόνος μέχρι στιγμής έχει 62 φεγγάρια και αβάφτιστα ακόμη παραμένουν 9 από αυτά. Τα άλλα 53 έχουν πάρει τα ονόματά τους από την ΙΑΥ(Διεθνή Αστρονομική Ένωση). Τα 23 είναι από την ελληνική μυθολογία, τα 21 από τη σκανδιναβική μυθολογία, από τη μυθολογία των Εσκιμώων Ινουίτ είναι 5. Τέσσερα είναι Κέλτικα. Ας παρουσιάσουμε αυτούς τους συντρόφους του Κρόνου.

Ο μεγαλύτερος απ' όλους είναι ο Τιτάνας, αντιπρόσωπος όλων των τιτάνων, αδερφών του Κρόνου. Υπάρχουν οι τιτάνες Εγγέλαδος, ένας γίγας τιτάνας, ο δυνατός Άτλας, που κρατάει όλο τον ουρανό στους ώμους του, ο Υπερίων και ο Ιαπετός. Δεν θα μπορούσε να λείπει ο μεγάλος τιτάνας Προμηθέας και ο αδερφός του Επιμηθέας με τη γυναίκα του Πανδώρα. Υπάρχει ο γίγαντας γιος της Γαίας, Μίμας και ο εκατοντάγχειρας Αιγαίω. Υπάρχουν και δυο θεοί. Ο Παν και ο μοναδικός της ρωμαϊκής μυθολογίας, ο Ιανός. Ο Πάν έχει τον αδερφό του Δάφνη, μαζί, γιο του Ερμή. Υπάρχει και ο γιος του Δία, ο Πολυδεύκης, από τους Διδύμους.

Εκεί στα μακρινά τα κρύα χρειάζεται και η γυναικεία συντροφιά. Έτσι εκτός από την Πανδώρα υπάρχουν οι τιτανίδες Ρέα, Φοίβη, Τελεστώ, Τυθίς, και Διώνη, που ήταν αδερφή του Κρόνου.

Υπάρχουν και τρεις από τις Αλκυονίδες νύμφες: η Μεθώνη, η Ανθή και η Παλλήνη. Υπάρχει τέλος και η ωραία και μοναχική νύμφη Καλυψώ, και η ωραία Ελένη, εγγονή του Κρόνου. Αυτό είναι όλο το ελληνορωμαϊκό πάνθεο στα φεγγάρια του Κρόνου.

Από τη μυθολογία των Ινουίτ υπάρχουν οι γίγαντες της μυθολογίας τους, Σίαρνακ, Κίβιουκ, Ίτζιρακ, και Παάλιακ και ο θεός της Σελήνης Τάρκεκ. Από τη μυθολογία των Κελτών υπάρχουν ο γνωστός μας από τον Αστερίξ, θεός της ενότητας ο Τουάτης, αλλά εδώ με το κέλτικο του όνομα Αλμπιόριξ, η μικρή θεότητα που παρουσιάζονταν με μορφή ταύρου, γι' αυτό και το όνομα Τάρβος και ο γίγαντας Ερριάπους. Υπάρχει τέλος και στο όνομα της θεάς της γονιμότητας Μπέμπιν, η Μπέμπγιον, ανάμεσα στα φεγγάρια του Κρόνου.

Λογικό είναι να έχουμε και πολλούς γίγαντες της σκανδιναβικής μυθολογίας εκεί μακριά στα πέρατα του Κρόνου. Με πρώτο τον ιδρυτή της φυλής των παγωμένων γιγάντων, τον Ύμιρ και μετά τον Θρυμρ (Thrymr). Υπάρχει ο γίγαντας Φόρνγιουτ (Fornjot) και τα παιδιά του: Κάρι (Kári), Λόγκι (Logi), που κυριαρχούσε στη φωτιά, κάτι σαν τον Προμηθέα μας και Έγκιρ (Ægir), αντίστοιχου του Ποσειδώνα, κυρίαρχου της θάλασσας. Ένας ακόμη γίγαντας κυρίαρχος κι αυτός της φωτιάς και πιο τρομερός, είναι και ο Σούρτουρ (Surtir).

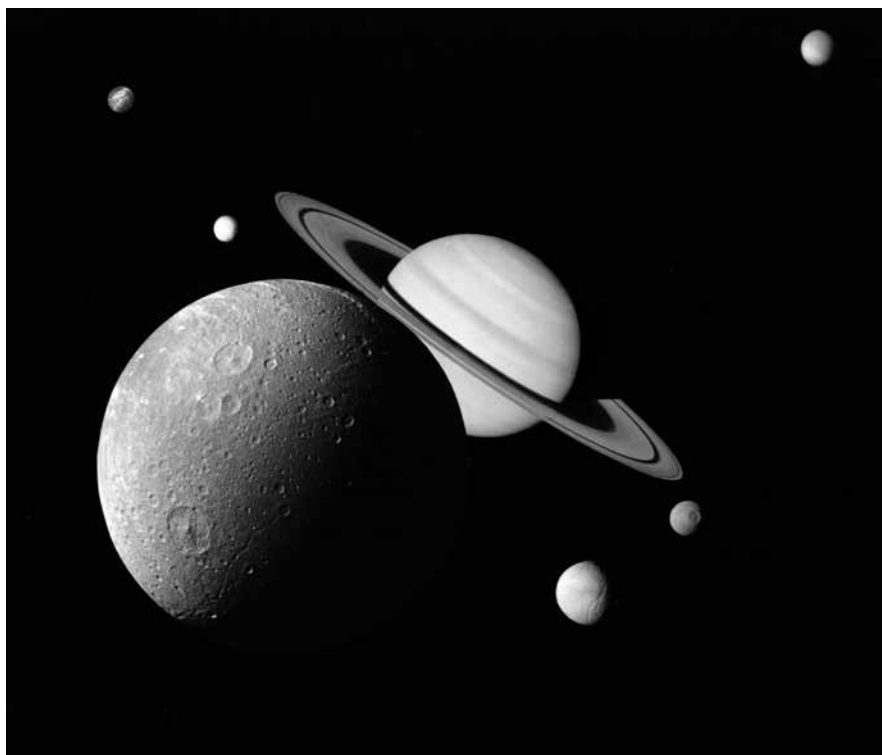
Μετά είναι οι γίγαντες: Σούτπουνγκρ (Suttungr), Φαρμπαούτι (Farbauti), Νάρβι (Narvi), Γκρέιπ (Greip), Χυρόκκιν (Hyggokkin) και ο Μπέργελμιρ (Bergelmir), αντίστοιχου του δικού μας Επιμηθέα, ή αν θέλετε του Νώε, που επέζησε με τη γυναίκα του του Κατακλυσμού. Υπάρχουν και γίγαντες λύκοι. Ο Φένριρ (Fenrir) με τα παιδιά

του Χάτε (Hate) και Σελ (Sköll).

Δεν λείπουν και γυναίκες γίγαντες. Η Μπέστλα (Bestla), μάνα του μεγάλου Ούντεν (Odin), του μεγαλύτερου θεού της Σκανδιναβικής μυθολογίας που έγινε ο Γερμανός Βόταν (Wotan), η Σκάθι (Skathi) και η Γιαρνσάξα (Jarnsaxa). Στα φεγγάρια του Κρόνου υπάρχει και ένας θεός από την σκανδιναβική μυθολογία. Ο Μουντιλφάρι (Mundilfari), πατέρας της θεάς του ήλιου, Σουλ, γιατί ο ήλιος στη σκαν-

πει κανείς να πιάσει πρώτο τραπέζι ή τις πρώτες θέσεις της πλατείας για να τους δει. Αυτοί όμως δεν το βάζουν κάτω και συνεχίζουν να παίζουν στη Σκηνή και χωρίς θεατές. Εδώ και σχεδόν 4,5 δισεκατομμύρια χρόνια.

Ο Ουρανός μέχρι στιγμής έχει 27 φεγγάρια. Είκοσι πέντε είναι ήρωες του Σαίξπηρ και δύο του Αλεξάντερ Πόουπ. Οι δύο του Πόουπ είναι από το έργο του «Η απαγωγή της μπούκλας». Είναι το «μελαγχολικό πνεύ-



Γραφική αναπαράσταση του πλανήτη Κρόνου με τους δορυφόρους του (σε πρώτο πλάνο ο Τιτάνας)

διναβική μυθολογία είναι θηλυκός, και του θεού του φεγγαριού Μάνι.

Σαίξπηρ στον ουρανό

Γνωρίζετε ότι οι ήρωες και οι ηρωίδες του Σαίξπηρ δίνουν παραστάσεις κάθε βράδυ στον ουράνιο θόλο; Δίνουν στην Σκηνή του πλανήτη Ουρανού. Ποιος όμως τους βλέπει; Οι «μεγάλοι» πρωταγωνιστές φαίνονται με μεγάλα τηλεσκόπια, αλλά τους μικρούς πρέ-

μα» του έργου, ο νάνος Ουμβριήλ (Umbriel) και η Μπελίντα, που ο θαυμαστής της της κόβει μια μπούκλα και την κρύβει. Λέτε αυτήν να ψάχνει ακόμη η ηρωίδα στην άκρη του ηλιακού μας συστήματος;

Τα άλλα 25 φεγγάρια του Ουρανού είναι ήρωες του Σαίξπηρ. Οι περισσότεροι (10) από την «Τρικυμία». Υπάρχουν ο λόρδος Φρανσίσκο, ο «δαίμονας» ιθαγενής Κάλιμπαν και η μάγισσα μη-

τέρα του, Σύκοραξ. Δε θα μπορούσε να λείπει και ο καλός μάγος Πρόσπερο, με την κόρη του Μιράντα και τον πιστό του «δαίμονα» Άριελ. Υπάρχει ο θεός Σέτεβο και ο γιος του βασιλιά Αλόνσο της Νάπολης, Φερδινάνδος (Ferdinand). Υπάρχει ένας γελωτοποιός, ο Τρινκούλο και ένας μεθυσμένος μπάτλερ, ο Στεφάνο.

Τρία φεγγάρια είναι από «Το Όνειρο Θερινής Νυκτός». Ο βασιλιάς των Ξωτικών Όμπερον, η βασίλισσα Τι-

έγινε Αρνάκι»). Υπάρχει η η γυναίκα του Οθέλου, Δεισδαιμόνα και δε θα μπορούσε να λείπει από την Σκηνή και η Ιουλιέτα και μία νεραϊδοβασίλισσα από το ίδιο έργο, η Μαμπ. Από τον «Έμπορο της Βενετίας» υπάρχει η Πόρσια. Η Ροζαλίντα από το «Όπως σας αρέσει». Ο Κιούπιντ (Cupid) από τον «Τίμωνα τον Αθηναίο» και η Περδίτα, κόρη του βασιλιά Λεόντιου της Σικελίας, από το έργο «Χειμωνιάτικο Παραμύθι». Υπάρχει στο τέλος και μια

συνθήκες, θα σας πάρει 8,5 χρόνια για να τους επισκεφτείτε και να απολαύσετε τις παραστάσεις τους.

Η Θάλασσα, η Λάρισσα, η Δέσποινα και η Νύχτα στον ουράνιο θόλο

Ο Δίας ήταν ο άρχοντας του πάνω κόσμου. Ο Πλούτων, ο αδερφός του ήταν ο άρχοντας του Κάτω Κόσμου. Ο Δίας σαν πλανήτης, έχει γύρω του 69 ακολούθους, μέχρι τώρα. 69 δορυφόρους, που έχουν όλοι -με εξαίρεση τον Γανυμήδη-γυναικεία ονόματα. Κυρίως ερωμένων και κορών του Δία, που τις παρουσιάσαμε την περασμένη εβδομάδα. Σήμερα θα δούμε τι έχουν τα αδέρφια του.

Ο ΠΛΟΥΤΩΝ, μέχρι στιγμής έχει πέντε δορυφόρους και όλοι συνδέονται με τον Κάτω Κόσμο. Έτσι τα φεγγάρια του Πλούτωνα ονομάζονται: Χάρων, Ύδρα, Νύχτα, Κέρβερος και Στύγα!!! Φοβερά και τρομερά ονόματα.

Ο Χάρων, ήταν ο βαρκάρης που περνά τις ψυχές στον Κάτω Κόσμο. Η Ύδρα, το τέρας με τα πολλά κεφάλια, η Λερναία Ύδρα. Η Νύχτα (Νυξ), η θεότητα του απόλυτου σκοταδιού. Ο Κέρβερος, ο τρομερός σκύλος με τα τρία κεφάλια που φύλαγε την πύλη του Άδη. Και η Στύγα (Στυξ), το ποτάμι που διέσχιζαν οι νεκροί για να φτάσουν στον Κάτω Κόσμο.

Ο άλλος τους αδερφός, ο ΠΟΣΕΙΔΩΝ, πήρε τη θάλασσα. Αυτός πόσους και ποιους έχει σαν ακολούθους στον ουράνιο θόλο; Δεκατέσσερις ακολούθους βρήκαμε μέχρι τώρα και μόνο έναν αφήσαμε αβάφτιστο. Οι άλλοι δεκατρείς είναι θεότητες της θάλασσας, γυναίκες, με εξαίρεση, τον Τρίτωνα και τον Πρωτέα.

Ο Τρίτων ήταν θαλάσσια θεότητα, γιος του Ποσειδώνα, ενώ για τον Πρωτέα υπάρχουν πολλοί μύθοι.



Ο πλανήτης Δίας και οι τέσσερις μεγαλύτεροι δορυφόροι του. (Ιώ, Ευρώπη, Γανυμήδης, Καλλιστώ)

τάνια και ο σκανδαλιάρης Πακ (Puk). Τα άλλα φεγγάρια είναι ήρωες από πολλά έργα του Σαίξπηρ.

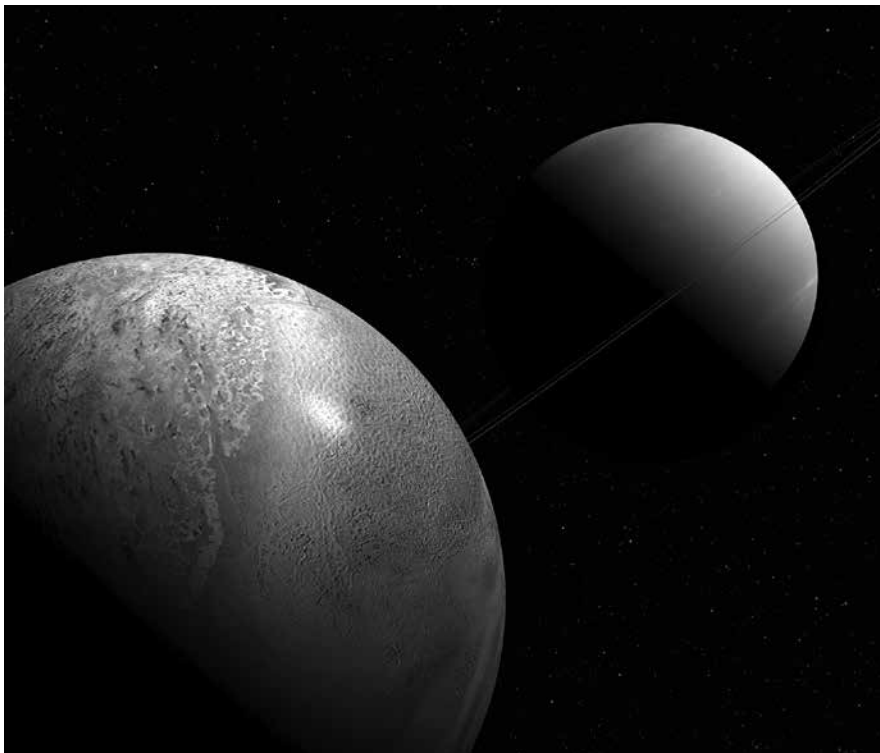
Από τον «Άμλετ» υπάρχει κόρη του βασιλικού συμβούλου, Πολώνιου, η Οφελία. Υπάρχει η μικρότερη κόρη του βασιλιά Ληρ, η Κορδήλια και κόρη του Κάλχα Χρυσήδα, από το έργο «Τρώιλος και Χρυσήδα». Η Μπιάνκα, από «Το Ημέρωμα της Στρίγγλας» (γνωστό και ως «Η Στρίγγλα που

Μαργαρίτα, όχι η βασίλισσα της Αγγλίας, αλλά μια υπηρέτρια στο έργο του Σαίξπηρ «Πολύ κακό για το τίποτα». Τώρα, αν φτάσατε ως εδώ, σημαίνει ότι δεν ήταν μια φασαρία για το τίποτα. Ότι δεν χάσατε το χρόνο σας για το τίποτα, αλλά συμμετείχατε κι εσείς, έστω νοερά, στο θίασο των ηρώων του Σαίξπηρ, που δίνουν κάθε βράδυ την παράστασή τους στη σκηνή του θεάτρου «Ουρανός», που με ευνοϊκές

Ήταν πάντως, όπως το λέει και το όνομα του, πρωτογενής θαλάσσιος δαίμονας, βασιλιάς, με μαντικές ικανότητες και ικανός να αλλάζει συνέχεια μορφές. Σύμφωνα όμως με τον Όμηρο, ήταν υποτακτικός του Ποσειδώνα. Όπως και στον ουράνιο θόλο. Οι άλλοι έντεκα ακόλουθοι του Ποσειδώνα είναι γυναικείες θεότητες των υδάτων. Οι πιο γνωστές ήταν οι Νηρηίδες. Πενήντα έως εκατό νύμφες, που προσωποποιούσαν τις καταστάσεις και τα χαρακτηριστικά της θάλασσας, συνήθως φιλικές με τους ανθρώπους. Κόρες του Νηρέα και της Δωρίδας. Απ' αυτές, συνοδεύουν τον Ποσειδώνα στον ουρανό, σαν φεγγάρια του, επτά. Οι: Νηρηίδα (γενικό όνομα), Γαλάτεια, Αλιμήδη, Σαώ, Λαομέδεια, Νησώ και Ψαμάθη. Παρέα έχουν και μια αντιπρόσωπο των νυμφών του γλυκού νερού, την Ναϊάδα. Ο Ποσειδώνας έχει και μια κόρη του μαζί. Την Δέσποινα. Και μια ερωμένη. Την Λάρισσα. Για τελευταίο δορυφόρο άφησα και αυτήν στην οποία κυβερνούσε ο Ποσειδώνας. Τη Θάλασσα. Θεότητα πρωταρχική, ίσως κόρη της Γαίας, ίσως κόρη του Αιθέρα και Ημέρας. Όπως και να έχει το πράμα σήμερα το όνομα της Θάλασσας, συνοδεύει τον χορό του Ποσειδώνα γύρω από τον κυρίαρχο Ήλιο.

Ο Φόβος και ο Τρόμος στον Ουρανό

Όταν ο θεός του πολέμου βρίσκεται στον ουρανό, δεν μπορεί και τα επακόλουθά του να μην βρίσκονται παρ'εαυτόν στον ουρανό: Ο φόβος και ο τρόμος. Έτσι τα δύο μικρά φεγγάρια που συνοδεύουν τον πλανήτη Άρη, λέγονται Φόβος και Δείμος, φόβος και τρόμος δηλαδή. Ο Φόβος και ο Δείμος ήταν παιδιά του Άρη και της Αφροδίτης και τον συνόδευαν τακτικά εκεί που πήγαινε και αναφέρονται



Ο Τρίτων (σε πρώτο πλάνο) είναι ο μεγαλύτερος δορυφόρος του πλανήτη Ποσειδώνα

ακόμη και στην Ιλιάδα του Ομήρου.

Το Φως, το Σέλας, μας συνοδεύει

Για τη Σελήνη δε θα γράψουμε πολλά, γιατί θα ήθελε τόμους. Η Σελήνη είναι ο δορυφόρος της Γης. Κανένα άλλο ίσως ουράνιο σώμα δεν έχει πολυτραγουδηθεί και υμνηθεί όσο το φεγγάρι. Θεοποιήθηκε από όλους τους λαούς για πολλούς λόγους αλλά κυρίως για υπαρξιακούς. Ήταν από την αρχή της ιστορίας μας η χρονοποιός μας. Ας μην ξεχνάμε ότι τα ημερολόγια μας όλα σχεδόν ήταν σεληνιακά και κατάλοιπό τους είναι η λέξη «μήνας» που προέρχεται από το όνομα της Σελήνης που ήταν Μήνις. Αλλά και σαν σύζυγος του Ήλιου κατείχε και το όνομα Νεαίρα, δηλαδή το νέο φεγγάρι, και οι κόρες τους, σύμφωνα με την Οδύσσεια, φύλαγαν τις τριακόσιες πενήντα αγελάδες του Ήλιου που αντιστοιχούσαν στις ημέρες των δώδεκα σεληνιακών μηνών

ενός ατελούς σεληνιακού έτους.

Επειδή η Σελήνη ήταν βασικό στοιχείο για την ύπαρξη του ανθρώπου με το σέλας της - το φως - (από όπου και η λέξη Σελήνη), σε πολλούς λαούς ήταν αρσενικό και θηλυκό στοιχείο συγχρόνως. Αλλά και ο Πλάτων στο «Συμπόσιό» του την αναφέρει ως «η Σελήνη αμφοτέρων μετέχει», δηλαδή, αρσενική και θηλυκή, ιδέα που και οι ορφικοί συμμερίζονταν που την χαρακτήριζαν και μητέρα του χρόνου. Στην ελληνική μυθολογία (Θεογονία Ησιόδου) η Σελήνη ήταν κόρη του Τιτάνα Υπερίωνα και της Τιτανίδας Θείας. Ήταν αδερφή της Ηούς (Αυγής) και του Ήλιου, που την φώτιζε πάντα για να δείξει την αδερφική του αγάπη. Πάντα ήταν Πραιώνια, πρόκοσμη, προκατακλυσμαία, νύμφη ωραία, λατρεία υψωμένων καρδιών και τραχήλων. «Εκλαγη, θεία, γλυκιά και καλή, φωτισμένη, σαν μετέωρο θέλγητρο, ερώτων ακόνι...» όπως γράφει και ο ποιητής μας Φιλύρας. ■

βιβλία που δεν πρέπει να λείπουν από τη βιβλιοθήκη σας...

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΒΛΑΧΟΥ

Η ΑΝΑΦΟΡΑ ΜΟΥ

Μια ιδιαιτέρως ενδιαφέρουσα αφήγηση του για πέντε τετραετίες Δημάρχου Νάουσας, που φωτίζει πολλές πτυχές της σύγχρονης ιστορίας της πόλης, αλλά και της Ελλάδας γενικότερα.

σελ.: 318

τιμή: 10€

ΑΡΧΕΙΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΥ ΑΓΩΝΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΒΕΡΜΙΟΥ

Συλλογή χειρογράφων των πρωταγωνιστών του Μακεδονικού Αγώνα στην περιοχή του Βερμίου και ειδικότερα στη Νάουσα κατά την περίοδο 1904-1908. Τα έγγραφα αφορούν γεγονότα και πρόσωπα που εμπλέκονται στη διεξαγωγή του αγώνα.

σελ.: 512

τιμή: 20€

ΕΠΙΜ. ΚΩΣΤΑ ΛΑΠΑΒΙΤΣΑ

ΙΣΧΝΟΣ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟΣ

Συλλογή επιστημονικών μελετών που αφορούν την ανάπτυξη του καπιταλισμού στην Οθωμανική Αυτοκρατορία. Επίκεντρο του ενδιαφέροντος η πόλη της Νάουσας που διαδραμάτισε καθοριστικό ρόλο στην καπιταλιστική ανάπτυξη.

σελ.: 260

τιμή: 15€

ΦΙΛΩΤΑ ΑΔΑΜΙΔΗ

ΠΟΡΕΙΑ ΑΓΩΝΩΝ

Η ζωή και η δράση του μαχητή τεσσάρων πολέμων Φιλώτα Αδαμίδα (Καπετάν Κατσώνη). Στο ερώτημα: «υπήρχε άλλη διέξοδος;», ύστερα από προσωπικές εμπειρίες και ιστορικά γεγονότα, ναι υπήρχε: ειρηνική, πολιτική, δημοκρατική, κοινοβουλευτική.

σελ.: 328

τιμή: 10€

